

VEČ OSEBNE
ODGOVORNOSTI!

Doslednejše upoštevanje tržišča in njegovih zakonitosti zahteva tudi večjo osebno odgovornost. Zares lahko pozdravimo zahtevo, da je potrebno ob izstavitvi nepokritega čeka vsakogar takoj poklicati na kazensko odgovornost oziroma, da za dolg odgovarja z vsem imetjem. Skrajni čas je že, da se samoupravljanje očisti elementov, ki ga začnajo kompromitirati, da se vsako mur, ki razpolaga s pravico do odločanja o sedanjih in prihodnjih izdatkih pove, da računa za ponesrečene naložbe ni več mogoče pošiljati družbeni skupnosti.

Komunist — 22. 10. 1971

MAJHNA KAZEN — VELIK
DOBIČEK

Zvezni sekretar za inance Janko Smole je na tiskovni konferenci, ki je bila v četrtek, govoril o predlogih, kako rešiti težave v zvezi z ne-likvidnostjo, in med drugim dejal: »Ko sem bil pred kratkim v Ameriki in sem se peljal čez most, kjer je treba plačati mostnino, sem opazil pred mostom opozorilo, da je treba plačati 35 centov. Če voznik ne poravnava teh 35 centov, mora na oni strani mostu odšteti 50 dolarjev kazni, in to takoj. Torej je kazen višja od mostnine. Pri nas pa je prav narobe: lahko zagrešiš protizakonito dejanje, ki ti prinese veliko korist, kazen pa je v primerjavi z dobičkom minimalna. To bi bilo treba spremeniti in določiti pravila.«

Delo — 16. 10. 1971

PROTI SESTANKARSTVU IN
NADURNEM DELU

Nenavaden sklep so sprejeli komunisti kombinata »Soda-sol« v Tuzli. Na konferenci ZK so se izrekli proti »sestankarstvu« in sklenili, da se vsi delovni in drugi dogovori katerikoli foruma sklicujejo samo po delovnem času v popoldanskih urah v sobotah in nedeljah.

Hkrati so proglasili nadurno delo za »ilegalno«.

Nad 500.000 dinarjev je bilo samo v šestih mesecih porabljenih za izplačilo nadur, je rečeno v interni kontroli kombinata. Nekateri so si to delo kar sami odobravali, da bi zvišali svoje dohodke.

Vjesnik — 20. 10. 1971

ZAPRLI SO SODNIKA

V Beogradu so zaprli 49-letnega sodnika na 3. občinskem sodišču Aleksandra Aco Radosavljevića, ket je osumljen sprejemanja podkupnine.

Preiskavo vodi preiskovalni sodnik beogradskega okrožnega sodišča Ljubomir Milić. Njegova naloga je ugotoviti, ali je sum upravičen, pa tudi od kdaj je kot sodnik pri kazenskih zadevah sprejemal podkupnino.

Lahko pa rečemo, da so Aleksandra Radosavljevića zaprli šele potem, ko so že zbrali dovolj podatkov o tem, kako je zlorabljal svoj položaj. Dnevnik — 16. 10. 1971

TV-15 GLASILO ZZB NOV
IN ZRVS SLOVENIJE

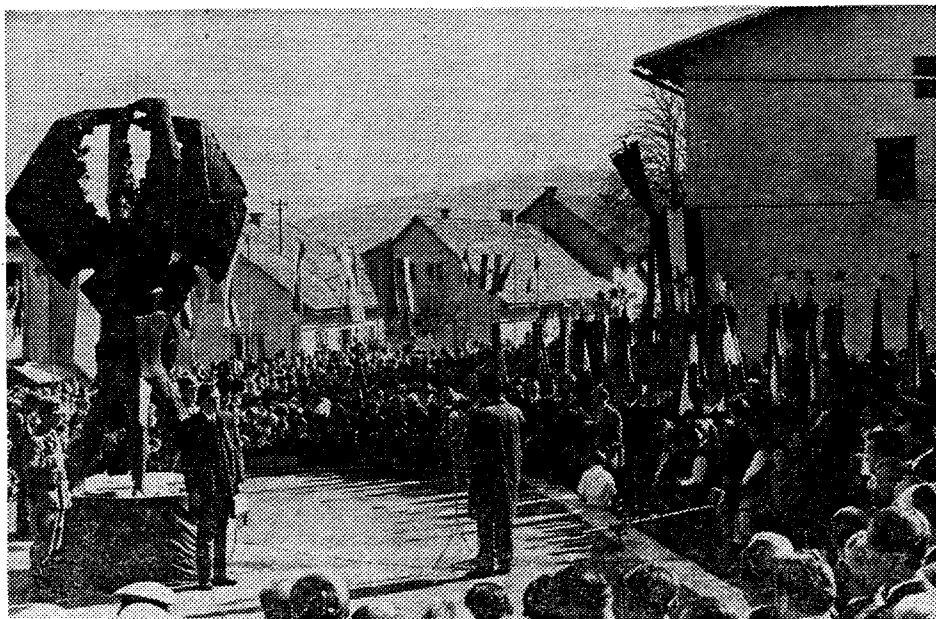
LETO IX. - št. 44

28. okt. 1971

»TV-15« izhaja vsak teden — Izdaja ga Zavod Boréc v Ljubljani, Beethovnova 10, kot glasilo Zveze združenj borcev NOV Slovenije in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije. — Glavni in odgovorni urednik FRANCE ŠUŠTERŠIČ — Tisk in klišei ČGP »Delo«, Ljubljana, Titova cesta 35 — Letna naročnina 32 dinarjev, za inozemstvo 60 dinarjev — Posamezna številka v kolportaži 80 par — Naročnino pošiljajte na naslov: Uprava »TV-15« Ljubljana, Beethovnova 10, poštne predal 598/XI, ali na tekoči račun 501-8-29 pri SDK Ljubljana — Telefonske številke: glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov in fotografij ne vračamo.

Ljudsko slavlje v Šentjanžu

V nedeljo, 24. oktobra se je v Šentjanžu na Dolenjskem zbralo najmanj 5.000 ljudi. Prizor je posnet med govorom Janeza Vipotnika. Na levi v ospredju je viden spomenik, ki simbolizira neenak boj dveh junakov.

Dolenjska je v soboto in nedeljo počastila spomin na junaštvo dveh borcev, Milana Majcna in Jančija Mevžlja, ki sta pred tridesetimi leti bojevala svoj nesmrtni boj.

Neverjetno je, kako ju preprosti dolenjski zemljani spoštujejo. »Milan Majcen je za te kraje nekaj takega, kot je Matija Gubec za kmečke upore. O njegovih junaštvih pripovedujejo ne samo resnico, marveč tudi prave legende,« je povedal Jože Bavec, ravnatelj osnovne šole Milana Majcna in Jančija Mevžlja. Zgradili so jo pred enajstimi leti, zdaj pa so spravili pod streho še telovadnico. Čudovito svetla stavba je to in stoji na prelepem kraju. V soboto so se tu zbrali učenci v pionirskih čepicah in borci z zastavami, da bi odkrili bronasti podobi Milana Majcna in Jančija Mevžlja. Bila je to skromna slovesnost, ki so jo izvedli otroci sami, a trepetanje glasilk ob recitacijah je povedalo, kako globoko čutijo in kako občudujejo velika vzornika.

Pristnost ljudskega čustvovanja in spoštovanja je bila očitna tudi na razstavi, posvečeni Milanu Majcnu in Jančiju Mevžlju, v zgornjih prostorih osnovne šole. Pripravili so jo ob sodelovanju Inštituta za zgodovino delavskega gibanja in Muzeja ljudske revolucije v Ljubljani. Poleg fotokopij italijanskih in nemških dokumentov so zbrali pisma in fotografije obeh junakov iz njihove rane mladosti ter o njunem javnem delovanju. Zbrali pa so tudi predmete, na katerih so vidni sledovi boja in ostanke min, ki pričajo, da so Nemci v boju z junakoma uporabljali celo minomete. Ob teh raziskavah pa so tudi dognali, da kmet Alojz Vodenik ni bil izdajalec.

Novo prizorišče časti za pokojnima junakoma so bile spominsko urejene Murnce. Mladi in borci so se zbrali okrog temeljev razdejane Vodenikove hiše, ki so preurejeni v spomenik velikima borcev in velikemu boju, ki je pred 30. leti odjeknil po vsej Dolenjski in še daleč izven nje. Sredi med njimi stojita dva stebra z bronastima podobama obeh junakov, ki ju je izdelal domačin akademski kipar Julij Renko.

Murnce so kraj novodobnega romana, kraj, kamor se pride poklonit vse, kar je poštenega in neizprijenega. Člo-

vek, ki gleda te mlade in te kmečke ljudi, ne more skriti navdušenja in občudovanja. Ljudje iz okoliških domacij so sprejeli nekdanje borce, kakor so jih sprejemali v dneh velikega boja. Stregli so pri kozolcih in na dvoriščih in celo harmonika je zapela. Samo tisti, ki poznajo kmečki svet in ki je doživel naš boj, ve, koliko ljubezni in koliko spoštovanja je bilo s tem izraženega.

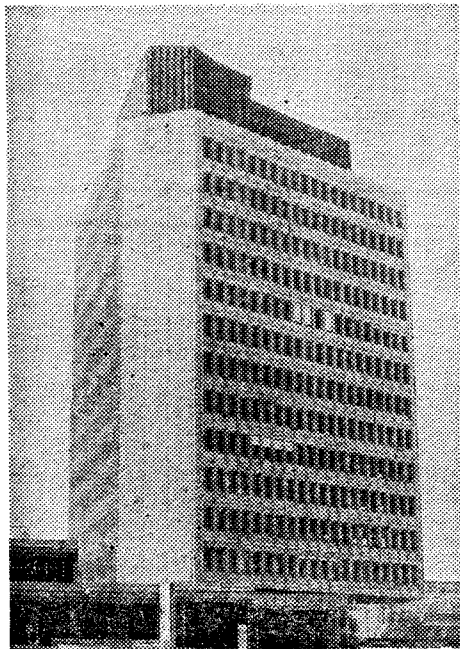
Vsi ti dogodki in opažanja so napovedovali, da bo v nedeljo velik dan. V Šentjanžu so tja do poznega popoldneva še polagali asfalt, pripravljali častni oder, a bilo je že vse v zastavah in praznično. Potem so se valjarji in finišeji

umaknili. Z mrakom je zagorel taborni ogenj, vrstile so se recitacije in partizanske pesmi iz mladih grl. V nedeljo dopoldne pa so se v Šentjanžu zgrinjale množice od vseh strani. Na avtobusih, z osebnimi avtomobili in peš. Nad makadamsko cesto je bila ena sama prašnata zavesa, po vrtovih, travnikih in njivah so nastala nepregledna parkirišča. Malo pred enajsto se je že napolnil mali urejeni trg. Vse je bilo nabito, iz oken, z nedograjanih hiš in z dreves so viseli ljudje — vsak je hotel bolje videti. Pred spomenikom je bila razvrščena domača partizanska enota, blizu tam častni vod redne vojske, pa borci 12. SNOUB Štajerske, na slavnostnem odru pa sorodniki Milana Majcna in Jančija Mevžlja in častni gostje: Sergej Kraigher, Lidija Šentjura, Viktor Avbelj, Franc Krese—Čoban in Stanko Semič—Daki, Niko Silih, predstavniki vojske in drugi. Ob napovedani uri je godba milice zaigrala slovensko himno.

Po uvodnem govoru predstavnika svetovne občine je pred zbrano množico stopil Janez Vipotnik. Ta je, burno pozdravljen, orisal veliki boj Milana Majcna in Jančija Mevžlja. Ob tem je poudaril, da je v tistih usodnih dneh med Slovenci obstajalo politično jedro, ki je vedelo, kaj hoče, ves poznejši boj in uspehi tega boja pa so dokazali, da političnih odločitev ni moč prepuščati naključju. Ob navajanju uspehov po osvoboditvi je tovariš Vipotnik opozoril tudi na nekatere pomanjkljivosti. Predvsem, da naša družba bržkone preveč pozablja na tiste izkušnje narodnoosvobodilnega boja, ki so razkrile vse notranje bogastvo človekovega bitja v odnosu do sočloveka, do soborca, do ljudi, do naroda, do mednarodne solidarnosti. Zavzel se je za zmanjšanje socialnih razlik in poudaril, da mora biti prvo pravilo naše politike nenehna skrb za iz-

(Nadaljevanje na 3. strani)

LJUBLJANSKA BANKA

PRAVI NASLOV
ZA DENARNE ZADEVEPADLI SO ZA
SVOBODO IN
LEPSO
PRIHODNOSTDetajl spomenika
v Kragujevcu,
kjer so Nemci
pred 30 leti pobili
okrog 7.000 ljudi

DOGODKI TEDNA

LR Kitajska je sprejeta v organizacijo Združenih narodov. To je največja svetovna novica tega tedna. Sklep o sprejetju LR Kitajske v OZN in izključitvi Čangkajškove Kitajske (Formoze) iz te organizacije je generalna skupščina OZN sprejela 25. t. m. kljub razmeroma številnim nasprotnikom tega predloga in kljub zavzemanju ZDA, da bi Formoza še naprej ostala članica OZN. Po dolgih letih je zmagalo, to kar terjata zgodovina in realnost sodobnega sveta.

● ZIS je na svoji seji pod predsedstvom Džemala Bijedića obravnaval več vprašanj, ki se tičejo stikov naše države s tujino. Poleg obiska predsednika republike Josipa Broza Tita v ZDA, Kanadi in Veliki Britaniji je ZIS obravnaval tudi dvostranske odnose in sodelovanje Jugoslavije s temi državami ter možnosti za izboljšanje teh odnosov. ZIS je tudi ugotovil, da rezultati obiska predsednika Tita v Iranu, Indiji in Egiptu pomenijo nov prispevek k prijateljskemu sodelovanju in izboljšanju odnosov naše države s temi državami.

● Pred obiskom predsednika Tita v ZDA je državni sekretar za zunanje zadeve William Rogers izjavil naslednje v zvezi z mednarodnim položajem in odnosi med ZDA in Jugoslavijo. »Države ni treba vedno ocenjevati po njihovi velikosti. Bolj jih je treba oceniti po pomenu, ki ga imajo. Ko pa gre za Jugoslavijo, ima zaradi svoje zgodovine, zemljepisnega položaja in še posebej zato, ker jo vodi predsednik Tito, zelo pomembno vlogo v svetu in še posebej med neuvrščenimi državami. Zato menimo, da je obisk predsednika Tita v naši državi zelo pomemben.«

● Predsednik ministrskega sveta LR Poljske Piotr Jaroszewicz, ki se mudi na uradnem in prijateljskem obisku v naši državi, je izjavil, da imajo medsebojni odnosi med državama bogato in lepo zgodovino, da so že od nekdaj pri-

● Na indijsko-pakistanski meji se čedalje bolj razvnamajo posamezni spopadi, ki jih spremljajo medsebojne obtožbe o kršitvah meja. Indijski uradni krogi trdijo na primer, da pakistanske čete že več dni zapored s topovi obstreljujejo obmejne kraje. Pakistanci pa trdijo, da so indijski vojaki povzročili kakih 20 incidentov na meji.

● Člani skupščinske komisije za revizijo zakonov s področja deviznega in carinskega sistema pri ZIS so protestirali, ker se daje v nič njihovo dveletno delo pri oblikovanju novega zunanje trgovinskega in deviznega režima. Pri ZIS je bila namreč ustanovljena medresorska paritetna komisija za devizni sistem — v njej so predstavniki zveznih sekretariatov za gospodarstvo, finance in zunanjo trgovino ter NB — ki je začela vse delo znova, ne upoštevajoč rešitve, ki jih je že pripravila komisija. Skupščinska komisija bo zato najbrž prenehala delovati, saj takšna praksa pomeni nezaupnico dosedanjemu delu skupščinske komisije.

● Švedska akademija je letošnjo Nobelovo nagrado za književnost dodelila čilskemu pesniku Pablo Nerudi.

● Letošnja Nobelova nagrada za mir je podeljena zahodnonemškemu kanclerju Willyju Brandtu. Med prvimi mu je čestital vodja opozicije Barzel. Brandt je dobil nagrado za svojo politiko sporazumevanja z vzhodnoevropskimi državami, ki jo označujeta predvsem moskovski in varšavski sporazumi. V čestitkah Willyju Brandtu mnogi državniški poudarjajo, da je zaslužno prejel Nobelovo nagrado za mir.

● Štiri velike sile so se s poslanicami obrnile na Pakistan in Indijo, naj ne dovolita, da bi sedanji eksplozivni položaj ogrozil mir v tem delu sveta. Predsednik indijskega veleposlaništva v Pakistanu je ob tem dejal, da State Department kar naprej govori o potrebi po »mirni krvi«, vendar je vprašanje, kaj bi naredile ZDA, ko bi se take re-

POLITIČNI RAZGLEDI

Orožje kot budnica

Ozračje nad indijskim podkontinentom je začelo nevarno drhteti, nasičeno z vojnimi grožnjami. V orjaškem kotlu revščine, ki ga na eni strani zapirajo večno zasneženi tisočaki himalajskega pogorja, na drugi pa obale Indijskega oceana, se zdi, da ne manjka veliko, pa bo prekipelo čez rob.

Pred kakima dvema tednoma so začeli Pakistanci kopiciti svoje čete na meji med Indijo in zahodnim delom pakistanske države. Očitno je šlo za vojaški maneuver: hoteli so potegniti indijske čete z vzhodnega dela države, tako da bi imeli proste roke v obračunu z onodtnim osvobodilnim gibanjem. Indijci so takoj odgovorili in razpostavili svoje čete na meji z Zahodnim Pakistanom, nekaj dni zatem so vpoklicali 600 tisoč rezervistov. Začeli so se obmejni spopadi, občasno prasketanje pušk in topovsko obstreljevanje, v katerih je padlo že nekaj desetih vojakov z obeh strani.

V času proslavljanja poltretjega tisočletja perzijske države se je svet že začel počasi zavedati, da se na indijskem podkontinentu dogaja nekaj resnega, da ne gre samo za majhne lokalne praske, ampak za grozeči obet katastrofe, ki bi lahko imela težke posledice za mir v svetu. Pakistanski predsednik Jahja Kan se je med perzijskim proslavljanjem sestal s sovjetskim predsednikom Podgornim in ponudil obojestranski umik čet z indijsko-pakistanske meje. Indijski obrambni minister je ponudbo zavrnil: umik čet namreč ne bi rešil ničesar, treba bi se bilo lotiti vzrokov zdajšnjega položaja in jih odločno odstraniti. Kajti zdajšnje rožljanje z orožjem v bistvu ni nič drugega, kot nekakšna budnica za uspavano zavest človeštva. Zalostno sicer, da je še vedno potrebno orožje, da se svet zdrami in zave resnosti položaja — a očitno vsa dozajšnja opozorila niso pomagala.

Začelo se je že davno prej — samo tedaj je šlo za pakistansko »notranjo zadevo« (čeprav je v bistvu šlo za kršitev osnovnih človeških pravic o samoodločbi narodov, zapisanih v listini OZN). Začelo se je namreč tedaj, ko je v vzhodnem delu pakistanske države zmagala na volitvah liga Avami, »ljudska zveza« šejka Mudžiburja Rahmana.

Liga Avami je imela za sabo večino vzhodnopakistanskega prebivalstva, ki se je zavedalo, da je gospodarsko bogatejša od zahodnopakistanskih sodržavljanov, da pa je bilo ves čas izkoriščano in zapostavljeno. Zato je vzhodni del države zahteval večjo samostojnost pri odločanju z lastnimi naravnimi bogastvi. Zahodni del države ni hotel o tem ničesar slišati, nestrpnost je prekipela čez rob — zmogovita liga Avami je proglasila neodvisno republiko Bangladeš, svobodno Bengalijo. Narod se je torej odločil sam: toda vojaški režim na Zahodu ni hotel priznati odločitve. V vzhodni del Pakistana so vkorakale zahodne vojaške čete in začel se je neumljeni pogrom. V Indijo so se začele čez mejo zlivati reke beguncev, ki so v zadržanih dneh nagnete v begunska taborišča, v objem lakote in kolere, že prek devet milijonov ljudi, bežečih iz pekla krvavega vojaškega obračunavanja. Nad revno Indijo, ki je komajda zmagovala hraniti svojih petstopenideset milijonov lačnih ust, se je zgrnilo novo težko breme — in ostali svet ni, razen z občasni patetičnimi deklaracijami, z ničemer pokazal pripravljenosti, da ji v prenašanju tega bremena kakorkoli pomaga.

Vtem pa se je v vzhodnem Pakistanu razvila čedalje močnejše osvobodil-

no gibanje za neodvisni Bangladeš. Indija ni skrivala simpatij za to gibanje — in tako je nenadoma začela naraščati nevarnost za vojaški spopad med dvema državama na indijskem podkontinentu, tretji, odkar sta obe državi postale neodvisni.

Orožje je začelo rožljati in svet se je končno zganil. Združene države so pozvale tri druge velesile, Sovjetsko zvezo, Veliko Britanijo in Francijo, naj skupno skušajo najti rešitev za zdajšnji napet položaj. Sovjetska zveza, ki jo z Indijo veže nedavno sklenjena prijateljska pogodba, si prizadeva s svoje strani ohraniti mir v tem delu sveta. Indijska predsednica vlade Indira Gandhi je izjavila, da se je pripravljena sestati z vsakim, ki bi vedel za rešitev problema — in je zdaj odpotovala na daljšo turnejo po zahodnoevropskih državah. Poskušala bo tamošnje vlade opozoriti, da ne gre za lokalni spor, ki naj bi temeljil na verskih razlikah (Indijci so hindujske, Pakistanci pa muslimanske vere), ampak za posledice težkih socialnih razlik, ki se tičejo vsega sveta.

Tudi naša država se je ves čas zavedala, da se na indijskem podkontinentu dogajajo težke kršitve mednarodno ustaljenih človeških norm. To je dokazalo tudi zadnje Titovo potovanje v Indijo: naš predsednik se je povsem strinjal z indijskim stališčem, da so v ozadju socialni vzroki, ki jih je treba odpraviti, če hočemo rešiti zdajšnji skrajno resni položaj. O tem je potem Tito govoril v Kairu, ko se je sestal z egiptovskim predsednikom Sadatom, o tem se bo pogovarjal tudi med zdajšnjo potjo v Združene države, Kanado in Veliko Britanijo. Verjetno bo tudi to Titovo potovanje po svoje prispevalo k razreševanju indijsko-pakistanskega spora.

Kajti devet milijonov bengalskih beguncev, med katerimi kosita lakota in kolera in ki jim je vrnitev domov zaprta zaradi obojestranskega maščevanja zahodnopakistanske vojske, leži kot težka mora ne le na vesti Indije, ampak vsega tistega sveta, ki je nenehoma sprejemal deklaracije o človeški svobodi, neodvisnosti, pravici do samoodločbe, do človeka vrednega življenja. Upajmo, da bodo te deklaracije upoštevali tudi tedaj, ko bodo razreševali zdajšnjo napetost na indijsko-pakistanski meji: ne bo namreč dovolj, če bodo začasno rešili mir, s tem pa potisnili v ozadje tiste pereče vzroke, ki so mir zamajali. V tem primeru bi bil mir nenehno v nevarnosti — in ne le na indijskem podkontinentu, ampak kjerkoli drugje v svetu, kjer bi prišlo do podobnih kršitev osnovnih človeških in narodnih pravic.

KOMENTATOR

ZAVOD

»BOREC«

VAS VABI K SODELOVANJU

Potrebujemo

POVERJENIKE

ZA PRODAJO KNJIG NA OBROKE

Zelimo, da bi nam v domačem kraju pomagali razširjati dobro knjigo, mi pa bi vam zagotovili primeren zaslužek. Zavod »BOREC«, Ljubljana, Beethovnova 10, telefon knjigotrskega oddelka 22-289.

LETOS SO IZZŠLE NASLEDNJE KNJIGE:

Tone Svetina: UKANA, cena 310.— dinarjev
Tone Sifrer: MLADOST NA VASI, 125.— din
Alojz Ravbar: ZAKAJ JE PADLA ŠPANSKA REPUBLIKA, 162.— din
Roberto Battaglia: ODPORNIŠKO GIBANJE V ITALIJI, 146.— din
Alfonz Bednar: URE IN MINUTE, 116.— din
Cornelius Ryan: NAJDALJSI DAN, 80.— din
Russell Braddon: GOLI V DŽUNGLI, 70.— din
Accoce — Quet: VOJNA JE BILA DOBLJENA V SVICI, 65.— din

jateljski in prisrčni. Na pogovorih v Beogradu sta si Piotr Jaroszewicz in Džemal Bijedić razložila stališča svojih držav o mednarodnih vprašanjih, bilateralnem sodelovanju ter notranjem razvoju Poljske, oziroma Jugoslavije. Bijedić je seznanil člane poljske delegacije tudi o aktivnosti neuvrščenih držav in njihovi vlogi v boju za zagotovitev miru. Obojestransko je bilo ugotovljeno, da se bilateralno sodelovanje med obema državama ugodno razvija.

● V Kragujevcu so se z globokim spoštovanjem spominjali vseh tistih, ki so izgubili življenje 21. oktobra 1941. Na zelenih gozdnih livadah, prav tam, kjer so nemški vojaki ustrelili 7000 kragujevskih delavcev je bila tradicionalna »velika šolska ura«. Med ustreljenimi je bila tudi skupina srednješolcev in njihovih profesorjev. Spominske slavnosti se je udeležilo okrog 60.000 Kragujevčanov in gostov.

● V upravnem odboru slovenske gospodarske zbornice so zavrnili idejo o kliringu, pri katerem bi primanjkljaj sredstev pokrili z dodatno denarno emisijo. To pa je bilo samo eno izmed stališč, ki jih je upravni odbor izrekel ob »svežnju« predlogov predpisov — pripravljenih v zveznem sekretariatu za finance za zmanjšanje nelikvidnosti v gospodarstvu.

● Ameriški senator Kennedy se je zavzel za takojšen umik britanskih čet iz Severne Irske in za razglasitev združene Irske in ocenil tamkajšnje razmere kot britanski Vietnam.

či dogajale na njihovi meji in ko bi se k njim zateklo 9 milijonov beguncev.

● Ameriški predsednik Nixon je izjavil, da nima »nobenih iluzij, da bodo zginile vse razlike v mišljenju med velikimi silami kot rezultat njegovih planiranih potovanj v Peking in Moskvo«. Nixon je tudi dejal, da si prizadeva »častno končati vietnamsko vojno na način, ki bi svetu omogočil obdobje miru«. Prav zaradi teh namenov, je dejal Nixon, bom potoval v Peking in Moskvo.

● Generalni sekretar CK KP SZ Leonid Brežnjev je na uradnem in prijateljskem obisku v Franciji, kjer se bo s predsednikom Pompidoujem pogovarjal o odnosih med obema državama ter o najbolj perečih mednarodnih političnih vprašanjih. Iz Moskve so sporočili, da bo premier Kosigin, ki je bil zadnje dni na uradnem obisku v Kanadi, na povabilo kubanske vlade konec meseca obiskal Havano. S premierom Castrom bo verjetno govoril o Nixonovih napovedanih obiskih v Peking in Moskvi.

● V zvezi z nekaterimi vestmi objavljenimi v tisku o »coni B« tržaškega ozemlja, je podpredsednik italijanske vlade De Martino demantiral, da bi naj pritiskal, ali sploh govoril o tem vprašanju, nemški kancler Brandt, ko ga je De Martino obiskal v Bonnu. Gre za poročila objavljena v dnevniku »Il Giornale d'Italia«. Podpredsednik De Martino je bil zadnje dni na uradnem obisku v Romuniji.

VSAK TEDEN ENA ...

DRUŽBENI DOGOVOR

S SEJE PREDSEDSTVA ZZB NOV SLOVENIJE

Ostra kritika

NA RAČUN NEUREJENIH INVALIDSKIH ZADEV IN OSNUTKA NOVEGA STANOVANJSKEGA ZAKONA

»Nekatera invalidska vprašanja« je bila prva točka na obširnem dnevnem redu seje predsedstva ZZB NOV Slovenije, 25. oktobra t. l. Poleg članov predsedstva so seji prisostvovali še pomočnik republiškega sekretarja za zdravstvo in socialno varstvo **Just Miklavc**, pomočnik republiškega sekretarja za urbanizem **Marijan Gaspari**, predsednik komisije za vprašanja borcev in invalidov republiške skupščine Slovenije **Vlado Černe** in tajnica komisije vojaških vojnih invalidov pri zveznem odboru ZZB NOV **Zlata Miličević**.

Potem ko je predsednik Janko Rudolf začel sejo, je Ivan Jenko, predsednik komisije VVI pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije, pojasnil, da je komisija predložila predsedstvu svoje poročilo, daje informacijo o aktualnih materialnih in drugih problemih vojaških vojnih invalidov ter pismo izvršnemu svetu skupščine SR Slovenije, v katerem je obrazložena potreba po gradnji bazena s toplo morsko vodo v domu VVI v Strunjanu in predlagan način realizacije tega predloga. Vse to so člani predsedstva prejeli skupaj z drugim gradivom. Zato je Ivan Jenko dopolnil le informacijo o aktualni materialni in drugih problemih VVI in nadaljeval z ugotovitvijo, da so vojaški vojni invalidi posebna skupina ljudi, ki so žrtvovali največ, kar lahko žrtvuje živ človek v boju za svobodo. Navajal je, da je 95 odstotkov invalidov bolnih, da jih je le še 30 odstotkov v delovnem razmerju, 50 odstotkov jih je invalidov zaradi poškodb, a ostalih 50 odstotkov zaradi bolezni, ki so jih dobili v NOB. Mnogo jih je med njimi, ki prejemajo invalidski dodatek, ker pač nimajo drugih dohodkov, toda ta dodatek je v razmerju 1:3 nasproti najvišjim rednim dohodkom v Sloveniji medtem ko dosega najnižji osebni dohodek v primerjavi z najvišjimi razmerje 1:6.

Vse to utemeljuje skrajno nujnost zvišanja invalidskega dodatka ter usklajitev invalidnin z razmerjem v letu 1959 v primerjavi s poprečnimi osebnimi dohodki, terja pa tudi zakonito določilo za popolno brezplačno varstvo, ki so ga vojaški vojni invalidi že imeli.

● Leta minevajo, a materialne zadeve vojaških vojnih invalidov se ne urejajo v smislu naših predlogov in tudi ne v smislu sklepov zveznih organov, je ugotovil Ivan Jenko in nadaljeval:

● V povojni dobi smo bili uvidni. Imeli smo tudi lastna podjetja, da smo pripevali h kritju izdatkov za invalidnine, odpovedali smo se tudi polovici invalidnine. Sedaj pa nas je invalidov že zelo malo — in tudi razmere so drugačne kot takrat — zato članstvo od nas, svojih predstavnikov, upravičeno terja, da ukrenemo prav vse, da bi dosegli ureditev perečih invalidskih zadev. Zato ponovno zahtevamo upoštevanje naših predlogov, ki so bili že večkrat zavrženi. Znova je komisija vseh zborov zvezne skupščine za vprašanje borcev in invalidov odklonila naše predloge za priznanje povečane zavarovalne dobe tudi za invalide V. in VI. skupine, odklonila ukinitve participacije pri nabavi zdravil, odklonila predlog za avtomatično vsakoletno zvišanje ortopedskega dodatka, prav tako je odklonila zagotovitev uvoza avtomobilov s posebnimi napravami za težke invalide.

● Vse to je torej neurejeno in terja od naše organizacije (republiške in zvezne), da zastavi ves svoj vpliv, da dosežemo sprejem naših upravičenih predlogov.

Tem izvajanjem je sledila temeljita pravica, saj je 12 članov predsedstva vsestransko in enodušno podprlo izvajanja Ivana Jenka. (O vsebini te razprave bomo poročali v prihodnji številki.)

Predsedstvo je nato sprejelo poročilo in

informacijo ter sklenilo poslati predloženo pismo o zgraditvi bazena v Strunjanu izvršnemu svetu skupščine SR Slovenije. Hkrati pa je sklenilo poročilo in razpravo o aktualnih materialnih in drugih problemih vojaških vojnih invalidov zajeti v celoto ter široko javnost, predvsem pa pristojne dejavnike seznaniti s celotnim problemom. Vse to gradivo bo organizacija dostavila tudi konferencama ZK Slovenije in Jugoslavije.

Iz poročila komisije za socialno zdravstveno vprašanje borcev NOV pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije, ki ga je dopolnila predsednica komisije Vida Kulovec, lahko ugotovimo, da vztraja ZZB NOV pri tem, da morajo v temeljnem zveznem zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ostati nezmanjšane vse dosedanje pravice udeležencev NOV. Glede desetletnega poprečja pa je komisija predlagala naj bi ga za borce uporabili le v primeru, če bi to zanje bilo ugodnejše, sicer pa naj bi ostalo za borce, ki gredo v pokoj, v veljavi petletno poprečje. Razne predloge, ki so jih poslala združenja in občinski odbori ZZB NOV, bodo predlagali v osnutek republiškega zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

Predsedstvo je sprejelo v razpravi naglašeno stališče, da je treba vztrajati, da pridejo v zakon naši predlogi, ki se nanašajo na vojaške vojne invalide.

Za obravnavo stališč predsedstva do zakona o programiranju in financiranju graditve stanovanj je stanovanijska komisija pri RO ZZB NOV pripravila pismo republiškega sekretarjata za urbanizem. V njem so ta stališča jasno navedena in jih je še posebej obrazložil predsednik komisije Franc Taurer.

Ker je v razpravi prišlo do izraza tudi to, da v načrtu novega stanovanjskega zakona ni nobenega določila o nadaljnjem urejanju stanovanjskih zadev borcev — v Sloveniji pa je bilo od skupno 14.915 neurejenih stanovanjskih primerov udeležencev v zadnjih letih urejenih 11.497 in jih je torej še 23 odstotkov neurejenih — je v razpravi prišlo do upravičeno zelo ostrih pripomb k osnutku novega stanovanjskega zakona, ki ga je obrazložil pomočnik republiškega sekretariata za urbanizem Marjan Gaspari.

Da bi zadevo uredili, je predsedstvo izvolilo pet članov in to: dr. Rudolfa Obravčunca, Vlada Crneta, Lidijo Sentjurc, Franca Vrnoška in Franca Taurerja, ki naj skupaj s predstavniki republiškega sekretariata za urbanizem uredijo to zadevo.

Predsedstvo je nato sklenilo pripraviti predlog za priprave na skupščino ZZB NOV Slovenije za sejo republiškega odbora, ki bo v decembru in pooblastilo svet za razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij NOB, da izvede predloge, ki se nanašajo na financiranje knjižnice NOV in POS.

Zatem je predsedstvo potrdilo še družbeni dogovor o osnovah za nadomestila odbornikom, poslancem in voljenam ter imenovanim funkcionarjem, izvolilo je odbor za gradnjo doma borcev v Kumrovcu in rešilo še nekaj drugih zadev, ki sodijo v njegovo pristojnost.

V. M.

REVMATIKI, POZOR!

Kot naročnik »TV 13« vas prosim, da objavite tole:

Pripravljen sem pomagati tistim borcem in invalidom, ki bolehalo za revmatizmom. Lahko mi pišejo, pa jim bom zastoj poslal navodilo za zdravljenje.

JANEZ KOZAR
Prosečkova vas 44
69202 Mačkovci

Na kraju, kjer je nekoč stala Vodenikova hiša v Murncah in kjer sta se Milan in Janči upirala veliki premoči, so v soboto na spominsko urejenih temeljih odkrili bronasti podobi obema junakoma.

Ljudsko slavlje v Šentjanžu

(Nadaljevanje s 1. strani)

boljšanje položaja delovnih ljudi najnižjih kategorij ter nenehen napor za izenačevanje pogojev šolanja za vse ljudi, ki so sposobni in imajo voljo. Nadalje moramo spremeniti odnos do naših delavcev v tujini, ki so del naše skupnosti, del narodovega telesa, pa tudi zelo občutljiv politični kapital, ki ga ne smemo zanemariti. Posebno skrb moramo posvetiti šolanju njihovih otrok.

Proti koncu svojega govora se je Janez Vipotnik pomudil še pri naporih za ureditev starostnega zavarovanja kmetov. Ti ukrepi družbe bodo v marsičem izboljšali položaj manjrazvitih območij

Pred šolo Milana Majcna, ki je za ta veliki praznik spravila pod streho novo telovadnico, so odkrili bronasti podobi Milana Majcna in Jančija Mevželja, borci in pionirji pa so položili vence.

in večine njihovih prebivalcev. Končno je poudaril, da naša revolucija še ni končana in da nadaljnja pot v suvereni slovenski samoupravni skupnosti tudi ne bo gladka in brez težav, toda ta prihodnost je bolj kot kdajkoli doslej od-

visna od naše lastne ustvarjalne misli in dela naših rok.

Po govoru je Janez Vipotnik odkril napis na veličastnem spomeniku, ki simbolizira junaštvo in neenak boj junakov Milana in Jančija. Napis se glasi: »Milan Majcen, Janči Mevželj, dve imeni, srce eno, domovini izročeno. Junakov in trpinov dobre sence, bodite z nami tudi mirni čas, v eno čvrsto družite Slovence, ki ljubijo prostost, svoj dom in vas!« Sestavil ga je France Kosmač, spomenik pa sta izdelala akademski kipar Stojan Batič in inž. arhitekt Boris Kobe. Sledilo je polaganje vencev, častna salva, nato pa so nastopili združeni pevski zbori iz Sevnice, Mokronoga in Mirne na Dolenjskem, ki so pod vodstvom Viktorja Krenčiča zapeli žalostinko in več partizanskih pesmi. Potem še recitacije Marjana Kralja in učencev iz osnovne šole Zvonka Runka, Ljubljana —Šiška, ki so izvedli zborovsko recitacijo »V spomin junaku Milanu Majcnu«, recitatorji iz šole Milana Majcna v Šentjanžu pa so izvedli recitacijo »Illova gor«.

Borci, odrasli in mladina so si ogledali še razstavo v šoli in grob obeh junakov, ki je lepo urejen. Medtem so grmele salve. Ljudje in borci so se razlezli na tovariška srečanja. Praznovali so v vsaki hiši, povsod so pekli in točili, po kmetijah tja do Murnca. Ob pol dveh so pevci in godba milice priredili promena koncert. Spet se je na trgu zbralo veliko ljudi in knjižica »Narodna junaka Milan Majcen Janči Mevželj«, ki jo je založil odbor za postavitev spomenika in so jo prodajali za 10 dinarjev, je šla hitro v prodajo. Poskrbeli so tudi za spominke. Tako je bilo to slavlje zares slavje vsega ljudstva, bilo pa je tudi dobro in vsestransko organizirano.

S. F.

VABILO NA ŽALNO SVEČANOST

Mestni odbor Zveze prostovoljcev — borcev za severno mejo 1918/19 Ljubljana priredi 1. novembra letos žalno svečanost ob 10. uri v kostnici na Žalah. Prosimo za sodelovanje in za prostovoljni prispevek za vence in sveče.

ODBOR

OB TABORNEM OGNJU

Življenje in cenzusi

Na osnovi zakona o republiških priznavalninah za kmete borce skušajo v vseh občinah zagotoviti te pravice prizadetim in iščejo podatke, sprejemajo merila in cenzuse. V 13. členu Zakona je rečeno, da bi morale biti vse te priznavalnine usklajene v šestih mesecih, veljajo pa že od 1. julija letos.

Ker mora poleg republiškega prispevka za te priznavalnine prispevati svoj delež tudi občina, so se v nekaterih krajih že pojavile razlike.

V občini Kranj je najprej o tem razpravljal svet za zadeve borcev NOV in VVI pri občinski skupščini. Zatem je o tem razpravljala in po pooblastitvi omenjenega Sveta določila ustrezne cenzuse še komisija za družbeno pomoč. Poleg že določenega merila — udeležba v NOB pred 9. 9. 1943 in starosti nad 60 let, kar o pravicah do teh priznavalnin že določa republiški zakon — je ostalo odprto še vprašanje višine katastrskega dohodka na člana upravičenceve družine in odnos do članov družine. Skladno z razpoložljivimi sredstvi občine so sprejeli stališče, da se lahko upoštevajo samo tisti s katastrskim dohodkom do 2.000 dinarjev na člana družine letno oziroma do 700 dinarjev mesečno, izračunano po štirikratnem faktorju. Glede družinskih članov je prevladovalo stališče, da se odrasli otroci, ki so že zaposleni, ne štejejo med družinske člane, ne glede na to, če živijo v skupnem gospodinjstvu ali ne.

Po vsem tem se je prvotno število 35 upravičencev

znižalo na 21 imen posameznikov. Te pa bodo še poklicali na pogovor, da bi dobili še nadaljnje podatke o njihovem stanju. In tu se odpira osrednje vprašanje. Ali naj po tem republiškem zakonu dobivajo določeni posamezniki to priznavalmino kot pridobljeno pravico ali naj bi to bila socialna pomoč resnično potrebnim? Zakon naj bi začasno odpravil kritično stanje teh prizadetih, dokler ne bo izpopolnjeno zavarovanje kmetov nasploh. O tem je mnogo govora, razprav in iskanja izhodišč, kar pa se vse končuje ob ugotovitvah, da ni za to zadostnih sredstev.

V vseh teh in drugih primerih se za določanje teh priznavalnin odpira važno vprašanje — ali gre za resnične potrebe posameznikov ali zgolj po črki zakona pridobljene pravice. V Kranju so se opredelili za zadnje, ker drugače niti ne kaže, vsaj ne v sedanjem uveljavljanju tega zakona. Toda vse je ostalo v nekem skritelem pomisleku, če bodo te priznavalnine res dobili tisti, ki so jih potrebni življenja z njegovimi stvarnimi potrebami in stanjem ni moč uskladiti z zakoni, merili in cenzusi.

KAREL MAKUC

ŠKOFJA LOKA

OBRAMBA — PRVENSTVENA NALOGA

Sistemu splošnojedinskega odpora so v občini Škofja Loka že preje posvečali veliko pozornost. Zdi pa se, da so prav v zadnjih letih na tem področju dosegli pomemben napredek. Prizadevanja, da bi odgovorni dejavniki v delovnih organizacijah in krajevnih skupnostih dojeli svojo vlogo v novi koncepciji, ki zahteva polno iniciativo celotne družbe — ne da bi jih pri tem nekdo »od zgoraj« spodbujal in jim ukazoval — so obrodile sadove.

Kapetan I. razreda Halil Prašević in tovariš Dolenc, komandant teritorialnih enot

Po predpisih lahko same delovne organizacije uresničujejo zakonske predpise o obrambi in zaščiti, in sicer tako, da same odločajo o svoji organizacijski strukturi, organizaciji enot civilne zaščite in enot teritorialne obrambe v okvirih organizacije.

Najprej je obstajalo mišljenje, da bo odgovornost še naprej ostala na plečih tistih »zgoraj« in da bodo sami le izvrševali šablonsko postavljene naloge. Toda, ko so ponovno dobili zatrdilo, da ne gre le za formalne, temveč za vsebinske spremembe v koncepciji SLO, so se postavili na odgovornejšo in ustvarjalnejšo stališče. Z eno besedo, problemov ni niti pri posameznikih niti pri forumih niti v delovnih organizacijah. Da je to res, je dokazal izreden odziv vseh obveznikov na poskusnih vajah, organiziranih pred letom dni.

Za široko in intenzivno aktivnost v preteklem obdobju je značilno dobro reševanje organizacijskih, kadrovskih in materialnih vprašanj. Pri tem je posebno prišla do izraza odgovornost organov samoupravnih organizacij in krajevnih skupnosti.

Krajevne skupnosti s svojimi neposrednimi kontakti z ljudmi so važen element SLO, zato jim posvečajo veliko pozornost. Organiziranost krajevnih skupnosti po vaseh je postavljena tako, da lahko poskrbi vse potrebno za prebivalstvo, za katero me nijo, da bi se precej povečalo (starci, ženske, otroci iz mesta).

Prav tako, v teh naporih v izgradnji SLO, posvečajo veliko pozornost vključevanju celotnega članstva specializiranih družbenih organizacij, posebno tistih v katerih tvorijo večino mladi. Tudi tu se vidijo rezultati. Rdeči križ, Planinska zveza, Zveza mladine ..., vsak se na svoj način trudi, da bi koncepcija SLO v njihovi občini dejansko zaživela in da bi vsak posameznik vedel, kaj je njegova naloga. J. G.

ŽALNA SVEČANOST

Ob dnevu mrtvih je v Škofji Loki vsako leto žalna svečanost, ki je postala že tradicijonala. Tako bodo tako proslavo imeli tudi letos, 1. novembra, ob 9. uri pred domom ZZZ. Igrala bo godba na pihala, sodelovali bodo moški pevski zbor iz Virmaš,

recitatorji iz krajevne garnizije, ter osnovne šole ter gimnazije in še nekateri. Kot vsako leto pričakujejo tudi letos veliko udeležbo, zlasti iz vrst mladine. Tako bo Škofja Loka dostojno počastila spomin žrtev za svobodo. K. M.

CERKNICA

PO 30 LETIH NAPADA NA LOŽ

V cerkniški občini so tudi letos slovesno praznovali svoj občinski praznik, spomin na 19. oktober 1941, ko so partizani krimskega polbataljona napadli italijansko postojanko v Loži.

V počastitev tega dne je bila 19. oktobra slavnostna seja občinske skupščine v domu kulture v Starem trgu pri Loži, kateri so prisostvovali poleg odbornikov, poslancev, prvoborcev, predstavnikov družbeno političnih organizacij in podjetij tudi predstavniki sosednih občin. V slavnostnem govoru je predsednik občinske skupščine ing. Franc Zorman orisal revolucionarne dogodke pred in med vojno ter prikazal gospodarske in druge uspehe, ki jih je občina Cerknica dosegla v povojnem obdobju. Po svečani seji so si odborniki in gostje ogledali novo osnovno šolo in otroško-varstveno ustanovo v Starem trgu ter poslovne prostore Brestove tovarne pohištva v Starem trgu. V nedeljo, 24. oktobra,

je bila v domu kulture v Starem trgu svečana akademija, na kateri je o pomenu praznika govoril tovariš Jože Avsec, v kulturnem programu pa so sodelovali moški pevski zbor iz St. Vida pri Stični, moški zbor DPD »Svoboda« Loška dolina, operni pevec Ladko Korošec s pianistko Lukčevico in član slovenskega okteta Tone Kozlevčar. Proslave v počastitev občinskega praznika pa so bile tudi po osnovnih šolah v občini.

Ob občinskem prazniku so predstavniki združenja borcev NOV Loška dolina obiskali na domu 45 svojih tovarišev, jim čestitali za praznik in izročili denarno podporo v znesku poprečno po 300 dinarjev. Podporo so prejeli predvsem socialno šibki in bolni člani ZB, med njimi je 30 žena, partizanskih vdov. Skupno so razdelili 15.000 dinarjev, ki jih je v ta namen odobrilo in nakazalo Združenju podjetje Kovinoplastika iz Lože. S. BERGLEZ

MARIBOR

PIONIRSKA PROSLAVA NA POHORJU

Občinska zveza prijateljev mladine Maribor in občinski odbor ZZZB NOV sta priredila proslavo 30-letnice vstaje na Planici pod Pohorjem srečanje pionirjev z nekdanjimi borci.

Ta vas je dobro znana iz NOB. Septembra 1944 je bila požgana. V nji so se zbirali aktivisti s pohorskim partizani.

Na glavni slovesnosti pred šolo se je zbralo nad 800 pionirjev iz več šol na tem območju. Slovesnost je začel pionir iz Maribora, nato pa je pionirka v imenu framskih šolarjev pozdravila udeležence. Sledila je obdaritev otrok iz Frama s knjigami in

ovetjem. Pionirjem je spregovoril pohorski borec Ludvik Grafenauer.

V kulturnem delu sporeda so nastopili pionirji osnovnih šol z recitacijami. Razvil se je živahen pomenek med borci, pionirji in domačini.

Po tem srečanju so pionirji obiskali še domačijo bivšega borca Franca Uranjeka. Tudi njegov dom je med vojno pogorel. Po vojni si je mladi gospodar sezidal dom. V temelje hiše so vzdali spominsko ploščo. Pionirji so ob plošči položili venec v spomin žrtev.

FRANJO HOVNIK

JESENICE

ŽALNA KOMEMORACIJA NA DAN MRTVIH

Na skupnem sestanku predstavnikov odborov ZB NOV Plavž, Podmežaklja in Sava so se dogovorili, da bo za Jesenice žalna komemoracija za Dan mrtvih v soboto, 30. 10. ob 15.30 pri grobovih padlih med zadnjo vojno.

Na tem sestanku so sprejeli tudi okvirni program oziroma spored svečanosti. Najprej bo govor, ki ga bo imel eden od še živih borcev. Nato bodo recitali spominske pesmi dijaki srednjih šol. Vmes bosta na-

stopila z žalostinkami pevski zbor Jeklar ter godba na pihala z Jesenic.

Za 30 grobov padlih bodo poklonili venec vsi terenski odbori ZB in predstavniki krajevnih odborov SZDL. Poleg tega sta omenjeni organizaciji pozvali podjetja in organizacije, naj s cvetjem in vencem počaste spomin vseh, ki so padli, bili ustreljeni kot talci in umrli v taboriščih.

BRANKO BLENKUS

PTUJ

MLADINA SE PRIPRAVLJA ...

Mladinske organizacije v ptujski občini se lahko pohvalijo s svojo dejavnostjo, zlasti še v samem mestu. Nedavno je ptujska mladina obiskala mladince v Arandjelovcu. S tem krajem je ptujska občina bratsko povezana.

Mladina se skrbno pripravlja, da bo kar najlepše počastila spomin mrtvih ob bližnjem prazniku. Mladinci bodo obiskali vse grobove padlih borcev v ptujski občini; gro-

bove bodo seveda primerno uredili in olepšali.

Predsedstvo OK ZMS Ptuj bo med drugim dne 29. t. m. priredilo skupaj z občinskim odborom ZZZB NOV in drugimi družbenopolitičnimi organizacijami žalno večanost na osrednjem ptujskem pokopališču pri spomeniku talcev. Govoril bo Lojze Gojčič, predsednik občinske konference ZMS Ptuj.

P. HOVNIK

ŽIRI

POČASTITEV PRVE SVOBODE

Žiri so bile na Gorenjskem prvi večji kraj, ki so ga partizani osvobodili. Tamkajšnja posadka se je umaknila zaradi stalnih napadov in pritiska 23. oktobra 1943. Tako so Žiri v povezavi s Cerknem onstran hribov postale močno partizansko oporišče. Zato Žirovci praznujejo 23. oktober kot svoj krajevni praznik.

Letošnjo, 28. obletnico prve osvoboditve so povezali s proslavo 30. obletnice vstaje in začetkov delovanja Osvobodilne fronte. Slovesnost je bila v soboto 23. oktobra

LJUBLJANA-ZG. ŠIŠKA

IZLET V LOGARSKO DOLINO

ZB NOV Zg. Šiška je priredilo enodnevn izlet v Logarsko dolino. Izlet je bil toliko lepši, ker nam je bilo vreme naklonjeno.

Odpeljali smo se s tremi avtobusi čez Trojane v Savinjsko dolino in dalje v Logarsko dolino. Ogledali smo si slap Rinko in malo počivali v prelepem kraju. Trenutki so bili toliko lepši, ker nam je pevski zbor našega združenja pel partizanske pesmi.

Potem smo se odpeljali v Gornji grad. Pred spomenik padlim borcem smo položili venec. Ob tej priložnosti je spregovoril predsednik ZB NOV Gornji grad, naši pevci pa

so zapeli nekaj borbenih pesmi. Nato smo nadaljevali pot v Bočno. Tam so nam pionirji pripravili prisrčen sprejem in nastopili s svojim programom. Pozdravil nas je predsednik ZB NOV Bočna, o bojih med NOB na tem področju pa je govoril tajnik združenja. Tudi tu smo položili venec pred spomenik in pevci so slovesnost povzdignili s partizansko pesmijo.

Končno smo se tovariško pogovorili in razvedrili, da je kar prehitro napočila ura vrnitve. — Priznanje gre prirediteljem izleta in pevskemu zboru za sodelovanje.

FRANC DOBERLOT

K. M.

BREŽICE

ZBOR BORCEV ZA SEVERNO MEJO

Dne 17. t. m. so brežiški borci, prostovoljci-borci za severno mejo slovesno razvili svoj društveni prapor. Slovesnost je bila pod pokroviteljstvom predsednika občinske skupščine Vinka Jurkasa in v okviru prireditve v proslavo občinskega praznika. Slovesnosti so se udeležili tudi zastopniki republiškega odbora ZBSM s

predsednikom dr. Maksom Poharjem in bratskih organizacij iz Ljubljane, Novega mesta, Celja in Maribora, razen številnih drugih gostov. Na prireditvi so nastopili brežiški gimnazijci in pevski zbor Svobode.

KR

Imeli smo ljudi

DAVORIN RENKO

Rodil se je leta 1913 v Opatiji v delavski družini. Ko mu je bilo komaj štiri leta, je izgubil očeta. Mati se je zato preselila v Velike Lašče. Trdo je delala, da se je Davorin izšolal. Začel si je zgodaj sam služiti kruh. Že v mladosti je deloval v naprednih organizacijah. Leta 1941 se je uprl italijanskemu oficirju. Bil je zaprt do pomladi 1942, potem pa interniran. V italijanskih taboriščih je bil organizator OF. Po italijanski okupaciji so ga Nemci odgnali v nemško taborišče. Vendar se mu je posrečilo pobegniti, da se je pridružil borcem NOV. Bil je obveščevalec. — Po osvoboditvi je prevzemal odgovorne naloge. Uspehi varnostne službe ob meji naše republike so zvezani z njegovim imenom. Zadnja leta je bil pri LM kot polkovnik. Bil je tudi zelo delaven v družbenopolitičnih organizacijah. Med drugim je bil dolga leta predsednik združenja rezervnih vojaških starešin. — Slava njegovemu spominu!

ljubljen in spoštovan je bil, je pokazal pogreb (na pokopališču v Podkraj), ki so se ga udeležili številni občani in člani množičnih organizacij. Od pokopnika se je v imenu skupščine občine Velenje, krajevne skupnosti in družbenopolitičnih organizacij poslovil Miloš Volk v poslovilni loži, ob odprtem grobu pa predsednik šoštanjskega gasilskega društva Tomo Hudoletnjak.

Marjan Gustinčič

Za vedno smo se poslovili od njega v Novi Gorici. — Rodil se je leta 1907 na Jezeru pri Bazovici v narodno zavedni kmečki družini. Politično je začel delovati brž ko je odslužil vojaščino. Spodbujal je naše ljudi v boju in upor proti fašizmu, ki mu je napovedal skorajšnji konec. Marušič — ki je bil leta 1930 ustreljen — mu je dajal časopisje, ki je bilo sicer v Italiji nedosegljivo, in skrbel je, da je krožilo med ljudmi. Leta 1930 so ga odgnali v zloglasne kopske zapore, od tam pa kmalu v Rim. Bil je med obtoženci na tržaškem procesu, a so ga zaradi pomanjkanja dokazov izpustili decembra 1931 iz zapora. Veljal pa je nadalje za politično nezanesljivega in je bil stalno pod policijskim nadzorstvom. Niso mu hoteli izdati delavske knjižice, ker se ni vpisal med fašiste. Zato se je stežka preživljal s priložnostnim delom. Junija 1940 so ga spet prišli in ga poslali v izgnanstvo. Italijansko kapitulacijo je dočakal v taborišču Campobasso. Takoj se je pridružil osvobodilnemu gibanju. Osvoboditev je dočakal pri mornarici. Po vojni je bil vse do smrti zelo delaven ter postrtovalen družbenopolitični delavec.

UTRINKI IN ODMEVI

POSKRIBIMO ZA DOSTOJNE
POGREBE UMRlih BORCEV!

V teh dneh, ko bomo nosili rože na grobove padlih in tistih, ki so prezgodaj umrli zaradi posledic vojnih naporov, ko se bomo spominjali njihovih junaštev, žrtvovanj in tovarištva, je prav, da razmislimo tudi o tem, ali smo jim bili ob smrti pravični in ali smo jim vsaj na zadnji poti dostojno izkazali časti, ki so jih zaslužili. Ne postavljaj se toliko vprašanje, če smo po srcu voljni izkazovati te časti, ampak predvsem, ali smo zaosteno in pravilno organizirani, da to lahko vselej storimo. Primeri dokazujejo, da na tem področju šepamo in za radi nepripravljenosti zagrešimo marsikatero nerodnost.

Tako nam piše Anton Peterljev-Igor o pogrebu Lovra Kalana, ki so ga 29. septembra letos pospremili na pokopališče v Škofji Loki mnogi borci in politični aktivisti ter velika množica prijateljev in znancev. Množica na pogrebu je izpričala, kako je bil pokojnik priljubljen in koliko človeških vrednot je premogel, toda nikogar ni bilo, ki bi se ob odprtem grobu poslovil od njega s toplimi besedami. Kako se je moglo to zgoditi?

Lovro Kalan je bil poštenjak, ki je prehodil trdo pot preprostega človeka. Izhajal je iz bajtarske družine, življenjsko pot pa sta mu otežili še zgodnja izguba očeta izseljenca in izguba očesa pri uku ključavničarske obrti. Zaradi zgodnje invalidnosti si je moral služiti kruh kot pomožni delavec pri gradbenih podjetjih in podobno. Toda ta skromni in nezahtevni človek se je takoj in brez omahovanja postavil na stran osvobodilnega gibanja. Že jeseni 1941 je začel pridobivati za OF prijatelje in znance ter širiti propagandno gradivo. Februarja 1942 je skupaj z ženo vzpostavil zvezo s partizani, najprej z borci selške partizanske skupine, nato pa z borci Poljanske in končno z borci Škofjeloške čete. Po njihovem naročilu sta zbirala razna obvestila, hrano in opremo ter opravljala kurirske naloge. Jeseni 1942 je bil Lovro imenovan za sekretarja novoustanovljenega terenskega odbora OF Zminec. Zaradi prizadevnega izvajanja nalog je bil leta 1943 sprejet najprej za kandidata, potem pa za člana partije. Sodeloval je pri gradnji bunkerjev za člane okrajnega komiteja KPS in okrajnega odbora OF Škofja Loka. Ker mu je grozila aretacija, se je jeseni 1943 umaknil na že

nino rojstno domačijo. Tja so kasneje prišli tudi njegovi trije otroci. Tam je deloval zlasti kot član okrajne gospodarske komisije. Predvsem je zbiral hrano in organiziral prevoze za vojaške enote in bolnišnice, pomagaj je tudi pri reševanju in prevozi ranjencev. Ob zadnji nemški ofenzivi pozimi 1945 se je z drugimi političnimi aktivisti in borci umaknil na območje Starega vrha in se potem skupaj z njimi prebijal iz obkolitvenih obrocev. Po osvoboditvi se je zaposlil v Gorenjski predilnici, v Zmencu pa je deloval kot sekretar ali kot član krajevnega odbora OF ter pri organizaciji Zveze borcev NOV. Tudi po preselitvi v Škofjo Loko je deloval v Združenju borcev NOV Škofja Loka, toda zadnja leta se je zaradi slabega zdravja pasviral in tudi član Zveze komunistov je prenehal biti. Ne glede na to je ostal še vedno tisti stari pošten Lovro, pripravljen, da po svojih močeh pomaga skupnosti v naporih za gradnjo pravičnega družbenega reda, zvest marksističnemu svetovnemu nazoru, ostal je tudi v duši še naprej komunist. Zaradi tega so mu svojci priredili civilni pokop.

Iz tega, kar smo na kratko povzeli o življenju Lovra Kalana, je razvidno, da je bil pokojnik velik mož, eden prvih organizatorjev osvobodilnega gibanja v Poljanski dolini, čeprav vsekakor skromen, pa vendarle tudi vztrajen in zvest veliki stvari slovenskega naroda in delavskega razreda. Zaradi tega se sprašujemo, kaj delajo Zveza komunistov in druge politične organizacije v Škofji Loki, da niso mogle poskrbeti, da bi se kdo pokojniku zahvalil za njegova velika dela v najusodnejšem času za naš mali narod. Menimo, da bi morala Zveza komunistov budno spremljati dogajanja v svoji okolici in pri vsakem civilnem pogrebu priskočiti sorodnikom umrlih na pomoč. Tak človek, kot je bil Lovro, zasluži, da mu izkažemo vse časti, tudi če ni več ali tudi če sploh ni bil član Zveze komunistov.

Se na nekaj moramo opozoriti ob pogrebi umrlih borcev! Ni vseeno, kdo govori pri odprtem grobu. Ponekod izberejo pot »najmanjšega odpora« in postavijo za govorilnika katerega neuglednega človeka, ki ima dosti časa in lahko postane »profesionalni govornik«. Pribiti moramo, da moralno dvomitljivi ljudje ne bi smeli govoriti na grobovih umrlih borcev. Ker pa zadnja leta izgublamo vse več članov naše organizacije, se moramo vnaprej pripraviti in vnaprej izbrati tovariše, ki bodo znali ob odprtem grobu spregovoriti nekaj toplih besed slo-

vesa. Za to pač ni treba velikega znanja. Govori naj bodo kratki s poglobljenimi zaslugami pokojnika, besede pa naj bodo zares iz srca, s tisto človeško toplino, kakršno smo čutili drug do drugega v težkih dneh boja! Saj je bilo naše tovarištvo tako nekaj velikega in nepozabnega, da ga ne bo težko izraziti ob vsepogostejših izgubah naših dragih tovarišev. S tem pa bomo borci in komunisti kljub morebitnim manjšim govornim spodrsijajem samo koristili svojemu ugledu, predvsem pa nas spričo pokojnikovih zaslug ne bo sram. FRANCIS STRELE

LUČKO PRIŠEL SEM
PRIŽGAT . . .

Lučko prišel sem prižgat na skromne in tihe grobove, lučko prišel sem prižgat na partizanske grobove.

Zemljo domačo ste srčno ljubili, zanjo, tovariši, šli ste v smrt, z lastno krvjo ste jo napojili, da zdaj je svobodna in lepa kot vrt.

Hvala vam, dragi tovariši: življenje ste za nas darovali, zgled ste vi nam najvišji — večno mu bomo zvesti ostali!

S solzami v očeh vam položim lučko na vaše grobove: duh vaš med nami še vedno živi, ko svobodno gradimo domove.

ANGEL MAKUC
Cerkno

ZARADI ZGODOVINE ZDAJ
NATANČNEJE

Zelo neprijetno je pisati odmeve prvič, kaj šele drugič, kot moram to storiti zdaj. Gre za ugotovitve, kdo in v kakšnih okoliščinah je bil prvi padli parizan iz Gorij pri Bledu.

Vrnimo se k prvotni trditvi (zaradi nje sem se oglasil prvič)! J. Ambrožič piše v 33. št. TV-15 v prispevku »Gorjanska revolucija« naslednje: »Prve naše partizane v poključkih gozdovih je izdal nastir. Napadli so jih Nemci 19. septembra 1941. Andrej Prešeren je bil smrtno zadet. Tako JE BIL NE LE PRVI GORJANSKI PARTIZAN, MARVEČ TUDI PRVA ŽRTEV GORJANCEV KI SO ŽRTVOVALI ŽIVLJENJE ZA SVOBODO...« (Podčrtal I. J.)

Zaradi te nepravilnosti sem se oglasil, kar je bilo objavljeno v 36. št. TV-15. Nato se je — kot bi bil nekako užaljen — v 41. št. TV-15 oglasil Jože Ambrožič. Čemu? Zaradi svojega ugleda ali zaradi zgodovine? Ali je tako hudo, če dopolnjujemo, popravljamo? Piše pa tako zavito, kot da gre za polemiko — spet o tem, da je »BIL ANDREJ PREŠEREN PRVI PARTIZAN IZ GORIJ IN DA JE PRVI PADEL NA GORJANSKEM OBMOČJU.« (Podčrtal I. J.)

Razlika je očitna, ker sem dopolnil s podatkom, da so bili prvi padli Gorjanci: Alojz Zvan in Andrej Kumar — padla sta 8. avgusta 1941 v Buju na Jelovici: 29. avgusta 1941 pa sta bila med petimi talci v Sp. Gorjah spet ubita dva Gorjancina: Franc Soklič in Jože Rep, medtem ko sta bila drvarja (tudi iz gorjanskih vasi) Anton Hudovernik in Lovro Soklič ubita že 9. avgusta 1941. To se pravi, DA JE BIL ANDREJ PREŠEREN — ZAL! — ŽE SEDMI GORJANSKI OBCAN, KI JE PADEL OD NEMŠKIH KROGEL. Prav to dokazuje, kako silovito je že na samem začetku upor zajel prav gorjanske vasi. Ta silovitost pa je — ne glede na pomanjkljivosti in napake — opisana v gorjanskem zborniku »Boj pod Triglavom«.

Ob tem takim »odmevom« na rob:

Zakaj v Ambrožičevem pisanju to (kdo je bil prvi itd.) ni najpomembnejše in da je bilo »škoda slehernega našega človeka«, ko je vendar sam poudaril to »prvotnost«? Mar je sploh treba še govoriti, da je bilo škoda vsakogar? Saj to je vendar jasno! Sicer smo že veliko govorili in pisali o tem — in še bo treba — zakaj krvni davek je bil velik in žrtev ni mogoče oživiti. Toda ob tej priložnosti govorimo o dejstvih, o zgodovini, ki bo pravilno pisana največje priznanje prav padlim!

Drugič: J. Ambrožič se nevljudno spoti-ka ob zborniku »Boj pod Triglavom« — to pa šele zdaj, pet let po izidu, ko je že precejkrat segel po njem in prav gotovo iz njega pobral to ali ono, čeprav se obreza, da ne kaže črpati podatkov iz knjige. To ni lepo v razmerju do zgodovinarjev in ocenjevalcev, ki so sodelovali pri pripravljanju zbornika »Boj pod Triglavom«, in končno ni lepo do TV-15, ki je med drugim objavil oceno te knjige. Zakaj se torej J. Ambrožič ni oglasil, ko je bil za to čas? Ali je res tako težko priznati kako slabost ali napako? Eno takih človeških slabosti sem priznal tudi sam v 36. št. TV-15, zakaj te tako bo zgodovina prej ali slej dobila vsaj približno to, kar sodi vanjo!

Če bi se še dotaknil drobnjakarstva, bi lahko omenil tudi to, da sem z Andrejem Prešernom imel tesne stike že pred vojno, v tovarni sva delala skupaj, hodil sem k njemu na zveze itd. Res, bil je velik mož in zato smo tudi njemu dolžni ločevati se zgodovine z vso odgovornostjo.

P. S.: Tudi Ambrožiču se je prikradla napaka v njegovem prispevku v 41. št. TV-15, ko pravi: »Pavle in Ferdo Koren sta prav tako padla poprej in tudi na gorjanskem območju, bila pa sta Jeseničana.« — Ne, dragi Joško! Ferdo Koren je bil res, ne pa Pavle (Koren) — ta je padel 8. 8. 1941 na Jelovici; drugi je bil Viktor Arzenšek, ki je 1. avgusta 1941 padel na Mežaki — na Obanci — ob Ferdu. Saj si najbrž misliš Arzenška? Vidiš, takole se vtihotapijo napake!

(In zdaj še enkrat predlagam: Objavite zapis o Andreju Prešernu iz knjige »Boj pod Triglavom«!) IVAN JAN

PRAVNA
POSVETOVALNICAZAPLET ZARADI ODKLONITVE
OPERACIJE

P. A. Kojško — Kot nekdanji aktivni sodelavec in borec od leta 1942 prosite za nasvet glede invalidske upokojitve. Leta 1970 ste se marca poškodovali in ste bili do novembra 1971 v bolniškem staležu. Čeprav se niste dobro počutili, je vašo zahtevo, da bi šli na komisijo, lokalni zdravnik odbil. Svetovali so vam namreč, da bi šli na operacijo, pa ste to odklonili. Zato sprašujete, ali naj se vendarle daste operirati, ker še vedno težko hodite, ali pa naj zaprosite za invalidsko upokojitve. Ali lahko to zahtevate direktno in vložite zahtevek na komisijo ali pa samo prek vašega domačega zdravnika?

Vprašanje vašega staleža je zdaj dokončno rešeno, čeprav bi lahko vztrajali pri svojem in zahtevali pregled po komisiji. Seveda vam glede na zdravnikov predlog, da se podvržete operaciji, vi pa ste to odklonili, tudi komisija ne bi mogla pomagati. Predlaganemu zdravljenju se pač niste hoteli podvreči in zdravnik je vaš stalež zaključil. Glede invalidske upokojitve pa se lahko obrnete tudi direktno na zavod za socialno zavarovanje z ustreznim prošnjo. Običajno pa je, da je lečeči zdravnik tisti, ki da svoj predlog in svoje mnenje invalidski komisiji, kar je seveda tudi bolj prav.

INDUSTRIJSKI KOMIBNAT

SVIT
KAMNIK

- KERAMICNI OBRAT elektrotehnični porcelan, stait, porcelanske tekstilne utenzilije, dekorativna keramika
- KEMICNI OBRAT polirne, brusilne paste, čistila, lepila, tesnila, politure
- MODELIT gumbi, pohištveno okovje, polyester profili, plastične rolete
- IMPREGNACIJE izolacijski material iz tekstila in papirja

Za cenjena naročila se prilo-roča kolektiv

Ivan Gašperin-Mitja

Pokopali smo ga 9. t. m. na pokopališču v Lescah. Kot poštvalnega organizatorja osvobodilnega gibanja na Gorenjskem ga je spremljalo na njegovi zadnji poti mnogo ljudi, ki so v najhujših dneh delili z njim enako usodo. — Že pred vojno je trpel za svoje napredno prepričanje. Izučil se je obrti, a ni mogel dobiti dela. Med okupacijo je povezan s tovariši takoj stopil v osvobodilno gibanje. Junija 1942 so ga gestapovski vohuni izdali. Okupator ga je zaprl v Begunjah. Hudo so ga mučili, da bi iz njega kaj iztisnili. Videl je, da zanj ni rešitve, a bi se še tako rad bojeval v vrstah tovarišev. Poskusil je z zvijačo. Gestapu je obljubil, da bi delal zanj, če ga izpustijo. Izčrpanega in pretepenega so res izpustili. Pridružil se je partizanom pod Stolom in jim takoj povedal, kakšne načine uporablja gestapo. Ko je okrevljal, je prevzel delo na področju Žirovnice. Nekaj časa je bil član okrožnega komiteja Jesenice—Radovljica. Bil je neutrujen, nenehno na nogah med ljudmi, stalno zasledovan, a se je znal gestapu spretno izmikati. Pozimi leta 1945 je postal komisar zaščitnega bataljona pri IX. korpusu. Po osvoboditvi med najživahnejšo obnovo je bil predsednik škofjeloškega okrajnega odbora, potem pa predsednik občine Žirovnica. Zaposlen je bil najprej pri blejskem gozdnem gospodarstvu, potem pa pri

Danica Kogoj

Verigi v Lescah. Ohranili ga bomo v najlepšem spominul

Rodila se je pred šestinpetdesetimi leti v Kneži na Tolminskem, minuli teden pa smo se za vedno poslovili od nje v Kopru. — Leta 1937 je opravila učiteljsko maturo v Gorici, toda kot Slovenka je šele čez nekaj let dobila službo. Poučevala je v slovenski vasi in ker ni zadržala svoje materinsčine, je kaj kmalu izgubila službo. — Narodnoosvobodilnemu gibanju se je pridružila že leta 1941. Bila je v prvem odboru OF v Baški grapi. Sovražnik ji je prišel na sled. V zaporu je pretrpela hudo mučenje. Brž po italijanski kapitulaciji pa je stopila med partizanske borce. Delovala je v ilegali kot organizator šolstva in prosvete do osvoboditve. Po vojni je opravljala pomembne naloge najprej v Tolminu, nato pa v Kopru, kjer je bila načelnica oddelka za šolstvo in prosveto, dalje direktorica zavoda za prosvetno in pedagoško službo ter ravnateljica na osnovni šoli. Hkrati je bila izredno delavna družbenopolitična delavka, članica okrajnega komiteja ZKS, delavka SZDL itd. Njena smrt je zapustila veliko vrzel med nami. Njenega deleža za organizacijo šolstva in prosvete na Primorskem po vojni se bomo morali zmeraj spominjati. Vse njeno življenje je bilo zgled boja za svobodo in dela za gospodarski ter kulturni napredek na Primorskem.

1 DINAR

DBH

NOVO MESTO

JE VAŠA BANKA

ZLASTI V OKTOBRU

-MESECU

VARČEVANJA

IZ NAŠE REVOLUCIONARNE PRETEKLOSTI

Nepozabno srečanje

KAKO SO BILI SPREJETI UJETI OFICIRJI OKTOBRA 1941 NA POTI SKOZI SLOVENIJO

Oktoberški dnevi nam vselej budijo žalostne spomine na tragično, a tudi znamenito leto 1941. Vsako leto pa jih doživljamo malo drugače spričo novih podatkov in pričevanj o kragujevski in kraljevski tragediji. Tako je tovariš Serafim lani omenjal v reportaži »Vlak bratstva in enotnosti« (Politika, 16. oktobra 1970) izgnanega Slovenca v Srbiji, kjer so ga domačini bratsko, gostoljubno sprejeli, pozneje pa ga je doletelo, da se je znašel v skupini Srbov v Kraljevem, med nesrečneži, ki so jih Nemci odgnali na ustrelitev. Na smrt obsodeni Srbi so tedaj zahtevali, naj bi nemški krvniki prizanesli Slovincu, češ da je po pomoti zašel med nje. Ko so Nemci že izločili iz vrste Srbov Slovence, je ta zavrnil pomilostitev takole: »Jaz sem Srb!« Tako je umrl skupaj s svojimi brati Srbi junaške smrti.

Ta pretresljivi, čudoviti in plemeniti zgled bratske solidarnosti Slovencev in Srbov v najhujšem obdobju naše novejšje zgodovine me vselej spomni, kako so v Sloveniji sprejeli skupino ujetnikov jugoslovanskih oficirjev, ki so jih nemške oblasti zamenjale za ujetnike iz Italije. V tisti skupini ujetnikov je bilo okrog tristo oficirjev in vojakov iz Črne gore, Slovenije in Dalmacije, nekaj pa je bilo tudi tovarišev iz Srbije, Bosne in Hercegovine. Potovanje se je začelo 7. oktobra 1941 iz taborišča v Nürnbergu. Ujetnike so stražili številni nemški stražarji, oboroženi z avtomatskim orožjem, in pod poveljstvom zloglasnega kapetana Fuckska.

Vrnitev v zaslužjeno domovino — ki smo je mogli videti le mimogrede košček med vožnjo — je bila žalostna; potovali smo le skozi, tako da smo se kmalu spet znašli med bodočo žico drugih ječarjev — italijanskih fašističnih okupatorjev. Vendar nam je ujetniškom to, čeprav le trenutno srečanje z domovino, ostalo v nepozabnem spominu. To pa zaradi ginjivega in tako dragega, bratskega sprejema slovenskega ljudstva na poti skozi Slovenijo.

Spominjam se, da smo se že v Beljaku nekako čutili med našimi ljudmi in začutili toplo srce domovine. Že tam smo se srečali z brati Slovenci. To so bili železničarji, ki so brž, ko so zvedeli, da se bodo pripeljali jugoslovanski ujetniki, zbrali na svoje živilske nakaznice kruh in med zatemnitvijo na postaji skrivaj razdelili med nas vsakemu po pol hleba kruha. Potem so takoj, kdo ve po kakšni skriti zvezi, sporočili svojim tovarišem na Jesenice, ti pa dalje v Ljubljano, da prihajamo... Nihče izmed nas ni niti slutil, da so ponoči povsod v Sloveniji ob naši poti zvedeli za naš prihod in da nas bodo že na vsežgodaj povsod na postajah pričakovali. Sele, ko smo prispeli v Kranj in zagledali množico ljudi na postaji, nam je bilo vse jasno. Nemci so menda iz strahu pred demonstracijami zaprli vse pristope na peron. Toda množica je vztrajno pritiskala na železno ograjo in bi jo podrli, če bi nemški vojaki ne odirali surovo ljudi in jih tolkli s puškinimi kopiti ter grozili, da bodo streljali.

Stali smo v vagonih pri odprtih oknih in se nemo pozdravljali s temi čudovitimi ljudmi, ki jim ni bilo mar nevarnosti, marveč so nadalje naskakovali ovire, da bi prodrli do vlaka. Nenadno je ograja popustila in množica je planila po peronu k nam. Človek bi ne mogel verjeti lastnim očem. Nastal je pravi pretep, prerivanje v strašanski gneči, ko so nemški vojaki surovo udrihali po ljudeh z orožjem, s pestmi, jih brcali. Toda niti šibke ženske niso odstopale pred puškinimi kopiti. Množici se je končno posrečilo prodreti do vagonov in izprazniti košare s kruhom, mesnimi konzervami, klobasami, jabolki... Krepeke moške roke pogumnih Kranjčanov so spretno zadevale cilje — moški so nam metali k oknom darove. Poleg mene je stal pri oknu star kapetan, Črnogorec, pravi okostnjak, ki je imel le še toliko moči, da je ihtel spričo tega prizora. Stal je negibno in se ni zganil niti, ko so mu stiskali darove v roke. Darovi so padali ob njem na tla v vagonu...

Nenadno sem zagledal, da se je od neke iz množice iztrgala manjša ženska in začela ob pretresljivem vzkluku: »Oh, ubogi trpini!« z velikimi zamahi metati v naš vagon darila iz jerbasa. Obrnil sem se, da bi videl, kako so to sprejeli tovariši. Toda nobeden se ni pripognil, da bi kaj pobral. Vsi so stali negibno in mnogi so jokali. Vodja transporta je spoznal, da je bil popolnoma nemočen proti temu izbruhu solidarnosti ljudstva, zato je s hysteričnim krikom ukazal strojevodji, naj odpelje.

Naslednji postanek je bil v Zalogu. Tam sta bila dogovorjena predaja in prevzem ujetnikov med Nemci in Italijani. Spet so storili vse varnostne ukrepe. Za železno ograjo se je tla velika množica ljudi in skušala vdreti na peron, kar pa se ji ni posrečilo, ker je

bilo okupatorsko vojaštvo okrepljeno.

Po končanih formalnostih za predajo ujetnikov je novi vodja transporta, Italijan, dovolil srečanje ujetnikov z njihovimi svojci. V ta namen so določili izprazen prostor med vlakom in železno ograjo ob progi, kamor množica ni mogla. Italijanski poveljnik je izkliceval imena ujetnikov, ki so se priglasili za srečanje s svojci. Potem so odprli vrata ograje in iz množice je pristopil starejši moški s hčerko. Postavili so ju ob strani, kjer sta nestrpno čakala svidenja s sinom oz. bratom. Kmalu nato je izstopil iz vagona vitek plavalas mlad rezervni oficir, po poklicu arhitekt. Nosil je dolgo brado, bil je skorajda prosojno bled in silno suh ter izčrpan. Pohitel je v objem očeta in sestre. Ta dva pa kar nista mogla verjeti, da je to res on, ki sta se od njega poslovila šele pred šestimi meseci. Sestra ga je osuplo gledala, ga božala po licu in zahtela. Medtem je oče v zadregi sklepal roke in venomer ponavljal: »Saj ni mogoče! Kako si zdelan!«

Srečanja so se vrstila drugo za drugim — pretresljiva, med solzami in vzkluki, sporočili in naročili, naj izročijo pozdrave... Med ujetniki je bilo tudi več Črnogorcev in Dalmatincev, ki so poprej službovali v Ljubljani ali drugih slovenskih krajih; sešli so se Slovenci, ki so prihitali na to ginljivo svidenje. Ta srečanja so bila prav tako prisrčna kot pa med slovenskimi oficirji in njihovimi svojci.

Mislím, da ni odveč, če se v teh dneh, ko se spominjamo leta 1941 na proslavah 30-letnice naše revolucije, pa tragediji v Kragujevcu in Kraljevem, malo bolj spomnimo tudi tega, kar povezuje naše narode in republike, ne pa da venomer poudarjamo le, kaj nas ločuje.

PROF. PUNIŠA KALEZIO

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠAJEM

Na objavo nepojasnjene fotografije v prejšnji številki, o kateri smo domnevali, da predstavlja mobiliziranje s Stajerskega na poti v Belo krajino, smo dobili dve pojasnili, ki se ujemata. France Smrke, Zelena pot 9, Ljubljana, pravi, da je v ozadju žužemberški grad, ki je bil takrat že požgan, desno od njega pa bivša grajska cerkev. Fotografija je bila posneta jeseni 1944. Kolona se pomika proti Stavči vasi. Kolikor se spominja, so bili to mobiliziranci — prostovoljci iz Zasavja na poti proti Beli krajini. Pred Stavčo vasjo so jih napadli domobranci ter jih precej pobili in ranili. Ciril Gerželj z Laz 57, Planina pri Rakeku pa pravi, da fotografija predstavlja begunce iz Zasavja in domneva, da je bila posneta blizu Žužemberka, ker se v ozadju vidi grad. Na fotografiji so Duša Kranjc Gerželj (njegova žena), njena pokojna mati Amalija, brat Ivan in sestra Marija Kranjc, poročena Majcen, s hčerko Micko v naročju ter njen mož Božidar Majcen. Pripominja, da je bila ta fotografija objavljena že v reviji Borec, tam je bolj čista in je mogoče na njej skoraj vse prepoznati. Znova se nam je javila Marija Mohorič iz Zalega loga pri Železnikih, ki še enkrat potrjuje resničnost svojih navedb, ki smo jih objavili v 37. številki TV-15 in je bila posneta v Cerknem. Na sliki z leve so Janez Veber, njen brat, padel 17. aprila 1945 v Zalem logu, 2. in 3. nepoznan, 4. je Milan (partizansko ime), vodja VDV tega okoliša (pri VDV je bil njen mož Franc Mohorič in se je Milan večkrat oglašil pri Mohorčevih, doma pa je bil z Bleda), 5. pa je Matevž Ceferin, ki je padel v rojstni Davči, spomladi 1945.

Čez nekaj dni bo odpadlo listje in pokrajina bo spet taka, kot je bila v pozni jeseni leta 1944, ko je ta fotografija nastala. Sklepamo, da bi to lahko bilo nekje na Primorskem. Kdo so tovariši na sliki in kateri enoti pripadajo, ali so »sterenci« ali pa pripadniki kake posebne enote (tehnične, bolnišnične, obveščevalne točke)? Opozorjamo, da je prvi partizan z leve oborožen z angleško puško! Prosimo, poglobite se v pokrajino in v tovariše na sliki pa nam pomagajte, da bomo o njej vedeli kaj več!

Še veliko neznanega o Koroški

Pri pisanju zgodovine človek marsikdaj naleti na skope podatke v posameznih poročilih, ki so nezadostni za podajanje celovitega prikaza dogodka ali stanja v daljšem časovnem razdobju, prav tako pa tudi za opise vzrokov in posledic. Tako je tudi pri pisanju o zgodovini osvobodilnega gibanja na Koroškem. Glede tega je za naše kraje veliko laže, ker je ohranjenega več arhiva in ljudje so bolj dostopni. Na Koroškem je bil sovražnikov pritisk zelo močan in so se partizani bojevali pogosto kot neznanci, o svojem delu pa niso delali nobenih zapisov. Bali so se, da bi padli papirji v roke sovražniku, če bi jih zajel ali če bi padli v boju.

Če začnemo z letom 1941 in s prvo polovico 1942, je še vedno velika neznanica načrt o ustanovitvi posebne koroške čete v Ljubljani in okolici. Lahko sklepamo, da bi bila četa sestavljena iz beguncev, ki so že pred letom 1941 pribežali v Jugoslavijo pred vpoklicem v nemško nacistično vojsko. Nadalje bi vključili vanjo tudi nekatere prostovoljce, primerne za politično delovanje in vešče nemščine, pa tudi sinove beguncev iz Koroške iz let 1918 in 1919.

Iz dokumentov je znano, da sta CK KPS, oziroma glavno poveljstvo, stalno mislila na razvoj osvobodilne vojne na Koroškem, na vključevanje vojne na Koroškem, na vključevanje vanjo tako Slovencev kot Avstrijcev in na razmah partizanstva v Avstriji. Toda priprave je bržkone zavrla zima 1941 na 1942. Iz nekega obvestila, namenjenega štabu I. grupe odredov, pa se vidi, da so ti načrti o koroški četi padli v vodo, ker so Italijani arhivirali glavnega organizatorja in več pripadnikov čete, nekateri pa so šli k partizanom drugam.

Ali je bil organizator čete morda aktivni oficir Primožič, je morda bil namenjen za to četo Ivan Zupanc-Johan? Morda so predvidevali tudi brata Čero, sinova koroškega begunca, ki je živel v Kočevju?

Septembra 1942 je pokrajinski komite za Gorenjsko poslal z jeseniškega območja na politično delo na Koroškem dva tovariša. Eden je bil Matija Verdnik-Tomaž, drugi pa kot se da razbrati iz enega izmed poročil, ponatisnjene v Zborniku dokumentov o narodnoosvobodilni vojni jugoslovanskih narodov, Ivan Rac-Franz. Ta je bil baže star okoli 35 let in je prišel na Gorenjsko menda iz Ljubljane, po rodu pa je bil Korošec, morda iz okolice Sveč. Po podatkih iz Zbornika je padel 1943 pod Stolom. Na ZZZ na Jesenicah res vedo, da je padel na smokškem mostu čez Završnico neznani koroški partizan, kdaj ni znano. Postavili so mu spominsko znamenje, toda zdaj so

ga odstranili, ker bi radi točnejše podatke, zlasti glede datuma.

Decembra 1942 je odšlo iz gorenjskega odreda na Koroško 15 partizanov in sicer prek Stola. Na Koroškem so se zadrževali približno dva tedna, potem pa so se morali vrniti zaradi snega in hudega sovražnikovega pritiska. Po spominih Antona Rička-Zvoneta, ki je že umrl, jih je vodil Anton Razinger-Stric. Tega so partizani ustrelili 1943 zaradi sodelovanja z gestapom. Kdo so bili tovariši, ki so takrat šli na Koroško, je še kdo med njimi živ?

Zanimiva je tudi zgodba o skupini slovenskih dijakov, ki so hodili v celovško gimnazijo. Pred vojno so hodili v kranjsko gimnazijo ali v ljubljansko, po letu 1941 pa so Nemci kranjsko gimnazijo ukinili. Ljubljana je ostala v Italiji. Zato so nekaterim dovolili, da so hodili v koroške šole, v upanju da se bodo tam hitreje ponemčili. Toda fantje (in najbrž tudi nekatera dekleta) so na svojo pest začeli v Celovcu izdajati svoj na roko pišan časopis, v katerem so objavljali vesti iz zaveznških radijskih postaj in o partizanskih bojih. Ustanovili so tudi nekakšno organizacijo, ki ni imela zveze z OF, čeprav je imela enak cilj. Veliko je bilo veselje teh fantov, ko so zgodaj spomladi iz Celovca dobili zvezo z Verdnikom. Ta jih je vključil v organizirano delo. V arhivu na CK ZKS je poročilo o delu te skupine, pod njim pa je podpisan neki Franci. Kdo je bil ta človek, kdo so bili drugi in kakšna je bila njih nadaljnja usoda? Vsekakor pa je ustanovitev skupine in izdajanje časopisa daleč od domačih krajev in brez zvez z osvobodilnim gibanjem zanimiv primer lastne pobude in tudi junaštva, predvsem pa zavesti o potrebi boja za narodnostne in socialne pravice.

Zatorej bi bilo dobro, če bi vsakdo, ki kaj ve o teh rečeh, poslal uredništvu TV-15 pisanje pomine ali svoj naslov s prošnjo za razgovor. MILE PAVLIN

Ob dnevu mrtvih

Družbeno politične organizacije mesta Ljubljane so tudi letos ob dnevu mrtvih pripravile več žalnih komemoracij: pri grobnici narodnih herojev 29. oktobra ob 17. uri; v gramozni jami 29. oktobra ob 11 uri; v Stožicah 29. oktobra ob 16. uri; pri Urhu 1. novembra ob 10. uri; v spominskem parku na Zalah 1. novembra ob 15. uri.

Mestna vodstva družbeno političnih organizacij in skupščina mesta Ljubljane bodo položili venec na Zalah 1. novembra ob 9. uri.

KULTURNI OBZORNIK

Čačalica – edinstven spominski park

Dne 13. oktobra je občina Požarevac praznovala svoj občinski praznik. Požarevac s svojo okolico je dal v času narodnoosvobodilnega boja velik prispevek k zmagi naših narodov. Temu primerne so bile tudi žrtve. Nad Požarevcem, ki sicer leži na ravnini, se vleče komaj 25 m visok hribovit greben, znan pod imenom Čačalica. Na tem pobočju so nemški in bolgarski okupatorji od leta 1941 do 1944 postrelili okoli 7.000 rodoljubov, samo 6. maja 1943 pa je bilo v nekaj urah postreljenih več kot 500 borcev in privržencev narodnoosvobodilnega gibanja.

Občinska skupščina Požarevac je na dan svojega praznika pripravila skupaj z občinskim odborom ZZB NOV majhno, a veličastno manifestacijo bratstva in enotnosti naših narodov: povabili so delegacije borbevkish organizacij iz vseh republik, da sodelujejo pri zasaditvi gozdnega nasada bratstva in edinstva v spominskem parku na Čačalici. Vsaka republika ima v tem parku trideset dreves, ki so razporejeni tako, da iz ptičje perspektive predstavljajo jugoslovanski grb.

Spominski park Čačalica se razprostira na površini šestintridesetih hektarjev in predstavlja danes pravo sestajališče mladih Požarevcianov. Največji del tega hriba je posejan z različnimi vrstami gozdnih sadik, kar osemindeset jih lahko naštejemo. Med njimi je tudi brezov nasad, edinstven te vrste na svetu. Breze so pripeljali iz več kot 2.500 km oddaljene okolice Moskve in jih 15. oktobra 1967 zasadili okoli spomenika padlih borcev in oficirjev Rdeče armade. Tam, kjer so Nemci 6. maja 1943 v zgodnjih jutranjih urah postrelili več kot 500 borcev in rodoljubov, stoji veličasten spomenik. Tu je še tako imenovani Rdeči drevored, ki spominja na 3.000 nedolžnih žrtv. Sestavljen je iz samih rdečih vrtnic in je po svoji izvirnosti prav gotovo edinstven spomenik te vrste v naši zemlji.

Ideja o spominskem parku na Čačalici je vznikla med požarevskimi taborniki in mladino vsega požarevskega okraja. Uresnili so jo s prostovoljnim delom in razumevanjem borbevkish organizacij iz vseh republik. Danes je ta edinstveni spominski park v bližini Požarevca čudovita knjiga, iz katere se mladina uči negovati tradicije naše revolucije, čuvati bratstvo in edinstvo naših narodov ter ga s svojim delom še poglobljati.

Slovesne zasaditve gozdnega nasada bratstva in edinstva v spominskem parku Čačalica se je udeležila tudi delegacija republiškega odbora ZZB NOV Slovenije.

Potujoča knjigarna Partizanske knjige

Od 26. do 30. oktobra v občini Škofja Loka; od 3. do 6. novembra v občini Mozirje. Potujoča knjigarna je ob ponedeljkih v Ljubljani, ob sredo pa na sedežih skupščin občin.

Iz monografije »Josip Broz — Tito«, ki jo je 24. maja letos izdala zagrebška založba Spektar v nakladi 100.000 izvodov v hrvaški, srbski, slovenski, makedonski, albanski, madžarski, angleški, nemški, francoski, italijanski in ruski jezikovni verziji. To edinstveno knjižno izdajo velikega obsega s številnimi barvnimi in črno-belimi fotografijami o življenju in delu človeka, čigar ime »nas povezuje z vsemi delovnimi ljudmi, z vsemi narodi, ki hočejo ustvarjati in živeti v miru brez kakršnegakoli pritiska vsak na svojem«, lahko naročite za 260 dinarjev pri Partizanski knjigi, Ljubljana Vodnikovova 43

Knjižica o Molniški četi

Letos so ob obletnici ustanovitve Molniške partizanske čete, ki je bila ustanovljena kot prva v Sloveniji 13. julija 1941, odkrili na kraju ustanovitve lep spomenik. Izdelal ga je Mario L. Vilhar. Ob tej priložnosti pa so izdali tudi drobno in skromno knjižico o tej četi.

Iz nje zvemo mnogo zanimivih podrobnosti o tej partizanski enoti. Na žalost lahko spet ugotovljamo, da smo tudi o Molniški četi marsikaj že brali ali slišali, da je vse to raztreseno po različnih časopisih, revijah in knjigah, nekaj pa je še vedno v arhivih, nimamo pa celovitega pregleda dejavnosti. To pomanjkljivost so skušali člani uredništva popraviti s to knjižico. Nedvomno so pri tem uspeli, vsaj glede tega, da je veliko gradiva objavljenega na enem mestu. Drugače pa še vedno nimamo res temeljitega in znanstvenega orisa te enote, kot tudi ne mnogih drugih, zlasti iz razdobja v začetku naše osvobodilne voine.

Knjižica je urejena po zborniškem načinu. To pomeni, da je več piscev obdelovalo več ali manj isto gradivo vsak s svojega zornega kota. Zato je prišlo včasih do protislovij ali ponavljanja. Morda bi zato bolj kazalo, če bi natisnili znanstveno razpravo o Molniški četi.

Toda za tako delo je potrebno več let raziskav in ugotavljanj resnice. Spominimo se samo, koliko let je France Filipič raziskoval dejavnost 1. pohorskega bataljona.

Ravni razprave se je še najbolj približal Miha Berčič-Maks v uvodnem stavku, ki govori o ustanovitvi Molniške čete in predvojnem političnem delu v Zadvoru in okolici med prvo in drugo svetovno vojno. Marjan Moškrč pa piše o osvobodilnem gibanju na območju sedanje krajeve skupnosti Zadvor. Ludvik Smrekar obuja spomine na pobeg iz italijanskih zaporov v Ljubljani 9. avgusta 1941. Feliks Vidregar piše, kako so ga izvolili za četrtega komandirja, Lovro Omahen pa o tem, kako so ga zaprli. Ob koncu knjižice je še seznam padlih in ustreljenih z območja krajeve skupnosti.

V uvodni besedi, ki jo je napisal Edo Svetek, pa je nekaj podatkov o Molniški partizanski četi, ki zaslužijo, da jih objavimo zaradi nazornosti, kaj je bila ta četa in kakšen je bil njen pomen. Sprva je bilo v njej trinajst partizanov. Dva med njimi sta narodna heroja. Osem borcev je padlo, trije so bili ujeti in so bili po zaporih in taboriščih, le dva sta vojno preživela kot borca. Kasneje je šlo skozi četo mnogo novih borcev, tako iz Ljubljane kot iz občine Polje. Kasneje so belogardisti z jezo po časopisju ugotavljali, da je ta občina dala za eno brigado partizanov.

V knjigi pa je tudi nekaj ugotovitev, ki zaslužijo, da z njimi seznanimo širšo javnost. Predvsem iz nje diha neposredna vzročna povezanost med predvojnimi delovanjem KP in osvobodilno vojno. Nadalje, da so borci Zaloške skupine že 16. julija ubili prvega okupatorjevega vojaka v Sloveniji, torej še pred dnevom, ki ga praznujemo kot dan vstaje. Ta podatek do zdaj zaradi različnih vzrokov ni dobil takšnega poudarka v opisih kot zasluži. Posebno pohvalno pa je zlasti to, da vsi pisci odkrito pišejo tudi o napakah, ki so jih napravili v Molniški četi, če njihove postopke sploh lahko imenujemo napake glede na takratni v bistvu različni položaj od današnjih pogojev. S tem so se lotili opisovanja vsega tistega iskanja primernih oblik partizanstva, ki so se kasneje izkazale kot edine uspešne in možne ter so pripeljale do zmage osvobodilnega gibanja. Šele po vojni pa se je ponekod pokazala težnja, da bi partizanstvo, zlasti ob njegovih začetkih, prikazovali kot že izdelano doktrino, kar pa ni bilo in je tako prikazovanje zgodovinsko netočno.

MILE PAVLIN

BELEŽKE

»DINAR MOJE MLADOSTI«

Rudolf Bogdanov je poslal uredništvu »Večernjih novosti« dinar iz leta 1944 s pripisom: »Čestitam vam za dan osvoboditve Beograda z željo, da se spomnite tistih lepih dni, ko je bil tudi ta mali dinar velik!« Odgovor: »Hvala, tovariš Rudi! Vaš dinar smo poslali na sarajevsko razstavo »Umetnost na jugoslovanskih tleh od prazgodovine do (na žalost) — danes«.

LETO 1941 V ZGODOVINI BiH

V začetku oktobra je bil v Drvarju večdnevni simpozij »Leto 1941 v zgodovini Bosne in Hercegovine«, v katerem je sodelovalo okoli 100 znanstvenikov, družbeno-političnih delavcev, borcev narodnoosvobodilne vojne in vojaških strokovnjakov iz vse Jugoslavije.

»REVOLUCIJA MOŽNA SAMO V ZDA«

Francoski publicist Jean Francois Revel je napisal knjigo z naslovom »Brez Marxa ali Jezusa: nova ameriška revolucija se je začela«, ki je v Franciji doživela nenavaden uspeh. Revel ugotavlja, da lahko pride do revolucije v dvajsetem stoletju samo v Združenih državah, še več, da se je revolucija v Ameriki že začela. »Zahodna Evropa ne pride v poštev zaradi ideološkega konservatizma, nastajajoči tretji svet pa zaradi kulturne zaostalosti in gospodarske šibkosti,« trdi nekdanji profesor filozofije Jean Francois Revel.

NOBELOVA NAGRADA PABLU NERUDI

Letošnjo Nobelovo nagrado za književnost je švedska akademija dodelila Pablu Nerudi, pesniku in diplomatu, ki je trenutno poslanik Čilea v Parizu. Glavni elementi njegovih del so: borba za človeško dostojanstvo, hrepenenje po bratstvu zaslužjenih in ljubezen.

TUDI SVETLANA BOJKOVIČ: »NE!«

Potem, ko je hollywoodska igralka Natalie Wood zaradi prezaposlenosti zavrnila ponujeno vlogo partizanske zdravnice Olge Dedijer v »Sutjeski«, naj bi vlogo prevzela članica Jugoslovanskega dramskega pozorišta iz Beograda Svetlana Bojković, ki se je spominjamo iz televizijske nadaljevanke »Kam gredo divje svinje«. Vlogo je zavrnila in tako v filmski ekipi »Sutjeske« — čeprav so posneli že več kot polovico filma — še vedno ne vedo, kdo bo igral glavno žensko vlogo v Delićevem filmu.

RAZSTAVA VOJAŠKIH ODLIKOVANJ

Pred kratkim je bila v beograjskem vojaškem muzeju otvoritev razstave domačih vojaških odlikovanj. Namen: obiskovalcem prikazati glavne vrste odlikovanj in medalj na ozemlju Jugoslavije v 19. in 20. stoletju, predstaviti redke vrste posameznih odličij ter jasno obeležiti tudi njihov nastanek in razvoj. Razstavljeni predmeti so last vojaškega muzeja, obiskovalcem pa bodo na ogled mesec dni.

Ustanovitev Molniške čete je imela globoke korenine v političnem boju in kulturni dejavnosti naprednih delavcev v Zadvoru in okolici že od leta 1920 dalje — na fotografiji člani dramske skupine Svobode Zadvor na gostovanju v Zalogu leta 1928 (prvi z desne Jože Moškrč)

ZANIMIVOSTI

LOVSKO LETALO PO 16 MILIJONOV DOLARJEV

V prvi polovici oktobra je senat ZDA izglasoval sklep o proizvodnji prvega novega mornariškega lovskega letala v zadnjih petnajstih letih in pripravil teren za novo generacijo bombnikov, podmornic in tankov.

V zvezi s tem je senat odobril 801,6 milijona dolarjev za proizvodnjo prvih 48 lovskih letal F-11. Izračunali so, da bo vsako letalo stalo kakih 16 milijonov dolarjev. Novi lovci bodo nasledili mornariška letala tipa phantom F-4, s kakršnimi so oborožene letalonosilke in katere so projektirali takoj po končani korejski vojni.

Poleg tega je ameriški senat odobril 370,3 milijona dolarjev za razvoj strateškega bombnika B-1, 103 milijone za raziskovalna dela pri novih podmornicah, ki naj bi bile oborožene z daljnometnimi medcelinskimi jedrskimi izstrelki, in 62,8 milijona dolarjev za projektiranje in izdelavo prvih šestih prototipov super tanka XM-803. Vsak tank te vrste bo Američane stal približno milijon dolarjev.

SOVJETI NADZIRAJO MANEVRE NATO

V manevrih »Royal Night«, ki potekajo vzdolž norveških voda, sodeluje 38 ladij in podmornic dežel, ki so članice NATO, in kakih 150 letal. Sovjetska letala in ladje, sodeč po izjavi predstavnika ameriške mornarice v sedežu vrhovnega zavezniškega poveljstva za Atlantski ocean, skrbno zasledujejo potek manevrov, kar naj bi bilo povsem »normalno« in »kar smo tudi pričakovali.«

Predstavniki ameriške mornarice je dejal, da so Rusi proti manevrskemu območju poslali večje število bombnikov, ki pa so jih zavezniška letala prestrezala in vračala nazaj. Zelo prizadevne so bile tudi sovjetske ladje. Medtem ko so se rusilci zadrževali na varni razdalji treh milj, se je neka sovjetska obveščevalna ladja približala eni od ladij NATO na razdaljo pol milje. Kljub temu pa doslej ni bilo opaziti nobenih motenj.

BODO JAPONCI RES NAJMOČNEJŠI?

Ameriški senator Barry Goldwater meni, da bo Japonska postala najmočnejša vojaška sila na svetu in da bodo Američani imeli s to azijsko državo več težav kot pa s Sovjetsko zvezo ali Kitajsko. Trdi, da bo Japonska postala »najmočnejša vojaška sila na svetu, da bo njena vojska mnogo boljše od naše in celo boljše od ruske, ki že sedaj prekaša našo.« Senator pa ne omenja, kdaj se bo to zgodilo. Na Japonskem menda že na veliko razpravljajo o ponovni oborožitvi, čeprav sedanja japonska ustava dovoljuje šibke sile, namenjene le za samoobrambo, in prepoveduje vsako vojno.

PRISILNI POČITEK ZA NAJ- VEČJA LETALA NA SVETU

V Pentagonu so v začetku oktobra objavili, da se od 41 letal tipa C-5A, ki so največja na svetu, devetindvajset ne sme dvigniti v zrak. To je za ameriško transportno letalstvo hud udarec, zakaj edina letala, ki bi jih lahko nadomestila, so transporterji C-133, toda te so vse že poprej izločili iz letalstva.

Vzrok za prepoved je nenavaden, vendar prepričljiv: gre za nevarnost, da letalo med poletom izgubi kak motor. To se je nekemu od teh letal dejansko pripetilo. K sreči se to ni zgodilo v zraku, ampak na vzletišču, tik pred tem, ko bi se moralo letalo odlepiti od betonske piste. Prepoved bodo ukinitli, brž ko se bodo prepričali, da so motorji dobro pritrjeni.

Letala C-5A imajo, kot je znano, po 28 koles, težka pa so po 340 ton. Prvo letalo te vrste je vzletelo pred tremi leti. Ameriško letalstvo je naročilo 115 letal te vrste, ki so namenjena za prevoz tankov, enot, kamionov, helikopterjev in raznih izstrelkov.

Nedavno so bili v Evropi štirje veliki manevri. V severni Grčiji blizu naše meje so bile enote držav severnoatlantskega pakta (NATO) opravile svoje vaje. Sodelovale so belgijske, nemške, ameriške, italijanske in grške enote. Septembra so bili v DR Nemčiji skupni manevri štabov in enot poljske vojske sovjetskih čet, ki imajo tam svoje postojanke, in vojaštva DR Nemčije. Ko je utihnilo grmenje topov naših manevrov »Svoboda 71«, pa so se na južnem Madžarskem, na donavski nižini, začeli manevri več armad držav, ki so članice varšavskega pakta. Čeprav naši manevri niso bili tako veliki, kakor omenjeni trije, so vendar vzbudili večje zanimanje kot pa vsi drugi skupaj. To je treba vsekakor pripisovati temu, da pri nas prirejamo redko manevre takšnega obsega (poprej so bili leta 1949 in 1953). Vendar to ni bil poglavitni vzrok. Naši manevri so se bistveno razlikovali od drugih po svetu.

Znano je, da manevre drugod prirejajo predvsem zato, da preizkusijo vojne načrte, izurijo štabe in poveljstvo. Pogosto pa hočejo z manevri doseči tudi določene politične namene. Včasih hočejo z manevri tudi prikriti zbiranje vojaških enot za oborožene posege (na tujem ozemlju). Naši manevri pa so bili popularni različni, ker so bili na področju, ki je daleč oddaljeno od državnih meja; zlasti pa je pomembno, da so bili manevri »Svoboda 71« predvsem preizkus naše, zdaj že izoblikovane in opredeljene obrambne taktike (kot tudi strategije), ki je popolnoma novo poglavje vojaške vede. Med našimi manevri se zato nista spopadli dve vojaški formaciji, ki bi uporabljali enako vojno doktrino; prvič na svetu je bil to izpit vseljidske obrambe na nribovitem področju in rekah.

Precej tujih opazovalcev se je nemalo trudilo, preden je spoznalo, kaj smo pravzaprav preizkušali med spopadi »modrih« in »rdečih«. Opazovanje pa jim je bilo zelo olajšano, zlasti še, ker so dobili vse gradivo, tako da so manevre lahko natančno spremljali na zemljevidu, kar je tudi nekaj edinstvenega pri manevrih sveta. Nad 30 tujih novinarjev je v zagrebškem vojaškem tiskovnem uradu prejelo na kupe gradiva o vseh operacijah na manevrih. »Time« je gledal na naše manevre med drugim kot na prizadevanje, da bi preizkusili svojo obrambno koncepcijo, ki je nastala leta 1968. Med drugim je poročal:

»Jugoslavija je z ukrepom, ki ga ni nihče opazil v tujini, opravila najhitrejšo mobilizacijo konvencionalnih enot na svetu. Nad milijon jugoslovanskih delavcev med osemnajstim in petinštiridesetim letom je organiziranih v novih pomožnih teritorialnih enotah, ki dopolnjujejo redne vojaške enote in so popolnoma opremljene s težkim topniškim, protitankovskim in protiletalskim orožjem. Število te teritorialne armade bo do leta 1973 naraslo na tri milijone. S tem bo država dobila obrambne enote tipa milice, dvakrat številnejše od južnovietnamskih ljudskih obrambnih enot. Novi obrambni sistem sloni predvsem na izkušnjah partizanske vojne med drugo svetovno vojno. Njegov namen je, da bi postal sleherni jugoslovanski državljani bорец.«

Grško časopisje je omenilo naše manevre, češ »Beograd hoče poudariti svojo odločnost, da se bo bojeval v vsakem primeru.« Nemški dnevnik »Frankfurter allgemeine Zeitung« je poudaril, da so manevri navdušili francoskega obrambnega ministra in da je bilo vseh štirinajst vojaških odposlancev v Beogradu povabljenih, naj bi si ogledali manevre, tako »da bi poročali domov, da je vse ljudstvo pripravljeno na obrambo.« Kölnski (nemški) radio, ki je zelo blizu bonski vladi, pa je v obsežnem komentarju takole ocenil naše manevre:

»V novi vojni doktrini bi ne smeli spregledati tudi njenih narodnostnih vidikov. Manjšine so bili v zgodovini večkrat izgovor, namreč zlorabljali so jih za vojaške posege od zunaj. V večnarodnostni državi, kakršna je Jugoslavija, kjer je precej narodnostnih manjšin, bi se med kakšno krizo utegnili zgoditi, da bi pod vplivom od zunaj nastala napetost med vojsko in temi manjšinami. Jugoslovanska vojni doktrina hoče preprečiti takšna trenja s tem, da izenačuje teritorialne enote narodne obrambe z armado. Armada je bila doslej instrument osrednje državne moči. Po tej doktrini armada nima več prevladujoče vloge in prav tako ni pooblaščen za kakšne druge odločitve; samo sestavni del je političnega, decentraliziranega in samoupravnega aparata.«

Tako so pisali še mnogi drugi tuji listi. Tako npr. belgijski »Peuple« pravi, da nova »koncepcija jugoslovanske armade pomeni, da prehaja glavno breme obrambe na ljudske množice, ki dobivajo od občine in podjetij lahko orožje.« Pri tem je list poudaril, da je ljudstvo zelo dobro sprejelo svoje dolžnosti do domovine.

Nemški dnevnik »Süddeutsche Zeitung« je omenil, češ da v Beogradu računajo s svetovnim ravnotežjem sil in da se po vsem svetu hočejo ogniti atomskega vojnega požara, vendar pa da gledajo trezno na nevarnost kakšne »intervencije«. Podobno so pisali tudi francoski in italijanski poročevalci.

V tej množici poročil je bilo mogoče sli-

Obrambna vzgoja

Svetovni odmevi o jugoslovanskih manevrih

Šati tudi glasove tistih, ki jih moti, da se Jugoslavija noče podrediti nobeni »veliki strani«. Tako je že pred manevri agencija »United Press International« poročala, češ da je zvedela »iz komunističnih virov«, da bodo od 5. do 8. oktobra veliki manevri. Zakaj se je agenciji UPI tako mudilo to sporočiti, preden so bili manevri uradno napovedani, je bilo očitno iz konca tega poročila. Agencija je namreč trdila, da bodo manevri sloneli na koncepciji, da »modre« enote t.j. sovražnik, napadajo od »severovzhoda«. Ta trditev je ne le popolnoma neresnična, saj ni niti v najzaupnejših listinah o »Svobodi 71« niti z besedico omenjeno, kdo bi naj bil napadalec in ni prav nobenega podatka, ki bi iz njega bilo mogoče sklepati, kdo bi naj bil v vlogi »modrih«, marveč so mnogi ugledni vodilni vojaški in politični ljudje pri nas odkrito opozarjali prav na to, da so manevri preizkus naših sposobnosti, kako bi se po naši vojni doktrini mogli upreti slehernemu napadalcu, ne glede na to, od katere meje bi utegnil napasti. Sicer pa je agencija UPI prav dobro vedela, da je bilo naše manevrsko področje zelo daleč od vsake meje, prav tako, kakor je vedela, da ni bilo severno od črte Zagreb—Zidani most nobenega vojaškega premika — ne pred manevri in ne med njimi. Agencija je vedela, da bo z neresnično novico zavedla tudi druge. To se je res zgodilo, saj so njeno »odkritje« povzelo tako newyorská agencija »Associated Press« in nekatere druge v zahodni Evropi.

Ta špekulacija ni nova. O nji smo pisali že pred letom, češ da nas hočejo tisti, ki jim ni všeč, da ne opustimo politične neuvrščenosti, hočejo zastrašiti s svojimi »odkritji«. Hoteli bi nas prisiliti, da bi se

odločili za določeno stran; katere bi bila ti-sta stran, lahko presodimo po »odkritjih« UPI, ki pač Jugoslaviji, kakršna je, ni naklonjena.

Znana so tudi »odkritja« namburškega »Spiegla«, ki se sicer ob tej priložnosti ni oglasil. Toda v isti rog trobi hamburška »Die Welt«: »Armada je s svojim partnerjem, teritorialno obrambo, postala poglavitni povezovalni dejavnik Jugoslavije, razrvane zaradi narodnostnih trenj. Armada ima odločilni pomen, da bi se ohranila kontinuiteta po Titovem odhodu.«

Tako je »Spiegelov« teza, tokrat »modernizirana« in prilagojena, popolnoma očitna: Če je armada poglavitni povezovalni dejavnik Jugoslavije, tedaj v Jugoslaviji vladajo tisti, ki odločajo v armadi. Torej: oblast generalov, militarizacija družbe. Tokrat je konstrukcija mnogo bolj elegantna. Če se je že »Spiegel« zmotil ko je »odkrival« da se je pri nas že nekaj zgodilo — vsi pa vidimo da se ni nič — bi naj »Die Welt« s spretnim sklepom to zagladil, češ »oblast vojaških poveljnikov je šele treba pričakovati.«

Kako plehke so vse takšne špekulacije, so najbolje pokazali prav sami manevri »Svoboda 71«, saj se je z njimi popolnoma potrdila koncepcija naše vseljidske obrambe. To koncepcijo so ustvarili vojaki, a v bistvu pomeni prilagajanje armade družbenim strukturam, da bi postala tudi obramba v samoupravni družbi stvar, dolžnost in pravica samega občana. Obrambna oborožitev in organiziranje samoupravljalcev ter vsega ljudstva pomeni prav nasprotje vsaki militarizaciji in tako tudi vsakega izločanja armade kot posebnega dejavnika v družbi. (PO »NIN«)

PABERKI Z MANEVROV

Solze malega Ilije

Kordun v začetku oktobra. Fronta. Levo in desno od ceste Karlovac—Slunj—Bihać se razlegajo eksplozije granat, odsekanj mitraljejski rafali, piski pušk... »modri« so trčili ob »rdeček«, korak za korakom, meter za metrom jih potiskajo nazaj, proti jugovzhodu.

Kot vojni dopisnik sem kajpak hotel bojni metez doživeti čimbolj neposredno, hotel sem vonjati smodnik, občutiti sluh parajoče detonacije, zaznati trepet zemlje in ozračja... Le tako namreč lahko napišeš dovolj prizadete, zadosti prepričljive čarke. Do istih sklepov sta očitno prišla tudi novinar RTV Ljubljana Stane Škrabar in fotoreporter Marjan Gerbaj. Vsi trije smo globoko v zaledju napadalcev mrzlično iskali vozilo, ki bi nas prepeljalo do prvih bojnih linij. Edino v kampanjoli kapetana Lučiča, s katero so sicer cijazili naokrog pošto,

Čeprav je precej krvavel, rana na Ilijevi glavi ni bila nevarna. Domnevali so, da ga je zadel drobec odvrženega benčinskega tanka ali pa kamen, sprožen ob eksploziji

časopise in dnevni bilten, je bilo še dovolj prostora. Stlačili smo se torej vanjo in odbrzeli po poti, o kateri so »odniki« zatrjevali, da je že očiščena »rdeček« nevarnosti.

Avtomobil dobrodašno ropoče čez travnato, s sledovi tankovskih gosenic prepreženo pokrajino. Hiše, posejane vzdolž asfaltnega traku, kar nekako ne sodijo zraven.

Kadimo in gledamo skozi okna. Zavesa dima pod približno poldrug kilometer oddaljenim hribom priča, da prizorišče spopadov ni več daleč. Tedaj pa z vzpetine nad našimi glavami prileti petarda. Hip kasneje se oglasi mitraljez. Padli smo v zasedo branilcev. Kakšna smo! Pet fantov, ki so, dobro skriti, prelisičili prodirajoče nasprotnike in ostali na prvotnem položaju, je končno stopilo v akcijo. Čeprav smo jim kazali novinarske kartone, posebne značke in celo sotoaparate ter filme, niso popustili.

»Peljali ste se v »plavem« avtomobilu prek okupiranega ozemlja, zato vas ne moremo imeti za nevtrale. Kar pospravite svoje izkaznice in lepó mirujte. Ujeti ste, kampanjola pa je uničena...«

Zaman smo prosili, preklinjali, grozili. Nič ni zaleglo. Če nam ne bi bil »pomagal« slučaj, bi bili najbrž v nedogled stali kraj opustelega cestišča. A naneslo je, da sta z zahoda, čisto nizko pri tleh, privršala dva »Galeba«. V gozdiču onkraj reke so zalajali topovi in strojnice. Potem je okolico spet ovila tišina. Motili so jo le oddaljeni ženski krikli in krčeviti otroški jok. Postali smo pozorni.

»Pomagajte, ljudje, pomagajte! Sine je poškodovan, nekaj ga je zadelo,« so vpili z dvorišča bližnje domačije. Opazil sem gručo ljudi in sredi nje fantiča petih, šestih let, čigar glava je bila v krvi.

»Sedel je poleg vode, ko sta priletela reaktivca...« je hlastaje pripovedovala prestrašena mati. »Pomagajte, prosim, Stori-te kaj!«

»Rdeči« vojaki so brž ukrepali. Desetar je izvelkel povoje in ranjenca spretno obvezal. Medtem smo mi vžgali motor »uničenega« vozila in se pripravili da malo zrtev spravimo do premične ambulante modrih. Bitke, vojne igre, zasede in streljanje so naenkrat izgubili težo in odstopili mesto solidarnosti. Ob dečkovih solzah smo pozabili, kdo je napadalec in kdo branilec, kdo zmagovalc in kdo ujetnik.

Vojaški zdravnik ni imel težkega dela. Ilija in njegova prestrašena mati sta kmalu lahko odšla. Za slovo so vojaki junaškega kratkohlavnika obdarili z bomboni in čokolado.

Besedilo in slika:
IGOR GUZELJ

in ljudska zaščita

Predsednik RO ZRVS Slovenije inž. Slavko Korbar je po končanem taktično-orientacijskem pohodu podelil najboljšim patrolam tudi praktična darila

Uspela vaja v Vnanjih goricah

Vsoboto, 16. oktobra, so bile Vnanje gorice pri Ljubljani in bližnja okolica prizorišče pokazne vaje v taktično-orientacijskem pohodu za člane Zveze rezervnih vojaških starešin. Vajo pa je organiziral občinski odbor ZRV Ljubljana-Vič-Rudnik.

»Iskra« je posodila za vajo brezplačno ustrezno aparaturo, s katero so ravnali radioamaterji iz kluba Ljubljane, sodelovali so tudi dijaki in dijakinje viške gimnazije ter enote civilne zaščite, poleg tega pa je bilo v okviru pohoda tudi tekmovanje petčlanskih patrolj ljubljanskih občin.

V prihodnjem letu bodo namreč taktično-orientacijski pohodi sestavni del strokovnega izobraževanja in usposabljanja članstva ZRVS. Namen pokazne vaje v Vnanjih goricah je bil, seznaniti kar največ odgovornih ljudi v ZRVS z načinom izvedbe takih pohodov. Zato je bil medtem, ko so bile patrolje na pohodu, v zadržnem domu posvet zastopnikov vseh občinskih odborov ZRVS iz Slovenije. Ko so se patrolje vrnile, so zbrani ocenjevali uspehe. Predsednik republiškega odbora ZRVS inž. Slavko Korbar je udeležencem pripovedoval o svojem srečanju s tovarišem Titom na manevrih »Svoboda 71«.

Pohod patrolj pa je zajemal orientacijo po kompasu in zemljevidu ter reševanje taktičnih nalog, nazadnje pa streljanje v tarčo. Mladinci so spremljali patrolje in opazovali njihovo delo, nazadnje pa so tudi streljali. Pri tem so se kar dobro odre-

zali. Nazadnje so najboljši dobili pismena pohvale in nagrade.

Pokrajinski inštruktor in predsednik ZRVS Celje Vid Jerič je povedal za naš list nekaj misli o takšnih oblikah strokovnega izpolnjevanja kot je bil pokazni pohod v Vnanjih goricah. Dejal je:

Mislil, da je bil pohod dobro pripravljen in izpeljan. Izkušnje bodo lahko koristno uporabili po vseh občinah, čeprav dosledno posnemanje ni obvezno. Vajo moramo gledati kot napotek za delo. Vse pri-znanje zaslužijo tovariši, ki so delali pri zvezi, saj so v štab redno in stalno prejeli podatke o gibanju vsake patrolje in njenih uspehih.

Takšni taktično-orientacijski pohodi so zelo pomembni, ker usposablja starešine za reševanje različnih nalog v različnih razmerah, hkrati pa večajo njihovo znanje. To ima velik pomen pri organiziranosti splošnega ljudskega odpora.

Inž. Slavko Korbar pa je povedal:

»Vaja je bila uspešna in lahko izvajal-cem čestitam. Toda vprašanje je, če bodo po drugih občinah lahko dosegali takšne uspehe, ker najbrž ne bodo imeli toliko sredstev za zvezo, kot smo jih imeli mi. Zato bodo morali odbori ZRVS že zdaj nape-ti vse sile, da skupaj z drugimi odgovorni-mi pravočasno dobe dovolj sredstev oziroma denarja za organizacijo.«

Tekst: Stane Škrabar ml.,
Foto: Marjan Garbajs

Z zborom „Srečko Kosovel“

Piše: RADO SIMONITI

Sestanek je bil zanimiv. Videli smo knjiž-nico, špirografe in pisalne stroje, kupe papirja in podobno, torej veliko lepega in dobrega. »Načelno« pa so bile zadeve tako »načelno postavljene«, da so bile načelno zares zgrešene. Popolnoma druga slika se je pokazala med taboriščniki, ki so govo-rili preprost jezik. Najbolj mi je ostala v spominu nepozabna slika v taboriščni ku-hinji. Pri kotlu, ki so mu rekli »kazan«, sta čebljali dve mladi siročici z dobroduš-nim primorskim očetom, starim več kot 60 let, ki je nosil tako brado kot dedek Mraz. Eni je bilo ime Vjazma in o njej bom še govoril. Družno s priletnim tovarišem sta bolj jedli kot lupili krompir, in on je ra-zumel, da pomeni »druže« tovariši, oni dve pa sta razumeli, da so »pupce« curice, dru-garice pa tovarišice. Med to družinico ni bilo ne šovinizma ne »državnog jezika«, ne narodnostne nestrpnosti ne nemoralnosti. To je bila živa podoba in primer, kako se »guste i principiellno komplikkovane stvari« rešujejo same po sebi tudi načelno zares pravilno.

Na večernem sestanku smo prišli do prepričanja, da bo najboljša, če se vsi ta-boriščniki kar najhitreje vrnejo v domovi-no med partizane in svoje ljudi, ker jih do-movina in delo v njej težko čaka. Vsako po-stopanje po taboriščih, filozofiranje ob an-gleških konzervah, nepotrebnost uspeva-joče čakanje, ki polenjuje ljudi in jim daje čas za brezplošno besedičenje in medsebojno ujedanje, je škodljivo in odveč. Še poseb-no nas je razburila vest, da se nekateri in-telektualci, ki so se usidrali v Bariju, ba-vili z mislijo, da bi začeli izdajati nekakšen časopis, kar bi bila v bistvu »linija naj-manjšega odpora«. To bi pomenilo sedeti lepo na varnem, pestovati različne bolezni, ki so se med partizani tako hitro same po sebi pozdravile in čakati. Koga in kaj? In kdo naj bere ta časopis? Sklenili smo: uspo-sobiti ljudi, ki živijo v taboriščih, da kar naj-hitreje stopijo pripravljeni in pravilno ob-veščeni na domača tla, kjer se bodo borili in delali, kamor jih kliče dolžnost, postaviti jih pod vojaško poveljstvo, zakaj vseeno je, kje v Jugoslaviji se boriš, pa se bori v Ma-kedoniji ali v Sloveniji. Po tem sestanku smo se začeli pripravljati na taboriščni mi-ting, ki je bil določen za drugi dan (5. ju-lija 1944) proti večeru. Jermamu smo želeli, da bi imel na tem mitingu srečen dan, za-kaj včasih se je bilo zgodilo, čeprav pored-ko, da mu je invencija le za trenutek za-dremala. Temu smo rekli »okence«. Že ma-la iztočnica, ki mu jo je kdo prišepetal, pa je invencijo znova razplamtela in sprožila neusahljivi vir dobro merjenih besed.

5. julij se je dobro začel. Zjutraj je bila v eni izmed taboriščnih barak otvoritev ta-boriščne čitalnice. Ta zamisel, ki je bila primerna za usvajanje ujetnikov rednih vojska (angleški ujetniki so prav v tem ta-borišču imeli klubsko barako), ni imela si-cer nič skupnega z našo neučakanostjo, vi-talnostjo in večnimi premiki, toda imela je vsaj to prednost, da so bile na enem me-stu zbrane knjige, ki so jih kasneje borci krepko odnašali v domovino. Po tej ganljivi otvoritvi smo si ogledali in izbrali v ta-borišču prostor za večerni miting. Pri tem so nam pomagali vsi, posebno partizani-igranci splitskega Hajduka, ki so se tudi za-drževali v tem taborišču. Njihovo ponudbo, da bi nastopili na nogometnem igrišču smo odklonili in izbrali prostor pred barakami.

Mitinga so se udeležili vsi taboriščniki. Bil je tak, kot smo se dogovorili prejšnji večer. Jermam je mojstrsko izpeljal svojo zahtevno nalogo. Hrepenenje po domovini in vrnitvi iz osvojenih taborišč, čeprav trenutno naših, je prinesel med navzoče plemeniti nemir, ki se ni polegel vse do tre-nutka, ko so zares odšli v tako zaželeno do-movino, čeprav razbito in osiromašeno. V pozdrav in zahvalo je zazvenela krepka, na-ravnost magična pesem iz grl primorskih Slovencev, povratnikov iz ujetniških tabo-rišč, ki so čakali, da se kot partizanski borci po dolgih letih vrnejo v svojo in našo do takrat še neosvojen Primorsko. Ta-krat smo zbor prvič slišali in niti slutili ni-smo, kako bomo poslej člani kulturniške skupine 10. SNOUB ljubljanske usodno povezani z njim.

ZBOR JE OSTAL SKUPAJ

Pod vtisom kulturnega in zvočnega petja na tem mitingu smo na poveljstvu baz sprožili misel, naj bi ta zbor ostal skupaj kot posebna enota, ki bi spadala v kako več-je vojaško formacijo. Zaradi moralnega in političnega poslanstva, ki bi ga zbor lahko opravil med boji na poti do Primorske (Za-vedali smo se, da bo šla njegova pot na Pri-morsko le čez Dalmacijo, Liko in Sloveni-jo), se je vodstvo taborišča odločilo, da bo skušalo zbor držati skupaj, če bo poveljstvo v Bariju na to pristalo. Imeli smo srečo, že drugi dan smo vse pevce preselili v skup-

no barako. Politično delo z njimi smo za-upali Filipu Bernardu prosvetno pa Gačni-ku. Za glasbeno izobraževanje sta napra-vila načrt Filip Bernard in Vlado Golob ter se takoj tudi lotila dela.

V tej »glasni« baraki je nekaj noči pre-spal iMloš Ziherl, eden najboljših jugoslo-vanskih saksafonistov, znan zlasti v Zagre-bu in Ljubljani. Prišel je iz gorenjskih agitpropovskih bunkerjev še poln optimiz-ma, toda že ves izčrpan iskat zdravja v S. Ferdinandu (bolnišnica za tuberkulozne borce, vodil jo je dr. Robert Neubauer). Mloš je tu našel mir in dobre tovariše. Med njimi je zatisnil svoje mlade trudne oči in počiva med stotimi in stotimi borci, ki so prišli čez morje le umreti.

Cita Lovrenčičeva, sedaj Boletova, nas je opozorila na nekoga mladega tovariša. Ta se je vrnil v bolnišnico iz 1. Prekomor-ske brigade, ki se je tedaj borila v Bosni. Pravila je, da sanja samo o glasbi, lepo igra in da je še čisto mlad. Bil je res še na-pol otrok, dolg, suh in poln bradavic. Po-znal ga je le njegov stric Marko Pečar — odlični zborovski tenor. Oba sta bila doma z Lonjerja. Pa smo ga res vzeli, toda naj-prej smo morali poskrbeti, da si je opo-mogel. Od njegovega prihoda dalje je bilo ob njegovem ležišču vedno kaj za lačna usta in vsak tovariš, ki je odhajal na nočne sprehode, ga je budil z besedami: »Oskar, jeji!« Oskar je ubogal in ostal živ. To je Oskar Kjuder, znan kot odlični glasbenik, takrat pa je bil »Kosovelov« nepogrešljivi harmonikar. S svojo zanesenjaško glasbeno

Filip Bernard, prekaljeni revolucionar in predvojni komunist, skladatelj in praktični glasbenik, je letos praznoval 75. letnico rojstva.

žilico, naturo in trmo je poskrbel v zboru in izven njega za marsikatero urico zabave in smeha. Po zaslugi vodstva zbora in Kar-la Rupla, rektorja glasbene akademije v Ljubljani, se je Oskar Kjuder razvil v odlič-nega violinskega pedagoga, vokalnega in in-strumentalnega dirigenta, ki nadvse uspeš-no deluje na šoli glasbene matice v Trstu. Zaradi izrednih organizatorskih sposobnosti ga pozna vsa Primorska.

Zbor je torej ostal skupaj. Začele pa so se tudi velike težave. Vsako jutro je kdo iz zbora izginil. Vsi ti fantje namreč niso bili samo dobri pevci, ampak so bili tudi spo-sobni vojski. Spoznali so se na vsemogoča orožja in na razne stroje. Komandanti in politični komisarji, ki so izpopolnjevali svoje emote, so jih iskali, pa so jih tudi na-šli in izvrtali. Jasnno je, da so bojne enote imele prednost, vse drugo se je moralo pokoriti ali umakniti.

Da smo rešili vsaj del zbora, sta pripo-mogli dve naključji. Prvo je bilo to, da je bil za poveljnika baze v Bariju imenovan Rado Pehaček, poprej komandant naše 18. divizije. Drugo naključje pa je bilo to, da so naši predstavniki in diplomati takoj po podpisu sporazuma Tito-Šubašić že začeli prihajati in prevzemati diplomatska zastop-stva pri zaveznikih, pot pa jih je navadno vodila prek Barija. Ti tovariši so med ča-kanjem v Bariju hoteli spoznati vsako na-drobno, potrebe in zahteve naših borcev. Ustanavljali so baze, bolnišnice in tabori-šča. Tudi v Gravini so bili. V eni prvih ta-kih skupin so bili tudi Edvard Koobek, dr. Marko Marušič, dr. Vlado Velebit, Le-ončič, Magovec in drugi, iz Slovenije pa moram še posebej omeniti Borisa Ziherla. Vsem, ne samo tej skupini, smo predsta-vili zbor. Vsi so enodušno podprli naš predlog, naj ostane zbor skupaj kot celota. Boris Ziherl je predlagal, naj zbor dobi ime po kraškem pesniku Srečku Kosovelu, kar je tudi obveljalo.

(Nadaljevanje prihodnjič)

MODA
ELEGANCA
KVALITETA

tri odlike
moških in ženskih
oblačil

ki Vam jih je za JESEN IN ZIMO
pripravila

nama

Ljubljana, Škofja Loka
Kočevje

Tudi modne dodatke
POKRIVALA, ROKAVICE,
TORBICE, PASOVE
in ŠALE

boste lahko izbrali kot
ustrezni dopolnilo Vaši
garderobi iz izbire
modelov in desenov
za vsako priložnost

Kitajska

Kitajska kot večna neznanka je spet v ospredju. Zanimanje zanjo pri nas in po svetu neprestano raste. ZAVOD »BOREC« je konec lanskega leta izdal delo »KITAJSKA«, ki ga je napisal ugledni francoski novinar Robert Guillain, prevedel pa France Šušteršič. Knjiga ima 342 strani in stane 67 dinarjev. Pri poverjenikih in pri upravi v Ljubljani, Beethovnova 10, jo dobite tudi na obroke.

... Bomba (atomska) in tricikel — to ni tjavdan izrečena primerjava, temveč prisodoba stvarnosti in osnovnih dejavnikov sodobne Kitajske. Bilo bi seveda nepošteno — to ponovno poudarjam — pripisovati komunistom krivdo za vse gospodarske slabosti, ki jih še prestaja nova oblast. Večina teh slabosti so podedovali od stare Kitajske — prej so bile še mnogo hujše kot so zdaj. In komunisti si na vso moč prizadevajo, da bi jih odpravili. Vendar pomeni ta podedovana zaostalost hudo breme. In tako mi je letos (= 1964. leta), ko je Kitajska vstopila v atomski vek, ob napredku, ki sem ga ugotovil v tej deželi, še bolj očitno vse tisto, kar je ostalo od preteklosti, tisto, kar sodi še v poglavja revščine, zaostalosti in prenaseljenosti.

Pri poglavju »revščina« omenjam ekonomski pojav, ki sem ga bil večkrat opazil na Japonskem, in ki mu Japonci pravijo »dvojna struktura«. Tujega industrialca spremljajo japonski vodniki v jeklarne, ki se lahko kosajo z najmodernejšimi dosežki v ZDA, v ladjedelnice, ki sodijo med največje na svetu, in tovarne elektronskih aparatov, ki jim ni nikjer enakih. Nič radi pa Japonci ne pokažejo spodnjega nadstropja svoje gospodarske zgradbe, sveta majhnih delavnic — prav majhnih podjetij starega tipa. V zgornjem nadstropju se košati 20. stoletje, začenja se že skoraj 21. stoletje z ameriškim pečatom; v spodnjem nadstropju pa še zmeraj životarita Azija in srednji, fevdalni vek.

Tudi Kitajsko bremeni dvojna struktura. Čeprav je v socialnem pogledu zrušila fevdalizem, kolikor ji je bilo mogoče, se nje no gospodarstvo ne more znebiti spodnjega nadstropja, ki sodi še v zaostalo, revno Azijo. Začela je graditi zgornje nadstropje, nadstropje moderne tehnike in lepih tovarn

ki kot avantgarda proizvajalnih sil mobilizira najnaprednejše elemente prebivalstva. Spodaj pa obstaja ogromen »azijski« prostor, kjer obrtniki in delavci še niso rešeni starih delovnih razmer. Ogromen je presledek med mestom, kakršno je Vuhan, oziroma tamkajšnjim kovinarjem, ki dela v valjarni železarskega kombinata, in med obrtnikom, ki izdeluje lesene skodele v starih ulicah Hankoua (eno izmed njih sem opisal). Pred desetimi leti sem videl v Lancou, kako so delavci polagali temelje za prvo rafinerijo nafte na Kitajskem, medtem ko so se drugi delavci vozili čez Rumeno reko s splavi, ki so jih državi na vodni gladini z zrakom napolnjeni mehovi — kakor najstarejša plovila sveta. Danes, ko rastejo atomske tovarne, so splavi še zmeraj v rabi.

... Sklicevati se na krutost dolgega ločnega življenja bi v tem obdobju socialistične graditve pomenilo izražati buržoazne težnje. Dobremu državljanu mora biti več do potreb skupnosti kakor do osebnega zadovoljstva. In tako so zakonski pari pogosto ločeni tri ali štiri leta, včasih še več. Pišejo si. Čakajo. Glede ženine zvestobe je mož lahko brez skrbi, kot je bil nekoč japonski vojak, ki so ga poslali čez morja: rad ženo bdi družba in družina.

V resnici je ločevanje mož in žena samo odtonek splošnega stanja — komunistična oblast skuša vsiliti čim večjemu številu mladih Kitajcev in Kitajk vzdržno življenje, ki naj bi bilo popolno in ki naj bi trajalo čim dlje. Gre za obveznost, ki jo upoštevajo vse družbeno okolje. V tujini so govorili o kampanji za kontrolo rojstev in planiranju družine na Kitajskem, toda ne verjamem, da poznajo eno najbolj osupljivih strani: kako si komunistična oblast natiho-

ma prizadeva, da bi bili mladi ljudje različnih spolov čimbolj ločeni.

Več kot sto tisoč mladih Kitajcev in Kitajk je v najhujših letih prisiljeno živeti popolnoma vzdržno. To vzdržnost zahtevajo predvsem moralna načela, ki so strožja od moralnih načel v katoliškem internatu; zagotavlja jo strašni aparat kolektivizma, tiho nadzorstvo, poročanje oblastem in končno življenje v skupnosti, ki ne dopušča nikakršne skrivne dejavnosti. Dober kitajski državljan današnjih dni do tridesetega leta (moški) oziroma do petindvajsetega leta (ženska) ne pozna ljubezni, ne govori o njej in si prizadeva, da bi čim manj mislil na njo. Jasno je, da hočejo s to obvezno in vsesplošno abstinenco predvsem zavreti naraščanje števila prebivalstva. Tega pa nikoli ne povedo. Zato pa se sklicujejo na moralne in — zanimivo — tudi na politične razloge. Mlade ljudi, ki se spozabljajo in se prepuste ljubezenskim občutkom, preden dosežejo leta, ko je to dovoljeno, zadene politična graja; prav tako obdelajo tiste mlade pare, ki si izražajo ljubezen na prostem, čeprav so že poročeni. Izražanje romantičnih občutkov je istovetno z izražanjem buržoaznega in revizionističnega razpoloženja, ki ga je treba zatreti. Dobremu komunistu je v prvi vrsti do potrebe proizvodnje in gospodarstva, ljubezen je rostranskega pomena — prvo je nezdružljivo z drugim. Ljubezen je odveč, ker moti proizvodnjo, jemlje delavcu smisel za red pri delu, mu spodkopava energijo in zmanjšuje politično vnemo.

... To je res nenavadno: na milijone mladih Kitajcev pogumno sprejema in odobrava strogo moralo, ki spominja na gorečnost prvih kristjanov. Vso Kitajsko torej bremeni hudo puritanstvo. Vsak obiskovalec iz tujine lahko pove, da je psihološko vzdušje posledica neznanske teže tega pritiska.

... Tamle je skupina, ki počasi cijazi debele kose litega železa. V ojnice je vprežen mršav moški kakšnih petdeset let. Zakaj je vprežen človek, ko bi lahko vpregel konja ali mulo? Pred njim sta priprazena dva z dolgima »šrangama«, ki se jima zajedata globoko v rami; eden od njiju je še otrok kakšnih trinajstih ali štirinajstih let, ki pa je sila ponosen, da lahko tako vleče kot starejši. Zada je porivata tovor dve ženski, z rokama in životom skoraj pri tleh, tako da ni videti njunih obrazov. Prehitli jih

vrsta triciklov. V gosjem redu se pomikajo po cesti, »jezdci« pritiskajo na pedale. Vsi so mokri od potu. Med njimi so že stari možje, ki mi s svojim rabotanjem, capami, mršavimi golimi nogami in turobnimi obrazi obudijo nespremenjeno predstavo o nekdanjih kuljih. Vendar je treba pripomniti nekaj bistvenega: ta prizor je star toliko kot Kitajska. Včasih so bile vprege še slabše, tovari težji, kuliji bolj bedni kot tile delavci, ki so zvečine organizirani in imajo stalen zaslužek. Če lahko v tem oziru kritiziramo novo oblast, ji lahko očitamo kvečjemu, zakaj ne odpravlja hitreje tega primitivnega transportnega sistema.

... Gledam podobo čisto novega sveta, podobo prerajene Kitajske. Neverjeten prizor za človeka, ki je — kakor jaz — poznal staro Kitajsko! Ti ljudje so na zunaj izgubili skoraj vse, kar je bilo čisto kitajsko. To je svet, ki nekolikantj spominja na Zahod ali na nekdanjo Ameriko — podoba čiste revščine in utešene skromnosti — svet, ki je na zunaj uniformiran in grd, a kljub temu lep, ker ga poživlja ljudska žilavost in mladost. Poraja se mi prepričanje, da bo tem ljudem zastajalo novo, čisto življenje.

... Tudi v Pekingu sem takoj po prihodu opazil občutno izboljšanje. Mučna uniformiranost v oblačenju, ki mi je šla leta 1955 tako na živce, je izginila. Res je, da obleke niso še kdo ve kako raznovrstne in da je ženski čar še zmeraj zatiran, oziroma ga še naprej učinkovito prikrivajo hlače, togi lasje in kite. Vendar se je prejšnja temno modra uniforma vsaj poleti umaknila belim moškim srajcem, rožnatim ženskim bluzam, bolj pisanim barvam in kakšnemu krilu.

Kaj pa razpoloženje ljudi? Ne bi se rad prenačil v oceni, toda že na začetku sem opazil nekakšno sproščenost v primerjavi z letom 1955. Ves čas potovanja od Hongkonga do Pekinga sem namreč čutil, da sem deležen toplejšega sprejema, ljudje so se mi zdeli manj mrki in manj vase zaprti, odnosi med njimi manj prisiljeni. Kitajske dobrovoljnosti ne manjka. Ljudem se nikamor ne mudi in si ne delajo sivih las.

... Človek se vpraša, če se Kitajci, ko zavračajo ruski komunizem, ne ravnaajo morda po starih nagnjenjih, ki so cesarico Ceu Hi pred tri četrt stoletja pripravili do tega, da je Zahodu pokazala hrbet. Zdelo

(Nadaljevanje na 11. strani)

**Biseri
proizvodnje**

DARWIL

Prodaja s posebno garancijo! Na zalogi vedno 600 modelov ur DARWIL in ARETTA lahko kupite tudi v specializiranih trgovinah in veletrgovinah v Jugoslaviji. Servisi so v vseh večjih mestih Jugoslavije. DARWIL — TRST, PIAZZA S. ANTONIO NUOVO 4/I—II.

NUDIMO PO SVETOVNIH KONKURENČNIH CENAH NAJVEČJO IZBIRO NAKITA IZ 14, 18 IN 22 KARATNEGA KONTROLIRANEGA ZLATA.

V vseh je vgrajen specialni mehanizem izredne preciznosti. Najnovejše pri urah DARWIL — DARBLOCK, ki ščiti vsako DARWIL uro proti udarcem in pretresom.

DARWIL Superavtomatik SNOW STAR cronometer je pojem elegancie in točnosti. DARWIL LORD 71 special Flat DARBLOCK. DARWIL LADY 71 DARBLOCK ženska moda 1970. GENERALNO ŠVICARSKO ZASTOPSTVO.

OBISK PRI GIOVANNIJU CUCCU NA SARDINIJU

Sinu je dal ime Tito, hčerki pa Jovanka

Letos septembra sem po 28. letih spet obiskal Sardinijo, kjer sem v letih 1941 do 1943 preživel najhujše dni svojega življenja. Oglasil sem se v vasi Samasti pri Cagliariju in obiskal nekdanjega partizana, ki se je bojeval v vrstah naših borcev. To je Giovanni Cuccu-Ivo. Prav tedaj, ko sem jaz trpel na Sardiniji, so Giovannija poslali med okupacijskimi četami na Dolenjsko Služboval je v Metliki. Tam se je kot zavezen protifašist že leta 1942 povezal z našim osvobodilnim gibanjem. Začetek leta 1943 je pobegnil iz italijanske vojske in se prostovoljno pridružil Tomšičevi origadi. Pozneje je s to brigado in z drugimi enotami NOV prehodil velik del Slovenije, pa tudi Hrvaške in Črne gore. Povsod se je odlikoval kot hraber bорец in zlasti kot inštruktor za streljanje z lahikimi in težkimi minometalci. Ko sem bral o tem partizanu, sem sklenil, da ga bom obiskal, čeprav se poprej nisva poznala.

Moja in njegova družina sta se pristrčno srečali in v trenutku smo postali prijatelji, čeprav smo se prvič videli. Bili smo pač

prvi iz Jugoslavije, ki smo obiskali italijanskega partizana, našega soborca. Družina Cuccu je bila ponosna na naš obisk. Z Giovanniem smo se tikali in uporabljali smo besedo »tovariš«. Nekdanji partizan Ivo kar dobro govori slovensko in prosil je, naj bi se z njim pogovarjali v slovenščini. Neročno pa je bilo, da njegova družina ni razumela, ko smo govorili slovensko medtem ko moja hčerka ni mogla spremljati pogovora, ko smo govorili italijansko. Končno je nastala med pogovorom mešanica obeh jezikov, kar nas je še posebej razvedrilo. Družina Cuccu ima razen Iva še naslednje člane: mater, ženo Iva, sina Jožeta, ki mu je že 30 let, sina Tita (23 let), hčerke Jovanko (22), Vladimiro (20) in Antonietto (17). Ivo je iz spoštovanja do našega predsednika izbral sinu ime Tito, hčeri pa po tovarišici Jovanki. Tudi ime »Vladimira« ima svoj pomen; tako se je imenovala neka naša partizanska bolničarka, ki je padla.

Družina Cuccu obdružuje 4 ha najete zemlje. Pridelujejo grozdje in povrtnino. S tem se preživljajo, sicer skromno, vendar ne trpijo posebnega pomanjkanja.

S prepričanjem lahko trdim, da sem spoznal Iva kot doslednega revolucionarja in komunisto. Iskren in zvest simpatizer je naše družbene ureditve. Zlasti mu je pri srcu Slovenija, vzljubil je svoje vojne tovariše.

Ko se je Cuccu vrnil iz Jugoslavije, so ga oblasti razglasile za dezerterja. Zaprli so ga. Preganjali so ga vsa povojna leta do leta 1969. Sele lani je lahko dobil potni list za potovanje v Jugoslavijo. Ivo pa je kljub vsemu ostal neuklonjen in ponosen ter se ne boji svojih nasprotikov. O tem sem se lahko prepričal, ko smo se z avtomobilom peljali skozi njegovo vas in mimo karabinjerske postaje; Ivo je zapel partizansko pesem »Hej brigade...«, mi pa smo pritegnili. Zvečer je doma izlekel na dan zbirko gramofonskih plošč s slovenskimi partizanskimi pesmimi. Partizanska pesem se je potem razlegala po vasi iz hiše skozi na stečaj odprta vrata...«

Toda razredno zaveden je tudi Ivo sin Tito. Dejal je, da bi brez pomišljanja stopil na isto bojno pot kot njegov oče. Vsi, sinova in hčerke, so se zelo zanimali za Jugoslavijo in vrstila so se številna vprašanja.

Naj še omenim, da je Ivo rahlega zdravlja, bolehen in da je bil tudi že operiran. To so pač posledice trpljenja med vojno in preganjanja po nji. Ivo je mnogo pretrpel. Zato ni nič čudnega, če ga boli, da ga ne obišče noben njegov soborec, čeprav so mu to obljubili, ko jih je med dvakratnim obiskom v Sloveniji srečal.

Poslovili smo se solznih oči. Ivo je dvignil pest in po starem revolucionarno pozdravil ter nam zaželel: »Zdravo in na združenje tovariši!« Obljubili smo, da še pridemo... Morda bo prišel tudi kdo izmed Ivovih soborcev...

IGNAC LAHARNAR

Otroški vrtec v Pekingu

Kitajska

(Nadaljevanje z 10. strani)

Se ji je namreč, da sta bistvo in vrednost kitajske civilizacije višja, zato naj vplivata na druge, ne pa, da sprejemata od njih lekcije, še manj pa poniževanje. Kitajska je ostala dežela sredine, se pravi središče sveta. Celotno kdar je Zahod vdrl skozi njena vrata, se Kitajska ni vsa — kakor Japonska — zagnala za njegovimi metodami in idejami. Vedno je imela kaj za bregom. Bodimo si na jasnem, da je precej slabo »prebavila« liberalni in kapitalistični Zahod, in sicer zaradi surovosti in nerodnosti Zahodnjakov, delno pa tudi zaradi »sinocentričnosti«, ki se je ni in ni znebila. In ko je poskušala drugič — tokrat na lastno pobudo — spraviti vase Zahod v novi obliki,

to je komunistično-ruski Zahod, je morala nazadnje spet povračati.

Pred poldrugim stoletjem, leta 1816, je cesar Čja Čing poslal angleškemu kralju Juriju III. čudovito vzvišeno pismo, s katerim je zavrnil njegova sporočila in darila. »O, kralj,« je pisal, »cesarski dvor ne namerava visoko ceniti predmetov iz daljnih krajev; tudi zanimivih in umetelnih stvari iz tvojega kraljestva ne moremo smatrati za stvari redke vrednosti... V prihodnje ni treba pošiljati odposlancev tako daleč in jih spravljati v nevarnost... Pokaži nam samo svoje srce in prilagodi se dobri volji, potem bomo lahko rekli... da greš po poti kulturnega prepoveda.« Je morda zdaj kaj drugače, ko Mao Ce Tung pošilja Ruse »nekam«?

Krajevni praznik na Ravnah

Prebivalci Raven na Koroškem slavijo krajevni praznik 12. oktobra, na dan, ko je bil leta 1942 na Navrškem vrhu ustanovljen prvi odbor OF za takratni Guštanj (zdaj Ravne).

Letošnja proslava je bila 9. in 10. t.m. Sodelovale so krajevna skupnost, ZB NOV in mestna organizacija SZDL. Prvi dan je taborniška brigada iz Raven obiskala vse spomenike NOB v okolici. Taborniki so naslednji dan predali raport na Navrškem vrhu, kjer je bila slovesnost, ki so se je udeležili številni domačini. Dne 9. oktobra je bila v kulturnem domu proslava za krvjalce; domača gledališka družina DPD »Prežihov Voranc« je nastopila z igro »Vrni se, mala Scheba«. Ob tej priložnosti so za služnim krvodajalcem podelili priznanja. Zvečer je bilo kresovanje, ki so ga pripra-

vili dijaki in dijakinje, učenci osnovne šole in mladinski aktiv železarne.

Naslednji dan, 10. t. m., so taborniki, lovci, gasilci, člani množičnih organizacij v sprevodu, na čelu z godbo ravenških železarjev odšli skozi Ravne in Čečovje k spomeniku na Navrškem vrhu. Pri spomeniku je bila glavna proslava. Slovesnost je začel predsednik krajevnega skupnosti Otmar Leš, slavnostni govor pa je imel Anton Vušnik, prvi sekretar odbora OF. Potem so nastopili pevci pevskega zbora društva upokojencev iz Raven s partizanskimi in narodnimi pesmimi ter recitatorji, ravenški gimnazijci. — Končno so še člani lovskih druženj »Prežihovo« in »Strojna« tekmovali s streljanjem na lomčene golobe.

FRANJO SREBOTNIK

TUJSKI PROMET IN PROTISEMITIZEM

Na Gornjem Avstrijskem leži kraj Pulkau s poznogotško cerkvijo, ki je postal znamenit ne samo v Avstriji, marveč tudi po drugih deželah. K tej »slavi« mu je pripomogel turistični prospekt, ki so ga natisnili »z dovoljenjem knezošofijskega ordinariata na Dunaju«. V tem prospektu je dobesedno zapisano tudi tole:

»O veliki noči leta 1338 so si pulkauski Židje priskrbeli posvečeno hostijo, ki so jo nato v rabinovi hiši iz slepega sovraštva do Kristusa prebadali s konicami nožev. Iz onečasne hostije je pritekla kri. Zbegani so Židje vrgli hostijo v vodnjak. Ko pa je neka Židinja pozneje zajela vodo, je ta bila krvavo rdeča in naš njo je v vrču plavala hostija. Potrti Židje so se nato hoteli iznebiti hostije in so jo vrgli prašičem nekega kmeta. Toda živali so poklekile in začele glasno kruliti, tako da so Pulkauci, ki so prihiteli, odkrili zločin... Žide so nato z rokami, zvezanimi na hrbtu, žive sežgali. Hostijo so počastili, nato so se pojavile številne čudežne ozdravitve. Ker se hostija vsa pojnejša leta ni spremenila, je papež Bonifac leta 1396 dovolil zidati cerkev.«

Tudi sedaj v letu 1971 imamo torej ljudi, ki verjamejo v prastare grozljive zgodbe o židovskih sramotljivih hostijah in jih celo uporabljajo kot reklamo za turizem...

JOHANN MÜLLER
Dunaj

MIRKO VUJAČIĆ:

V ŠPANIJO BREZ POTNEGA LISTA

Kakor volk sem ga s pogledom premeril od nog do glave. Nato sem z roko segel v desni hlačni žep. Kmet je sramežljivo stiskal ostro orodje v roki. Videl je, da mi teče kri po laktu.

Še vedno sem imel roko na praznem hlačnem žepu. Oba moža je bilo strah. Ta kretanja me je rešila, ker nista imela poguma, da bi planila po meni, misleč, da imam orožje.

Menih ni hotel nitj s pogledom slediti mojim gibom.

Kmet je stal oprt na vile, ko da bi okamenel. Oddaljel sem se morda kakih sto metrov in ju gledal izpod čela. Onadva sta sedla poleg kopice in mirno gledala predse.

Spet sem bil v gozdu. Sedaj sem bil na boljšem. Skrivalo me je bujno javorovo zelenje, onadva pa še vedno nista vedela, kaj naj storita.

Obrnila sta se drug proti drugemu. Najbrž sta se začela pogovarjati o neznanem gostu, ki je uničil kopico.

Začel sem misliti na rano, ki mi jo je naredil leseni roglj kmetovih vil. Lahko bi me bil zadel v oko, in kako bi našel Španijo slep? Preostalo bi mi le to, da bi o njej prepeval pesmi. Lahko bi mi prevrtil lobanjo in tako bi neslavno izdihnil pod kmečkimi vilami kakor stubiški grof v Gubčevem puntu.

Z desno roko sem si poskušal odtrgati kos le-

89

vega rokava. Rabil bi mi za obvezo. Okolica rane je pomodrela in črn krog je počasi rasel. Prišlo mi je na misel, da se je morda vil držal strup od raznih zeli.

Dolgo časa sem se mučil, da bi si obvezal rano. Pomagal sem si z zobmi.

Ozrl sem se na svojo »posteljko«. Tam ni bilo več ne kmeta ne fratra.

»Kaj pa, če mi pripravljata past?« sem pomislil. Pozabil sem na bolečino in nagonsko sem začel bežati skozi gozd. Moral sem se dokopati do vrha hriba, da bi se od tam razgledal naokrog.

Uspelo mi je povzpeti se na višji svet.

Ko sem z očmi našel mesto, od koder sem odšel, sem zagledal policaje.

Od kod sta jih tako hitro pripeljala? Ah, moja pot navkreber je gotovo trajala zelo dolgo. To je bilo potovanje ranjene žabe, ne pa človeka, ki gre na vojno.

Bilo je prijetno opazovati, kako obkoljujejo prazno goščavo, v kateri sem bil malo prej. Eden se je celo sklanjal, da bi bil manjši. Bil je namreč preveč okoren. Gotovo so trepetali pred mojim »samokresom«.

Sicer pa orožja sploh nisem bil več vajen.

Čedalje bolj so stiskali obroč okrog šibja. Nato so vrgli bombe. Dolgo časa se je kadilo. Bombe so puščale rumene sledi. Preganjanci so se obnašali kakor lovci, meni pa je bilo žal, da mi prazna čreva onemogočajo smeh — zanj sem imel premalo moči. Potem se je eden od njih povzpел na hrib. K očem je nesel daljnogled. Skril sem se za drevo, da me ne bi videl.

Dolgo časa so me iskali in ni mi bilo jasno, čemu imajo toliko potrpljenja.

Morda so opustili zasedo.

90

Lakota je bila neznosna. Pod gozdom sem zagledal vasico.

Vstopil sem v prvo hišo. Notri je sedela ženska. Bila je črna in stara kot zemlja. Pozdravil sem jo, toda ostala je nepremična kakor mumija. Le vnete veke so padale na oči.

Prestrašil sem se te starke in hotel zapustiti hišo. Na pragu sem srečal dečka kakih petnajstih let. Bal se me je. Morda se je spomnil kakšne pripovedke o volkodlakih.

Sele čez nekaj časa mi je odzdravil. Prosil sem ga, naj mi da malo kruha. Deček je nekam šel in me pustil samega v družbi z okamenelo stariko.

Prišla je dečkova mati in mi začela pripravljati miloščino.

Nič me niso spraševali.

Na steni je viselo okrušeno ogledalo. Ko sem se pogledal vanj, sem v hipu zaprl oči. Od odrgnin sem imel lisast obraz. Koža je postala od bolečin voščeno blede. Le v očeh se je svetilo malo modrine. V njih se je zrcalil moj nedovršen konec. Zdelo se mi je, da so lasje daljši in da je čelo postalo manjše... Ušesa so se mi ošilila, kakor da bi jih bil ukdradel na kakšni maškeradi. Le oči so bile take kot prej, drugače bi še mislil, da to nisem jaz.

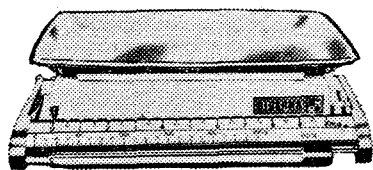
Ali mi bo ljudstvo plačalo vse te napore?

Kaj mi mar! Sedaj mislim le na maščevanje. Ta sla je že tako močna, da je ne morem več nositi v sebi. V meni je preveč žolča. Tam za Pireneji se mora izcediti iz mene!

Ženska je bila odprti rok. Dala mi je pol hleba.

Ni me poslušala, ko sem se ji zahvaljeval. Najbrž ni mogla gledati mojega bednega obličja. Tudi

kuhinjska tehnika

LIBELA-CELJE

ZAŠTIČENO

**Novo na našem tržišču
glavnik, ki sam striže —
10-letna garancija**

ENA OD STO POHVAL O TRIMERU

Gospoda, prejel sem glavnik za striženje in odstranjevanje dlak in vam želim sporočiti, da sem presenečen in zelo zadovoljen z vašim izdelkom in modelom Trimer. Priporočil sem ga vsem svojim znanecem in prijateljem. Zahvaljujem se vam za vaš proizvod. Isailo Prica, upokojenec, Zitkovac 10210.

Še vedno jih je veliko, ki nimajo Trimer. Zato se odločite in napišite na dopisnico svoj naslov na dopisnico in prejeli boste Trimer po pošti. Ker je poštnina brezplačna, plačate po prejemu le 25 dinarjev. Garancija je popolna. Trimer, 41000 Zagreb, Boškovičeva 40.

GABER

Stari trg

**KUHINJA
VEGA 55**

DNEVNA SOBA FLORIDA EKSTRA

Zato vam priporočamo naše ekskluzivne udobne dnevne sobe

Florida extra
Aleksandra stereo
Patricia
Daniela
Claudia

VAŠA BANKA JE DOLENJSKA BANKA IN HRANILNICA NOVO MESTO

s podružnico v KRŠKEM in ekspoziturami v METLIKI in TREBNJEM
ZA VAS

- nudimo najugodnejšo obrestno mero na hranilne vloge in devizne račune — od 6 do 7,5 odst.
- dajemo kredite za stanovanjsko izgradnjo, pospeševanje kmetijstva, obrti in turizma na podlagi namenskega varčevanja
- vodimo žiro račune občanov
- vodimo devizne račune občanov
- opravljamo devizno-valutne posle, odkup in prodajo valut
- odobravamo kratkoročne in dolgoročne kredite
- opravljamo tudi vse druge bančne posle

Zaupajte nam svoje denarne posle! Opravimo jih hitro, natančno in zaupno pod najugodnejšimi pogoji.

Poslužite se hranilne službe, ki jo za vas opravljajo tudi vse pošte na območju banke in kmetijske organizacije: kmetijska zadruga Žužemberk, Novo mesto, Trebnje, Metlika in Agrokominat Krško.

DBH

NOVO MESTO

91

jaz sem bil za to, da ji prizanesem in da čimprej odidem od tod.

Sedaj so me doletele nove muke. Nisem smel naglo jesti. Imel pa sem volčji tek.

Premagoval sem se prav po fakirsko. Drobti- ce sem jedel počasi kot majhen otrok.

Življenje se je v meni spet prebujalo. Že sem stal bolj trdno na nogah.

Za prvi dan sem si odmeril le tretjino kruha.

Nekaj dni sem srečno potoval. Kdaj pa kdaj sem šel na glavno cesto. Noči so bile moje zaveznice. Ljudje se niso ozirali za menoj. Na poti sem srečal dva moža, ki sta mi bila podobna. Torej imam tudi v Avstriji brate.

Rane po obrazu so se mi zacelile. Na pogled sem bil kar soliden potepuh.

Bolečine, ki mi jih je povzročila zastrupitev, so prenehale.

Karta mi je dobro rabila za orientacijo.

Tolažil sem se s tem, da je Avstrija majhna de- žela in da jo bom kar prepešal.

Sedaj je ravno sredi poletja — na poti v Španijo se bom hranil z grozdom in sladkim moštom.

Tako sem premišljal po poti, ki je kakor siva kača ovijala avstrijske hribe.

SPREMLJEVALEC

Do kdaj bom sam kakor volk?

Brez tovariša in piratelja!

Noč je srečno minila. Dremal sem. Nato sem nadaljeval potovanje. Nisem bil utrujen in tudi ze- blo me ni.

Po poti sem se gostil z divjimi češnjami.

In prav ko sem se čutil najbolj osamljenega, se

92

je iz goščave pred menoj pritepel pes. Bil je mr- šav, imel je dolg rep in sramežljive oči. Eno uho je imel razcefrano in narezano.

Pogledal me je. Nato se je umaknil v grmovje. Postala me je strah, ker sem mislil, da je morda kje v bližini njegov gospodar. Le čemu naj bi bil tako oprezen?

Iskal sem jase, po katerih bi laže hodil, ker me veje ne bi več tolkle po obrazu.

Toda ko sem šel še kakih sto metrov naprej, se je pes spet znašel pri meni. Tekel je nekaj ko- rakov pred menoj, kakor imajo pač psi navado hoditi pred svojimi gospodarji. Zažvižgal sem mu, on pa se je sramežljivo obrnil in me mahaje z re- pom pozdravil.

Ubogo ščene. Bil je čisto tenak, ves zdelan in dolg rdeč jezik mu je mahal iz gobca.

Pes me je gledal z drobnimi, blagimi očmi. Še vedno je bil pred menoj. Dolgo časa sem hodil za njim in šele kasneje sem se spomnil, da me lahko takole pripelje bogve kam. Do prvega mesta, za- znamovanega na karti, še nisem prišel. Zavil sem malo na desno in pes mi je sledil.

Dva dni je hodil za menoj. Sedaj ni bil več ta- ko nezaupljiv. Božal sem ga, on pa mi je lizal roko. Šla sva skozi gozd. Spotikal sem se ob suhih ve- jah, on pa jih je zlahka preskakoval. Vsakih de- set korakov se je obrnil in me počakal.

Goščava je bila zelo divja in dolgo časa nisva videla vode. Tudi pes je bil žejen in opazil sem, da liže roso s trave in listja.

Začeli so se zbirati gosti oblaki. Zagrnili so ne- bo. Čez nekaj časa se je nad naju spustila gosta črna gmoča in po drevju so se začele plaziti megle.

Začel je padati dež, nato pa še toča. Njeno zr- nje je bilo debelo kot lešniki. Okoli naju je frčalo

93

listje, ki ga je hudo neurje cefrало z dreves. Stre- la je udarila v bližnje drevo in pod nogami sem ču- til drhteti zemljo. Zavetje sva si poiskala pod za- jetnim deblom, toda vseeno naju je zadela kakšen leden drobec.

Toča dolgo časa ni nehala klestiti in povsod ok- rog naju so bile preproge ranjenega listja. Potem se je spet ulil dež in prenehal je šele zvečer.

Nato je začel veter uničevati ostanke razcefrane- ga listja in ubogo drevje je ostalo skoraj povsem golo in poškodovano. Pohabljenе veje so mirova- le. Imele so zlomljene vrhove. Toča in voda sta bi- li povsod po vdolbinicah.

Vse je bilo mokro. Cape so mahedrale po meni, tisto, kar je bila nekoč obleka, se mi je lepilo na kožo. Z rokami sem odlepil cunje, pa so se me spet oprijele.

Dolga diaka mojega sopotnika je bila podobna mojam cunjam. S trebuha so mu viseli sprijeti čo- pi. Na čelu se mu je naredila prečka, videti je bi- lo kožo. Sedaj se mi je pes zdel veliko manjši in bolj suh.

Zal mi je bilo zanj.

Kako lahko pes trpi lakoto! Že tri dni nisem vi- del, da bi kaj použil. Moram ga nahraniti.

»Kuža, kdo te je zapustil? Kje si se izgubil?»

Glavo je obrnil postrani, kakor da bi se mi ho- tel oprostiti, ker ne more z besedami pojasniti svo- je potepuške usode.

Posebno mu je bilo všeč, če sem ga pobožal. Njegove svetle oči so takrat dobile neko posebno barvo obžalovanja.

Tavala sva naprej po planini, se opotekala prek mokrih kupov listja. Pes je preskakoval mlake.

Beg pred smrtjo

Velikokrat premišljuješ o tebi, moj oče, v spomin mi prihajajo brezštevni koraki, storjeni za druge, izgubljeni v labirintih tega pisanega sveta, utopljeni v množici velikih dogodkov. S tega popotovanja vase prinašam izgubljeno zgodbo, ko je tvoje bitje viselo med življenjem in smrtjo.

»Jesen je tipala v deželo, zrak ni več valovl s poletnim žarom. Avgustovska soparica se je ohladila. Na sivo modrem nebu izgubljeni oblaki, tu in tam človek na polju, na košenicah se kupi otave, od dne do dne pogostejši strel iz host in skrivnostni obiski partizanov ponoči. To je podoba tistih dni ob koncu avgusta 1942.

Celo polietje so že k nam, redkeje ali pogostejše, prihajali partizani, oglašali so se tudi pri drugih hišah; spleta se se trdne organizatorske vezi, ustanavljale javke, vsak dan več nalog. Za moje sodelovanje je vedelo že precej ljudi, okoličanov, aktivistov-organizatorjev upora, pa tudi izdajalci so me imeli že na črni listi. Vedel sem, da ne bo dolgo, ko bom moral zapustiti kmetijo, če bom hotel uiti najhujšemu. Domačije ni bilo lahko zapustiti — starši s šestim križem, mati s pohabljenim nogo žena z enoletnim sinom. Ločitev bo težka, a morala bo priti. Kolikokrat so me spreletavali takšni pomisleki. »Danes še, sem zadrževal, jutri odrinem.«

V takšne misli potopljen sem si usodnega dne 28. avgusta 1942 zadel na rame koš detelje in jo odnesel proti domu. S skednja sem nameraval v hišo. Nenadoma me obstopijo Nemci. Postave rastejo izza hleva, hiše, hrama. Obkoljeni! Oficir mi pokaže list, kjer je zapisano moje ime. Pokimam. Sledi strupen glas: »Hände hoch, Heer Garantini!« Noge se zašibijo. Torej prepazno!

Slovo z domačimi je bilo kratko, trpko. Tolažba o vrnitvi je zadrževala solze na robu vek. Odsli smo, zavili proti Cesarjevini. Pred mano kolona, kolona za mano. Pri sosedovih je čakal izdajalec Jelen (iz Trbovelj). Pogleda sta se srečala: v mojem strahu, sovraštvo in prezir, v njegovem zmagoslavju in oholost — pogled jastreba mrhovinarja. S posmehljivim glasom je terjal: »Me poznaš, Milan?«

»Nikoli te nisem videl.«
»Lažeš! Spomni se!«
»Nimam se česa spomniti.«
Sledil je udarec s pestjo, v ustih sem začutil kri, polzela je med razbitimi ustnicami.

»Se zdaj spomniš!«
»Nikoli te nisem videl,« sem ponovil. Ponovni udarci. Ponovna vprašanja. Gledal sem tega »bivšega partizana« in jasno mi je postajalo, kaj vse še lahko od tega po-kvarjenca pričakujem.

»Spomni se boš, ti bodo že drugi pomagali,« — s temi besedami je dal Nemcem znak, naj nadalje ukrepajo sami.

Kolona se je ponovno sestavila. Vprašali so me za najkrajšo pot do železniške postaje Sava. Zavili smo proti Timi. Noge kot iz svinca. Oči so vrtale v hosto, motril sem gibe korakajočih, prisluškoval besedam. V možgane se je vcepila ena sama misel: ubežati. Zapor me ne sme videti, tam je konec. Toda, kadar se je moje dolgo te-

lo očitneje nagnilo, je zadaj škrtnilo orožje. Opomin!

Pot se je nagnila. Tirska reber je škrtala pod nogami. Povsod nizko drevje, grmovje, ubežati tam ni bilo mogoče. Hrabril sem se s tem, da pride kmalu noč, kajti večerne sence so že tipale pobočje. Do Save je ostalo le bore malo poti, že so se pokazale prve hiše, ozek trak železnice se je združeval s srebrnkastim pasom reke. Možnosti za pobeg so kopnele ter postajale čedalje bolj nemogoče: beg iz čakalnice, skok z vlaka, pobeg iz zapora.

Strpali so me v čakalnico, dovolili, da sem lahko gledal po sobi, ne v kot, kakor so najprej ukazali. Zunaj se je stemnilo, prižgali so luči, žlobudrali nemško, čedalje glasneje, manj pa pazili name. V meni pa le misel na beg glodala vse močnejše in boleče, mešala se je s prividi mučenj v zaporu, nihala med upom in malodušjem. Pomisleki na rešetke, zaslisevanja, udarce in smrt so me oblivali z mrzlim potom.

Zlata poroka v partizanski družini

Devetega oktobra letos sta slavila zlato poroko Franciška in Avgust Marn iz Brezovega pri Sevnici, oba še kar pri dobrem zdravju. Marnova družina je znana daleč na okoli. Oče Avgust Marn je bil dve leti v prvi svetovni vojni, se kot prostovoljec udeležil bojev za našo severno nejo na Korškem. Čeprav ne več mlad, je aktivno sodeloval tudi v NOB, in sicer sprva kot aktivist, od junija 1944 dalje pa tudi kot partizan. V partizanskih enotah so bili tudi Marnovi trije sinovi, od katerih je sin Stanko padel, star še ne 16. let Avgust Marn je bil polnih 38 let zaposlen pri železnici. Vsa leta po vojni je bil odbornik bivših okrajev Krško in Novo mesto, dolga leta odbornik občine Sevnica, že od ustanovitve dalje je predsed-

Zunaj je zažvižgal vlak. Ropot. Iskanje orožja. Neubranost

»Zdaj!«

Zaženem se skozi vrata, mimo zidu, čez ograjo. Strel še ni počil. Prve hiše, breg in ovinek. Strel. Žvižgi krogel, listje frči... Upognem se, bežim. Pred mano prostost za mano smrt... Misli priganjajo telo: bežati, bežati, bežati... Daleč sem, ne morejo me več zadeti. V dolini eno samo streljanje. Prvi koraki zasledovalcev. Zmedeni so, ne vedo kam. Razdalja se veča. Tema razgrinja plašč. Streljanje potihne, koraki umolknejo. Ušel sem...

Bežal sem še dolgo, kasneje sem začutil, da imam obraz ves opraskan od vej, obleko razparano, da sem premočen od potu. Zavetišče so mi dali v Lešah. Zjutraj je kurirka, Pečarjeva Tončka, obvestila ženo o mojem pobegu; takoj se je umaknila še ona.

VLADO GARANTINI

nik poravnalnega sveta pri krajevni skupnosti Blanca, do pred nekaj leti pa je bil tudi pooblaščen za sklepanje zakonskih zvez. V prvih letih po vojni je bil tudi predsednik NOO Blanca. Tudi Marnova mama Franciška je znana družbena delavka, predvsem v organizaciji RK. V zakonu se jima je rodilo pet od trok, od katerih so živi še štirje, vsi do zadnjega aktivni družbeno politični delavci. Zlato poroko sta zavedna Franciška in Avgust slavila v krogu svojih najbližjih prijateljev in znancev, ki so jima zaželeli še dolga leta življenja v zdravju in zadovoljstvu. Tem željam se pridružujemo tudi mi.

PETER ROMANIČ

Slavljenca med sorodniki in prijatelji

Počastili so pionirje invalidskega športa

Minilo je že dvajset let, odkar je leta 1951 ustanovljena športna komisija pri Zvezi vojaških vojn invalidov Slovenije povezala posamezne, že nekaj prej nastale skupine invalidov športnikov v organizirano celoto. Od takrat dalje so začeli med vojaškimi vojnimi invalidi načrtno gojiti razne športne discipline. In na jih bilo malo med njimi, ki so se začeli uspešno udeleževati v atletiki, plavanju, smučanju, kegljanju, balinanju in drugim športnimi panogami. Široko po Sloveniji je bilo ustanovljenih tudi več športnih društev »Invalidi«, v katerih so se zbirali invalidi športniki.

Dvajset let je že minilo od takrat, ko so začeli stolpce »Invalidskega vestnika«, takratnega glasila ZVVI Slovenije, polnila tudi članki in poročila o invalidski športni dejavnosti in uspehih tistih, ki so začeli orati ledino na področju invalidskega športa.

Tistih, ki so vseh 20 let ostali zvesti tej dejavnosti, sta se spomnili Zveza za telesno kulturo Slovenije in Zveza za šport in rekreacijo invalidov Slovenije. Priznanja in prijateljska slovesna podelitev priznanj za 20-letno aktivno delo pri razvijanju športa in rekreacije med invalidi je bila 22. oktobra v prostorih magistrata v Ljubljani. Potem ko je Slovenski očetel žapel jubilarom nekaj pesmi, je njihovo 20-letno pionirsko udejstvovanje na kratko opisal Stane Lavrič, predsednik Zveze za šport in rekreacijo invalidov Slovenije, ki je v svojem govoru še posebej naglasil tole: »Opra-

vili ste plemenito delo, ki se ne more z ničemer poplačati, toda vaša vstrajnost je rodila bogate sadove.« Zahvalil se je tudi vsem organizacijam, ki so pomagale razvijati invalidsko športno dejavnost.

Jubilante sta pozdravila in jim čestitala Tone Florjančič, predsednik ZTKS, in Franc Vrhovšek, sekretar republiškega odbora ZVB NOV Slovenije, in jima želela tudi v prihodnje mnogo uspehov pri razvijanju invalidskega športa.

Spominsko priznanje so prejeli:

Republiški odbor zveze združenj borcev NOV Slovenije, Viktor Arhar, Ivo Bevc (oba Kranj), Stanko Bolčič (Koper), Vinko Boveon (Ljubljana), Lazo Božič (Koper), Franc Butara (Ljubljana), Stane Butalen (Sl. Gradec), Jože Colja, Mirko Čok (oba Koper), Nikola Dopudija (Kranj), Avgust Dugulin (N. Gorica), Mirko Fajdiga (Maribor), Alojz Franc, Franjo Fras, Ludvik Gole (vsi Trbovlje), Stane Jakša (Ljubljana), Miloš Josip, Tine Jurgec (oba Kranj), Vlado Kogoj (N. Gorica), Alojz Kos (Trbovlje), Angel Kosovel (N. Gorica), Stane Kosovel (Maribor), Ivan Košir (Kranj), Drago Kovačič, Zmago Krasnik (oba Maribor), Rudi Krkoč (N. Gorica), Jože Lehar, Stefan Lešnik (oba Maribor), Ciril Mask (Koper), Franc Medja, Ljubo Meglič (oba Kranj), Franc Mrcina (Maribor), Franc Naglič (Kranj), Milenko Panič (Koper), Rafael Pelicon (N. Gorica), Franc Potrebini (Ljubljana), Marko Prezelj (Kranj), Pavel Ravnik (Ljubljana), Edo Resman, Tone Svetina, Nikola Sebalj (vsi Kranj), Zvonko Sešek (Maribor), Viktor Tavcar (N. Gorica), Franc Taurer (Ljubljana), Alojz Tkalečič (Maribor), Miro Vesel (Ljubljana), Henrik Zbilj (Kranj), Avgust Zerbu (Koper), Ivan Zagar (Ljubljana), Marko Živiljanovič (Kranj).

V imenu odlikovalcev se je zahvalil Franc Mrcina, predsednik športnega dru-

štva »Invalidi« iz Maribora. Vsi jubilaranti in povabljeni gostje so se nato udeležili skupnega kosila, na katerem ni manjkalo obujanja spominov, kovali pa so tudi načrte za nadaljnje delo v prihodnosti.

M. V.

V Leskovcu je počilo...

Časopisi so bili tisti (že spet), ki so že večkrat poročali o zlorabah stanovanjskih posojil za borce v Leskovcu v Srbiji. Zato se je nazadnje vmešala še občinska skupščina (kot velikokrat), občinski odbor ZVB ter druge družbenopolitične organizacije. Kaj se je dejansko dogajalo v Leskovcu? (Najbrž ne samo tam...)

Predsednik ZVB NOV Aleksander Stojanović je izjavil za »Politikovo«:

Naša Zveza je razporejala precejšnje vsote za graditev stanovanj v družbeni lasti in za posojila tistim, ki grade lastne hiše. Toda denar niso vedno uporabljali tako, kot bi ga smeli in morali. Zato je ZVB ustanovila posebno komisijo, ki naj bi raziskala vse oblike nepravilne uporabe sredstev in poiskala tudi krivice. Proti njim bodo sprožili kazenske ukrepe.

Primeri: Predrag Kostić je dobil kot upokojenec okoli 30.000 dinarjev. Toda do

DOBRO JE, ČE VESTE

TUDI KAZNJENCI V ZR NEMČIJI IMAJO SVOJE CASOPISJE, ki ga pišejo in tiskajo v kazenskih zavodih sami. Vendar ne uživajo svobode, ki jo imenujejo »svoboda tiska«, čeprav je vprašanje, ali ima cenzura sploh kakšen pomen, ko so pisci, tiskarji in bralci eni in isti ljudje. Kazniški listi pač niso namenjeni za ulico. Takšnih listov izhaja za zapro občinstvo 21. Letos so v Baden-Württemberski kaznišnici ustavili tiskarsko dejavnost, ker so kaznjenci »mimogrede« tiskali tudi ponarejena vozniška dovoljenja...

ZDRAVILO ZA LEVKEMIJO, TAKO IMENOVANI KRVNI RAK, so odkrili na Japonskem in ga leto dni preskušali v kliničnih bolnišnicah. Zdravilo je precej učinkovito, čeprav še ne pomeni, da je nevarna bolezen, ki je doslej veljala za skorajda neozdravljivo, dokončno premagana. Zanimivo je, da zdravilo pridobivajo iz znane črevesne bakterije koli; gre za vrsto encima, ki kot zdravilo v človeškem organizmu zaustavlja razkrojevalno delovanje levkemije.

ZAKLADNICO TUTANKOMONOVE GROBNICE BODO RAZSTAVILI V LONDONU prihodnje leto, kakor so se pogodili z egiptovsko vlado. Razstava bo trajala pol leta. Razstavnih predmetov neprecenljive zgodovinske vrednosti, ki so jih v tem stoletju odkrili v grobnici faraona Tutankamona, je petdeset. Zasluga gre angleškemu raziskovalcem, arheologom, da je človeštvo po tisočletjih dobilo to znanstveno bogastvo. Grobnico so odkrili leta 1922. Tedaj je bil Egipt pod angleško nadoblastjo, a najdbe iz faraonove grobnice so bile shranjene v kairskem muzeju. Anglija bo tokrat prvič lahko razstavila najdbe svojih raziskovalcev.

NAJVEČJO BLAGOVNICO V EVROPI BODO UREDILI V PORURJU pri Essenu, na ozemlju opuščenega rudnika. Trgovsko središče, ki bo združevalo prodajo vseh vrst blaga, bo zavzelo 200.000 kvadratnih metrov; zgraditev bo stala 120 milijonov mark. Udeleženi je 50 velikih podjetij. Ta velika tržnica bo imela dovolj veliko zmogljivost za okrog 4 milijone prebivalcev.

POL MILJONA POLITIČNIH JETNIKOV je dandanes po vsem svetu, kakor je ugotovila organizacija, ki se imenuje »mednarodna zveza za amnestijo političnih obsojencev«. To ugotovitev vsebuje poročilo, ki ga je zveza poslala Združenim narodom. Zveza se zavzema za nujne ukrepe, da bi političnim jetnikom olajšali položaj. Koliko ljudi je pravzaprav zaprtih zato, ker so politični nasprotniki vladajočih oblastnikov, pa ni mogoče natančneje ugotoviti za ves svet. Po podatkih mednarodne organizacije je največ ljudi zaradi svojega političnega prepričanja zaprtih v razmeroma majhnem Južnem Vietnamu — kar 200.000. Prav tam pa z jetniki tudi zelo grdo, nečloveško ravnanje. Značilne so bile tudi številke, koliko ljudi pravzaprav umre zaradi svojega prepričanja v ječah in — na moriščih.

zdaj ni naredil čisto nič, čeprav ima vsa potrdila o nakupih in stroških. Kako bo opravičil porabljeno posojilo?

Milica Pešić je dobila 20.000 posojila. Čeke je prodala, denar pa je baje vložila na hranilno knjižico. Takih primerov je baje še precej.

Precej primerov je tudi, ko so posamezniki s posojili zgradili hiše s dvema ali tremi dvosobnima ali celo trisobnimi stanovanji. Pri tem pa niso izpraznili razkošnih stanovanj v družbeni lasti, v katerih so stanovali pred preselitvijo v lastne hiše, temveč so jih oddali novim najemnikom, seveda za precej višjo najemnino.

Stojanović je tudi obljubil, da se ZVB ne bo omejevala samo na grehe svojih članov, ampak da bo seznanila javnost tudi z drugimi grešniki, ki so mesarili po skladih za stanovanjsko graditev.

(Iz »Politikova«)

KRAMLJANJE

Spoštovana tovarišica!

Oglašam se z Kozjanskega kot ena izmed otrok, ki smo bili lani na desetdnevem letovanju v Ljubljani. Srečali sva se na sprejemu v prostorišči republiškega odbora ZZB NOV Slovenije in verjetno se me ne spominjate več. »Pišitel« ste nam takrat prijazno dejali, nam podarili knjige in opozorili na mladinsko stran v »TV 15«. Dolgo je že tega in dozdeva se mi, da se izmed nas do danes ni nihče oglasil. Ne zamerite, da sem se šele danes opogumila, in še to samo s pisemcem.

Želela bi se predstaviti:

Doma smo štirje otroci in še vsi hodimo v šolo. Jaz, najstarejša, sem letos končala osmi razred, najmlajši pa četrti razred. Oče je bolan in od občine dobivamo skromno podporo v znesku deset novih dinarjev. To ni veliko za sedemčlansko družino in se skozi življenje težko prebijamo. Hišo imamo leseno in s slamo krito. V šoli zahtevajo vsak dan več. Imeti moramo pod va svinčnika, dva trikotnika, atlas — in kdo bi lahko vse naštel. Potem veste koliko nas to stane, če vse to kupimo. Včasih si sposodimo od drugih, drugače pa gremo v šolo kar brez teh najbolj osnovnih šolskih potrebščin. Jaz pa bi želela postati magistra...?

Upam, da boste moje pismence objavili v »TV 15« in še kakšno besedo povrh napisali.

Vas prav lepo pozdravljam!

Martina Žibert
Kladje 9
p. Blanca pri Sevnici

Draga Martina!

Pero mi je zástalo in bojim se, da moj odgovor ne bo dostojen tvoje izpovedi. Veš, pisemce je prehodilo dolgo pot! Zato povej, kako živiš danes, in kaj nameravaš storiti v prihodnje. Morda se je v leseni in s slamo kriti kozjanski hišici le kaj spremenilo in bi izbor mojih besed ne bil pravi. Ne želela bi te razočarati in ne dajati lažnega upanja, le pomagala bi ti rada.

Lepo pozdravljena!

MILENA

◀ TV-15 | 24. junij 1971 |

Prav to pismo nas je napotilo, da smo začeli razmišljati o nerazvitih področjih: o Kozjanskem, Halozah, Brkinih, Suhi Krajini in drugih predelih naše ožje domovine, na katere smo pozabili.

Pismo samo po sebi priča, da prav mladi, ki so dejanska prihodnost in ki smo jim dolžni dati znanje, sedaj nimajo osnovnih možnosti, da bi postali to, kar od njih zahtevamo in pričakujemo. V kolikor jim to uspe, jim uspeva le s težkimi samoodpovedmi, mukami in trpljenjem, ki ga mi pravzaprav niti ne zaznamo, kaj šele občutimo.

Zato smo se odločili, da bomo v letošnjem letu za vse šole in učence na nerazvitih področjih preskrbeli potrebno za šolanje. Menimo, da ta problem v celoti lahko rešimo le vi in mi skupaj.

Tokrat ne gre za patronate podjetij nad posameznimi šolami, temveč naj bi vsi skupaj poskrbeli za vse to. Finančna sredstva bi vsakdo od nas prispeval po svoji moči, ta denar pa bomo porabili za nakup učil, knjig in drugih šolskih pripomočkov, opremili šolske knjižnice in laboratorije na vseh slovenskih pasivnih področjih. Vsakega, ki bo sodeloval, bomo sproti obveščali o poteku akcije, upoštevali bomo sugestije in želje in končno podali točen obračun. Menimo, da ni več časa za brezčutnost, saj prihodnost terja znanje, to znanje pa bomo potrebovali mi vsi.

Upamo, da boste naša prizadevanja podprli, saj so ta prizadevanja zelo verjetno prav tako vaša.

Denarna sredstva nakažite na naš tekoči račun št. 501 - I - 583, z oznako " PRISPEVEK 1971 "

Ljubljana, 17.8.1971.

Partizanska knjiga
Ljubljana

DRUG ZA DRUGIM ODHAJAJO...

Predlarsko zimo sem skoraj šest mesecev hodil po vaseh jeseniške občine in zbiral podatke o skupini mladincev in skojevcih, ki so bili januarja 1942, leta ustreljeni v Dragi. V želji, da zapišem pričevanja ljudi, ki so bili z njimi zaprti v begunjskih zaporih, sem se oglasil tudi pri Ivanki Podgornik na Javorniku. Povedala mi je, da je sto metrov naprej hiša, v kateri stamuje mož, ki je bil zaprt skupaj s skojevci. Medtem ko sem se pogovarjal z Ivanko, je do moža odšla deklica in vprašala, če lahko pridem v vas. »Zena pravi, da je mož malo bolan, a da lahko pridete,« je sporočila, ko se je vrnila. Ivanko Podgornik sem prosil, da gre z menoj, ker moža ne poznam. »Ne bi se želel pogovarjati z bolnim človekom, saj lahko spomtni na hude dni slabo vplivajo na zdravje in razpoloženje,« sem dejal Ivanki, ki je končno le privolila, da me pospremi.

Zena naju je že čakala v kuhinji. »Kar noter pojdite,« je dejala, »saj vaju že čaka.« Prosil sem jo, naj ga vpraša, če je toliko zdrav, da bi lahko govoril z njim o nekaterih zadevah iz vojnih dni. »Seveda,« je dejala žena in pokazala, naj kar stopiva v sobo Ivanka Podgornik je na mojo željo vstopila prva in se čez nekaj sekund vsa blede vrnila v kuhinjo, rekoč: »Saj je že mrtev.« In res je bilo tako.

Na dogodek sem se spomnil, ko razmišljam o ljudeh, o katerih pišem v knjigi Beg z morišča.

Nedavno me je presunila novica, da je v Lescah umrl Ivan Gašperin-Mitja, nekdanji sekretar komiteja KPS in predsednik odbora OF za jeseniško okrožje. »Na ukaz gestapa v partizane« je naslov zgodbe, ki mi jo je pripovedoval Mitja in ki je objavljena v knjigi. Gašperin je namreč šel v partizane po nalogu gestapa, vendar je to

takoj povedal štabu enote, kateri se je javil. Sicer bi ga bili ustrelili kot talca.

Letošnjo jesen je ugasnilo tudi življenje Majde Pečar, hčerke Valvasorjeve mame, ki je tako tesno in vneto sodelovala z borci pod Stolom. V zgodbi »Liska — obveščevalka Cankarjevega bataljona« opisujem duhovito Valvasorjevih deklet Majde in Zlate, ki sta vedno znali ukaniti policiste, ki so tja prihajali s posebnimi nalogami. Majdo so pokopali na Bledu, kjer je tudi živel.

Se vedno mi je v mislih Lojze Cuznar iz Rateč pri tromeji, ki mi je tako podrobno opisal, kako je moral pokopavati ustreljene talce. Kar 250 talcev je pokopal v letu dni. Lojze Cuznar ni imel sreče, da bi v knjigi Beg z morišča videl napisano svojo pripoved. Zadel ga je kap, pokopan pa je v Ratečah.

Umrli so, njihovi spomini pa bodo še naprej živeli, in mladina, ki bo prebirala knjigo, se bo rada spominjala junakov, ki jih ni več, a se nam zdi, da so še vedno med nami.

JOZE VIDIC

AKCIJA 5

Republiška konferenca ZMS je na sedmi seji, ki je bila 14. maja letos, zavzela stališča tudi do nekaterih perečih vprašanj socialistične vzgoje ter izobraževanja nasploh — v peti točki le-teh pa je zapisano:

Izobraževanje mora biti v vsakem trenutku in v vseh stopnjah dostopno vsem ljudem. Socialni in materialni položaj učenca ali njegovih staršev, regionalna pripadnost in spol ne smejo biti ovira za izobraževanje. Edino sposobnost, prizadevnost, znanje in rezultate dela priznavamo kot selektivno merilo pri šolanju. Ustvariti je treba vsaj minimalne enakopravne temelje mladine v vseh okoljih.

Na seji so poudarili, da jim nujnost opredelitve do vsebine te točke narekujejo številne raziskave in mnoge ugotovitve. Eden od slednjih je tudi pismo učenke osmega razreda Martine Žibert iz Kladnja na Kozjanskem, ki je bilo 24. junija 1971 objavljeno na mladinski strani »TV 15«. Za uresničevanje pete točke stališč pa je treba sprožiti plaz političnih aktivnosti in s tem opozoriti javnost na pozabljen nerazvita področja naše ožje domovine ter jo nekako prisiliti k razmišljanju o ljudeh, ki živijo tam, pa o poslanstvu, ki so ga leti z velikimi odpovedmi in trpljenjem ob veri v lepšo prihodnost uspešno opravili v času narodnoosvobodilnega boja — lahko beremo v zapisniku sedme seje republiške konference ZMS.

Tako se je rodila Akcija 5, v okviru katere naj bi republiška konferenca ZMS skupaj s Partizansko knjigo (ideja o pomoči otrokom v nerazvitih krajih je pravzaprav nastala v tem časopisno-založniškem podjetju) priskrbeli mladini v Halozah, na Kozjanskem, v Brkinih in Suhi krajini ter morda še kje drugod vse potrebno za šolanje.

Organizacijsko-tehnična ekipa Partizanske knjige je začela načrtno zbirati denarna sredstva pri slovenskih podjetjih že v začetku septembra. Vsem naročnikom Gospodarskega vestnika so poslali pozivnico za prispevek, ki jo v celoti objavljamo, in mesec dni kasneje so imeli na žiro računu zbranih že 10.910 novih dinarjev. Povedala so nam tudi, da nameravajo vsakogar, ki bo sodeloval v tej akciji, sproti obveščati o poteku zbiranja prispevkov in ob koncu podati točen obračun, kam in za kaj so bila porabljena darovana sredstva.

Naloga republiške konference ZMS kot pokroviteljice in organizatorice je, da dá akciji s svojimi delovanjem politično težo, na manifestativnih prireditvah v nerazvitih krajih pa praktično in neposredno podari kupljene učne pripomočke in šolske potrebščine. V ta namen je bil imenovan tudi poseben odbor, ki ga sestavljajo člani republiške konference ZMS, med njimi Alfred Voh kot predsednik, predstavniki Partizanske knjige, člani mladinske organizacije iz nerazvitih področij, strokovnjaki-pedagogi, predstavniki izobraževalne skupnosti in zavoda za šolstvo SRS ter predstavniki ZVRS.

Član predsedstva RK ZMS Robert Bobanec nam je povedal, da je čas trajanja akcije nedoločen, da bodo v letošnji jeseni sredstva porabili predvsem za nabavo šolskih potrebščin, v spomladanskem času, ob proslavljanju tridesete obletnice partizanske vojske, pa za nabavo šolskih potrebščin, in da bodo verjetno že v sredi prihodnjega meseca z darili obiskali prvo šolo.

S posebnim zadovoljstvom tudi ugotavljamo delež, ki ga je naše uredništvo prispevalo z objavo pismenca Martine Žibert, in ne nazadnje to, da je nosilka te človekoljubne dejavnosti republiška konferenca ZMS. Akciji 5 bomo v našem časniku v prihodnje odmerili ustrezen prostor, kjer vas bomo sproti obveščali o odmevnosti zbiranja prispevkov za mladino nerazvitih krajev, ki prav gotovo zasluži podporo vseh nas.

POJASNILO

V TEJ ŠTEVILKI NAŠEGA LISTA JE ZARADI POMANJKANJA PROSTORA ODPADLO »PARTIZANSKO ŠOLSTVO NA SLOVENSKEM«. SERIJO POD TEM NASLOVOM BOMO NADALJEVALI PRIHODNJC.

Nagrajeni prispevek

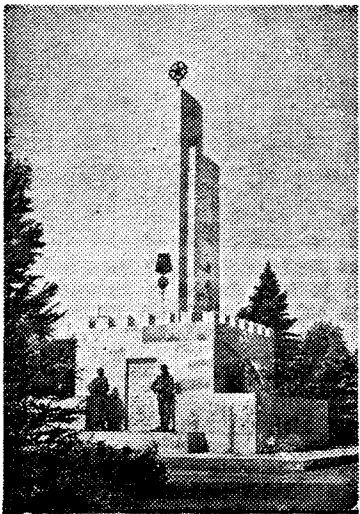
Lepo doživetje v Murski Soboti

III. SREČANJE PIONIRJEV - DOPISNIKOV IN LITERATOV SLOVENIJE

V Murski Soboti je bilo 15. in 16. oktobra letos III. srečanje pionirjev — dopisnikov in literatov Slovenije, ki so se ga udeležili sodelavci in sodelavke Cicibana, Dela, Kurirčka, Pionirja, Pionirskega lista, Ljubljanskega dnevnika, mladinskih oddaj RTV in »TV 15«. Že lani, ko smo se pionirji — dopisniki srečali v Velenju, smo vedeli, da bo prihodnje srečanje v Murski Soboti. Šolsko glasilo najmlajših iz Murske Sobote je bilo namreč lani o cenjeno kot najboljše in zato je to lepo prekmursko mesto letos prevzelo tudi častno dolžnost gostitelja.

Jaz sem se tega srečanja že dolgo veselila, saj se ob takih priložnostih spoznam s številnimi vrstniki iz vse Slovenije, z uredniki mladinskih časnikov in slovenskimi književniki.

Dež je po bil izsušeno jesensko zemljo, ko sem se odpeljala proti Murski Soboti. Spremljala me je tovarišica Šega, učiteljica slovenščine in mentorica našega šolskega glasila »Naša misel«. Slabo vreme ni moglo skaliti vedrega razpoloženja ob prihodu v glavno mesto Pomurja. Povsod nasmejani obrazi, iskreni stiski rok in

Spomenik zmage v Murski Soboti in posnetek naslovne strani kartice, ki so jo mladi udeleženci III. srečanja pionirjev — dopisnikov in literatov Slovenije poslali članom našega uredništva iz glavnega mesta Pomurja

objemi! No, to so bili le bežni trenutki, kajti za srečanje je

bil pripravljen skrbno izbran program.

Srečanja pionirjev — dopisnikov in literatov Slovenije v Murski Soboti se je udeležilo okoli stopetdeset mladih (večinoma deklic) iz štiridesetih slovenskih občin ter nekaj mladih rojakov iz Koroške, Italije in Porabja na Madžarskem.

Pionirji soboških šol, ki so nas čakali na postaji, so nas prisrčno in gostoljubno popeljali na svoje domove. Mene je pričakala dvanajstletna Renata, učenka šestega razreda. Njenih staršev ni bilo doma, ker so bili še v službi. Potem ko sem se malo odpočila in okrepčala, sva se začeli živahno pogovarjati. Takoj sva se spoprijateljili in zdelo se mi je, da se poznavata že dolgo časa.

Ob 11. uri je bila v soboškem klubu mladih slovesna otvoritev razstave šolskih glasil Slovenije, ki smo si jo ogledali s spremljevalci in mentorji. Posebno nekatera so bila zelo lepa in so lahko v ponos šolam, ki jih izdajajo. Zbrane je v kraješem kulturnem programu pozdravil predstavnik Pomurske založbe, pokroviteljice letošnjega srečanja mladih dopisnikov in literatov, v imenu organizatorja Zveze prijateljev mladine Slovenije pa je spregovoril tovariš Miran Zirkelbach, predsednik komisije za delo s pionirji Slovenije.

Po kosilu smo se z avtobusi odpeljali do Velike Polane, kjer nas je na svoji domačiji sprejel pisatelj Miško Kranjec in se z nami zadržal v daljšem pogovoru.

Cenprav še ne poznam vseh del Miška Kranjca, vem o njem da je bil velik revolucionar že pred vojno, da je bil urednik časopisov v Prekmurju in tudi glasila KP »Ljudska pravica«, ki je pred vojno izhajala v Lendavi. Med narodnoosvobodilnim bojem je bil med prvimi organizatorji ljudskega odpora proti okupatorju v Prekmurju. Za svoje književno delo je prejel veliko priznanj in nagrad.

Zal smo se morali od prijaznega pisatelja prekmalu posloviti, ker so nas v Murski Soboti že čakali uredniki mladinskih časopisov. Na drugi osnovni šoli smo se javili urednikom, katerih vabilo smo prejeli. Sodelavci »TV 15« smo se javili pri tovarišici Mileni Štrajnar. Prosili smo jo za razne nasvete, ona pa nas je vzpodbujala k nadaljnjemu sodelovanju. Spoznala sem tudi stalno in pridno sodelavko »TV 15« Alenko Trontelj, katere prispevke zelo rada prebiram.

Za mentorje je bil istočasno organiziran posvet, kjer so se med drugim pogovarjali o delu pri pionirskih glasilih ter v literarnih in novinarskih krožkih po šolah. Posvet je vodila strokovnjakinja s področja mladinske literature prof. Martina Širclj.

Zvečer ob 18. uri smo si v grajski dvorani ogledali filma »Pomurje« in »Tito v Pomurju«. S tem je bil uradni del sporeda prvega dne tudi sklenjen. Z Renato in njenim očkom sem si ogledala še eno filmsko predstavo. Ko smo se vrnil domov, nas je čakala večerja. Jedli smo pečenega fazana (jaz prvič v življenju!) odlično solato in še bolj odlično sadno kupo. Renatini mami v kuharski umetnosti oceno pet in najlepša hvala!

Drugi dan je bila v grajski dvorani podelitev nagrad najboljšim glasilom. Prvo nagrado je dobilo glasilo »Brstiča« iz

Bakovcev, drugo nagrado glasilo iz Žužemberka »Z bregov Krke«, tretjo, četrto in peto nagrado pa so prejela glasila: »Naše poti« iz Železnikov, »Valovi Mure« iz Veržeja in »Solčanske sapice« iz Solkana.

Po razdelitvi nagrad smo imeli prosto.

Z Renato in njenim očkom smo se z avtom odpeljali v Moravske toplice, Radence in na Kapelo. Od Renate in njenih staršev sem dobila v spomin majhen vrček in ročni sodček, ki se mu po prekmursko reče »putra«. Rokovanje in poslavljanje... No, saj veste, da je v slovesu vedno nekaj žalostnega, kaj bi vam o tem govorila!

To je le bežen zapis s srečanja mladih dopisnikov in literatov. Vsak je po svoje doživljal ta dva dneva. Bilo je lepo. Vsem, ki so nam omogočili to lepo doživetje, se najlepše zahvaljujem. Ob koncu bi omenila le še, da nam je uredništvo »TV 15« (enako so storila tudi druga uredništva) v znak priznanja podelilo lične diplome, ki nas bodo vse življenje spominjale na III. srečanje pionirjev — dopisnikov in literatov Slovenije v Murski Soboti.

VESNA VRES

Šli so v boj

Minilo je trideset let od tistih usodnih dni, ko je vsa naša domovina zajela pod tujim jarmom. Puntarska pest malega slovenskega naroda se je dvignila.

Tudi Suha krajina, iz katere sem doma — deželica, ki je stisnjena med Kočevski Rog in Krko — je spoznala, da se pripravlja nekaj velikega.

Na Frati, v logarski hišici gozdarskega revirja Brezova reber, ki mu je do razpada stare Jugoslavije gospodaril nemški grof Auer-sperg, so se začeli že v juniju zbirati prvi aktivisti. Podolgovata jasa, ki so jo obdajale stoletne bukve in vitke jelke, je postala žarišče novega življenja. Kmalu so se začele viti proti Frati steze, po katerih so prihajali aktivisti in se pozdravljali s stisnjenimi pestmi. »V boj!« Tu so kovali načrte za organizacijo vstaje, imeli sestanke po bližnjih vaseh, zbirali orožje in se pogovarjali, kako je treba domovino očistiti sovražnikov in postaviti novo oblast. Na Frati se je začela oglašati partizanska pesem in prvimi partizanskim stezam so se pridružile nove poti, ki so vodile prek zelenih senošet Ajdovca, Brezove rebri, doline Krke v Mirno peč in proti Novemu mestu. Po poteh so hodili kurirji in marsikateri je obležal, ko ga je zadela sovražnikova krogla. Toda borcev je bilo vedno več, poti so se širile in partizanske čete so prešale v bataljone in brigade, ki so nam po štirih letih boja podarile svobodo.

Danes te poti zopet oživljajo. Na Frati odmeva partizanska pesem, tovariši se pogovarjajo o narodnoosvobodilnem boju — v spomin na trideseto obletnico upora slovenskega naroda.

GORAZD KOSMINA

KRAMLJANJE

Draga Milena!

Nikar se ne začudite, ko vam bom povedala, da pišem pismo v Murski Soboti. Kazalca se že približuje polnoči, jaz pa premišlujem in se v spominu vračam nazaj.

Sedeli smo v osnovni šoli v Murski Soboti, tiho kot ovčke na paši. Gledali smo vas, ki vsakogar vzpodbujate, s hvaležnostjo v očeh. Jaz pa bi najraje zajokala in zbežala v pisano jesensko pokrajino. Hudo mi je bilo, saj sem vedela, da je to moje slovo od pionirskih srečanj... In toliko sem vam želela povedati, a mi je grlo stiskalo molk. Mislila sem tudi na partizansko mater Ljudmilo Gregorič in si želela, da bi o njej na tem srečanju še enkrat spregovorili. Ali vas je spoznala, da je umrla in da je nismo »utegnili« obiskati, ganilo? Bi vas rada vprašala. Molčali ste in molčala sem jaz... Potem so zapustili svoja mesta. Počasi so se premikali proti vratom. Koraki so bili turobni in zdelo se mi je, da jih težijo neizrečene misli.

Ob koncu bi vam povedala, da sem segla v roko pisatelju Mišku Kranjcu in ga prosila za podpis. V roki sem držala vabilo na III. srečanje pionirjev — dopisnikov in literatov, podala sem mu ga in prijazno se je odzval moji prošnji. Potem sva še malo poklepetala o Prekmurju in se poslovila.

Še enkrat: hvala za vabilo v Mursko Soboti!

Natalija Kajin
Podklanec 14

p. Vinica pri Crnomlju

Draga Natalija!

Molčala sem zaradi bojazni, da bi naju ne razumeli in morda celo napak sodili. Vsi si pač nismo enaki in preveč besed lahko kaj hitro rodi nezaupanje v iskrenost povedane-ga.

Lepo pozdravljena!
MILENA

Spoštovana Milena!

Verjetno ste se ob prejemu mojega pisma začudili, saj ga prav gotovo niste pričakovali. Nič drugega, samo obljubo sem izpolnila. Morda se me še spominjate. Sem Milka Kuštrin iz Nove Gorice, ki vam je v nekem pismu obljubila prispevek za mladinsko stran »TV-15«. Res je od takrat minilo že precej časa, a vseeno upam, da prispevek ne bo odveč. Dogodek, ki sem ga opisala v prispevku »V poslednjem hipu«, se je zgodil na Pečinih. O njem mi je pripovedovala mamica. Pečine so njena rojstna vas in tudi živela je precej časa tam. Zal se ne spominja točnega datuma in imen dveh partizanov. Le o fantu, ki je imel pri sebi papirje z imeni sodelavcev narodnoosvobodilnega gibanja, ve, da je bil Travnikarjev Nace. Morda bo prispevek vseeno dober, upam, da ga boste objavili in mi oprostil dolgo zamudo.

Lepo vas pozdravljam!
Milka Kuštrin
Gregorčičeva 15
p. Nova Gorica

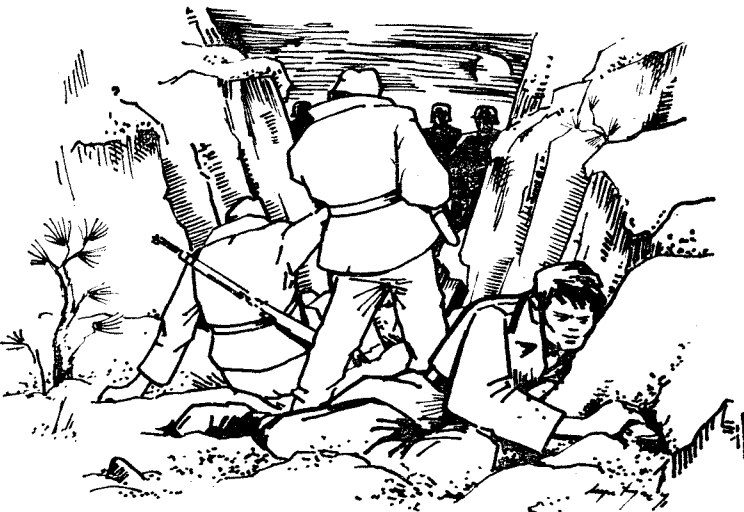
Draga Milka!

To so pomanjkljivosti, ki jih resda nisem željna, a vendar sem se svojega prispevka razveselila — zaradi obljube in zaradi srečanja, ki mi je ostalo v prijetnem spominu.

Lepo pozdravljena!
MILENA

MAMINA PRIPOVED

V poslednjem hipu

Zima se je že približevala koncu. Zgodnje jutranje sonce je medlo pokukalo izza oblakov in s hladnimi žarki ošinilo gole veje drevesa, pod katerim je stal človek in zrl na belo pobočje hriba. To je bil domačin iz vasi Pečine. Poslali so ga, da bi ugotovil, če je pot prosta. Trije partizani so se namreč odpravljali na javko v Cepovan. »Pot je prosta!« je poročal, saj ni opazil ničesar sumljivega.

Partizani so odšli na mrzlo in negotovo pot. Tam daleč so se še enkrat obrnili in pomahal vaščanom v pozdrav. Hite-li so, da jih ne bi zeblo in da bi nalogo čimprej opravili. Približevali so se ožini med skalami. »Še nekaj korakov in iz vasi bomo!« je šepnil Travnikarjev Nace. Samo minuto zatem so se srečali z Nemci. Sovražniki v belem so se le za hip spogledali s partizani. Kra-

tek rafal — in ugasnila so tri mlada življenja. Na kaj neki so pred smrtjo pomislili ti hrabri fantje? Tisti, ki je imel pri sebi važne papirje, jih je s zadnjimi močmi potisnil v sneg. Nemci so padlim preobrnili žepe, a niso ničesar našli.

Vaščani so čakali Nemce s strahom, pripravljeni na vse. »Prebrali bodo tmena in prišli!« so govorili. Skoraj vsa vas je sodelovala s partizani. Kdo in kakšne naloge imajo, pa je bilo zapisano na listih, ki so jih imeli fantje pri sebi tistega tragičnega jutra.

Toda nič se ni zgodilo! Zima je minila, sneg je skopnel in vaščani so se že pripravljali na pomladanska dela. V skalnati ožini so naleteli na papirje, o katerih so toliko govorili. Mislil na mlade partizane, ki je v njihovih srcih še vedno živela. Ime je postala še dražja.

MILKA KUŠTRIN

BESEDE IN DEJANJA

V LJUBLJANI ZNATNO
DRAŽJE KOT V MARIBORU

V Mariboru so predali v uporabo študentom nov stanovanjski stolpič, ki je veljal 6,6 milijona dinarjev. Tako je veljalo vsako od 260 ležišč 25.000 dinarjev. Če to število primerjamo s študentskimi stolpičema v Ljubljani, ki so ju prav tako dogradili letos, lahko ugotovimo, da sta ljubljanska stolpiča skoraj za 100 odstotkov dražja! Do takšne »neverjetne razlike« v ceni gradnje je prišlo predvsem po za slugi podjetja Stavbar, ki je gradilo v Mariboru in ki mu je s sodobno tehnologijo, z mrežnim planiranjem in s popolno organizacijo uspelo vse stroške gradnje znižati na minimum, obenem pa dela končati v dogovorjenem roku.

Delavska enotnost — 16. 10. 1971

ČRNA LISTA

Ko so na sestanku v zvezni gospodarski zbornici gospodarstveniki obravnavali ukrepe o stabilizaciji, so predlagali:

— službi družbenega knjigovodstva je treba z zakonom naložiti, da gospodarskim zbornicam po določenih merilih pravočasno dostavlja seznane nelikvidnih podjetij. Zbornice pa bi o teh, zopet pravočasno, obveščale gospodarske organizacije.

Kaže, da bomo nazadnje le dobili nekako »črno listo«, da bi vedeli, s kom je (ni) treba poslovati.

Borba — 19. 10. 1971

KJE JE KONTROLA?

Javni tožilec v Nišu, Dušan Protić je povedal na razširjenem zboru komunistov v svojem mestu, da tožilstvo ve, »da imajo nekateri državljani na hranilnih knjižicah in žiro računih več kot 2 milijona dinarjev (200 milijonov starih dinarjev) in da je tistih z milijon in nekaj sto tisoč precejšnje število.« Povedal je tudi podatke, da veliko število prebivalcev Niša zasluži zdaj od 8.000 do 12.000 ND, kajpada mesečno, vendar je to samo tisti del mesečnih prejemkov, ki ga je možno evidentirati v službi družbenega knjigovodstva. Dohodki teh mesečanov so po tožilevih besedah seveda precej večji. Denar jim priteka še z visokimi dnevnici (celo 250 dinarjev), za odškodnino za pri- vatni avtomobil (do 180 din) in še na kakšne druge načine, kot so reprezentanca, darila itd.

Nedeljski dnevnik — 17. 10. 1971

PRESODITE SAMI

Osebe glavne železniške postaje v Beogradu je lani popilo 230.000 steklenic piva. V restavraciji, v katero hodijo tisti, ki so zaposleni na postaji, prodajajo tudi vitasok. Toda te medle in nepoživiljajoče pijače so prodali za dve tretjini steklenic manj.

Do zdaj sicer še ni nobeden vlak zapeljal skozi postajo do Karadžor-dževe ulice. Nekaj pa jih je že skočilo s tira.

Večernje novosti — 20. 10. 1971

KO BO VEČ SREDSTEV...

Naši doslej precej ekonomistično usmerjeni družbeni odločevalci od občinskih uprav (ki so včasih še tope in apatične) do republiških družbenih organov, so se doslej večinoma obnašale do socialne tako, kot da je sicer zaželen in potreben, pa tako neobhodna kot nekatere druge stvari, zato je mogoče pri sredstvih tudi nekoliko priškrtniti, probleme pa malce odložiti na poznejši čas, »ko bo več sredstev«.

Večer — 21. 10. 1971

Kitajsko - japonska vojna

(1)

Pred štiridesetimi leti, na večer 18. septembra 1931, je sredi tračnic na železniški progi v južni Mandžuriji, nedaleč od zgodovinskega mesta Mukdena (današnji Sen-jang), eksplodirala bomba. To ni bil običajen dogodek, ampak znak za začetek dolge kitajsko-japonske vojne, v kateri nastopajo kot glavni junaki Čangkajšek, Hirohito, Pu Ji in Mao Ce Tung, in ki se je naposled končala z atomsko bombo nad Hirošimo.

Po tej eksploziji je japonska garnizija v Mandžuriji, ki je bila v pripravljenem stanju že od tedaj, ko so kitajski vojaki po pomoti ubili nekega japonskega oficirja, med streljanjem vdrla v Mukden. Šlo naj bi za povračilno akcijo, vendar je bilo to v resnici že prvo obdobje japonske invazije.

Vse raziskave o slovitih bombi na železniški progi so tako ali drugače ugotovile, da je eksplozijo povzročila japonska tajna služba, da bi dobila pretvezo za vojaški napad. In tisti prvi strel iz japonskih pušk v Mukden so, kot je zapisal nek sodobni zgodovinar, »privedli do druge svetovne vojne, do uničenja azijskih kolonialnih imperijev Velike Britanije, Francije in Nizozemske in do znanega komunizma na Kitajskem«.

Poglejmo si glavne osebe, ki nastopajo v tem spopadu. V Tokiu je bil pet let na prestolu mladi cesar Hirohito. Doživljal je težke trenutke v tesnobnem pričakovanju moškega potomca, ki bi zagotovil nadaljevanje njegove dinastije. Prav to leto mu je njegova žena, cesarica Nagako, rodila četrto hčerko ter tako znova razočarala ministre in ljudstvo. Medtem ko je v daljni Mandžuriji zletel v zrak kos železniške proge, je tokijski dvor mučilo vprašanje nasledstva. Hirohito, ki z vladanjem ni imel izkušenj in se je bolj vneto predajal svojemu priljubljenemu proučevanju morskega živalstva, se je kaj malo brigal za politiko. Pustil se je raje vplivati od svojih spletkarskih svetovalec. Predsednik vlade je bil tisto leto neka nepomembna osebnost, po imenu Vakacuki, v resnici pa je imela pravo oblast v rokah vojske. Incident v Mukdenu je bil plod hladne preračunljivosti japonskih generalov, ki so hoteli imeti skrajno nacionalističen vojaški režim, pod okriljem nedotakljivega cesarja.

V Nankingu si je voditelj nacionalistov Čangkajšek že dve leti prizadeval utrditi svojo vladno in se je neprenehoma spuščal v »umišnevalne pohode« zoper komunistične sile, ki so se utrdele v osrednji in južni Kitajski. Čang je bil tedaj v ugodnem položaju, potem ko je vojaško izredno spretno opravil s fevdalnimi uporniki v severnih pokrajinah, s slovitimi »vojaškimi gospodji«. Toda med krizo v Mukdenu je generalisim Čangkajšek sprejel sklep, ki se bo kasneje izkazal kot usoden za njegovo prihodnost. Hotel je najprej uničiti notranje nasprotnike svojega nacionalističnega gibanja Kuomintang, šele potem pa, ko bi deželo pomiril, bi se zoperstavil japonski vojaški grožnji. To je bila izredno težka napaka, ki jo je deloma moč razložiti s kaotičnim položajem v deželi, zaradi česar Čang ni mogel več jasno videti. Vse kitajske pokrajine so bile že nekaj let nazaj v vojni: zavezništva, izdajstva, pokoli so si sledili brez preda-ha. Med drugim je julija tega leta prišlo do katastrofalnih poplav v dolini reke Jangce, ki so zahtevale prek milijon smrtnih žrtev in zaposlile vse sile in sredstva nacionalistične vlade, ko je skušala pomagati ogromni množici beguncev.

Tretja osebnost iz tistega časa je Mao Ce Tung, ki je tedaj živel sila nevarno življenje v pokrajini Kiangsi, koder so komunisti ustanovili sovjetsko republiko. Mao je imel takrat osemindeset let in si je že pridobil sloves kot strateg rdeče armade. Skupaj z njim sta bila Lia Piao in Ču En Lai. Zadnji je politično odgovarjal za vojsko.

Tudi Mao se je, tako kot njegov nasprotnik Čangkajšek, tedaj boril na dveh frontah: proti četam Kuomintanga in proti prosovjetskemu krilu v partiji, ki ga je obtoževalo, da je desni oportunist. To je bilo odločilno obdobje v spopadu med dvema komunističnima frakcijama. Politična navzkrižja so se začela leta 1927 v Sanghaju, ko je propadlo zavezništvo s Čangkajškovimi nacionalisti, ki so ga tako trdovratno zahtevali Stalinovi odposlanci. Japonski napad je po-

Železniška proga pri Mukdenu v Mandžuriji, kjer je pred 40 leti eksplodirala nastavljena bomba, ki je bila povod za začetek kitajsko-japonske vojne. Bombo je podtaknila japonska tajna služba, da bi dobila pretvezo za napad na Kitajsko.

spešil Maovo zmago nad svojimi notranjimi nasprotniki.

Hirohito, Čangkajšek, Mao Ce Tung: tri vodilne osebnosti v veliki in neusmiljeni vojni, ki se je za Japonce končala šele 14 let kasneje, z atomsko bombo nad Hirošimo, za nacionaliste pa leta 1948, ko je Čang zbežal na Formozo (zdajšnji Taiwan). Vendar pa so se med zgodovinskimi dogodki v Mukdenu pojavile na površju še druge osebnosti, medtem ko so velike zahodne sile dokazale svojo kratkovidno in egoistično nezmožnost v razreševanju azijske krize.

Bomba, ki je eksplodirala na železniški progi pri Mukdenu, je bila za vojsko dežele vzhajajočega sonca izgovor, da je načrtno zasedla Mandžurijo in začela prodirati proti velikemu kitajskemu zidu. Kitajci se niso zganili, Sovjetska zveza je stala križem rok,

zahodne države so se zadovoljile z diplomatskim protestom. Tako so se Japonci na izredno lahek način polastili enega izmed najbogatejših in najbolj naseljenih področij Daljnega vzhoda.

Vojna je visela v zraku že dlje časa, spodbujal pa jo je notranji položaj na Kitajskem, odkar je leta 1911 razpadlo »nebeško cesarstvo«. V orjaški Kitajski, tem pravednem področju za tuja osvajanja, so japonski generali igrali na svojo veliko karto nadvlade nad Azijo. Upanje, ki ga je gojil Sun Jat Sen, ustanovitelj kitajske republike, v bratsko sodelovanje s Tokiom, je že davno izginilo. Kitajska je bila sama, razkrojena in izčrpana zaradi državljanske vojne, nasproti pa ji je stala ena izmed najučinkovitejših vojaških sil, kar jih je bilo tedaj na svetu.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Skrivnost
lepega tena je
vsakodnevno
uživanje
RADENSKE

CENIK MALIH OGLASOV

Poizvedbe, vabila, objave, obvestila, zahvale in podobno — do 10 vrstic — 10 dinarjev. Če znaša besedilo več kot 10 vrstic, stane vsaka nadalj. nja vrstica 1.50 din.

Objave s komercialno vsebino: do 10 vrstic 30 dinarjev, vsaka nadalj. nja vrstica 5 dinarjev.

Pravni nasveti so za naročnike brezplačni, drugim zaračunavamo de-ljanske stroške a največ do 15 dinarjev.

Osmrtnice (kratke nekrologe) objavljamo brezplačno, njihovih tekstov in pripadajočih fotografij ne honoriramo in ne vračamo.